

Budapest,
1999. június 30.,
szerda

58. szám

Ára: 360,- Ft

TARTALOMJEGYZÉK

	Oldal
20/1999. (VI. 30.) EüM r.	
21/1999. (VI. 30.) EüM r.	
22/1999. (VI. 30.) AB h.	
23/1999. (VI. 30.) AB h.	
24/1999. (VI. 30.) AB h.	
120/1999. (VI. 30.) KE h.	
121/1999. (VI. 30.) KE h.	
122/1999. (VI. 30.) KE h.	
A várólista alapján nyújtható egészségügyi ellátásokról szóló 22/1998. (XII. 27.) EüM rendelet módosításáról	3585
A gyógyszerek kereskedelmi árreséről szóló 22/1992. (VIII. 19.) NM rendelet módosításáról szóló 13/1999. (V. 31.) EüM rendelet módosításáról	3586
Az Alkotmánybíróság határozata	3587
Az Alkotmánybíróság határozata	3605
Az Alkotmánybíróság határozata	3616
Politikai államtitkár kinevezéséről	3623
Egyetemi tanári felmentésről	3623
Rektori megbízásról	3623
A Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bírósága jogegységi határozata	3624
A Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bírósága jogegységi határozata	3626
Az Országos Rádió és Televízió Testület közleménye a Magyar Rádió Közalapítvány, a Magyar Televízió Közalapítvány és a Hungária Televízió Közalapítvány Kuratóriumaiba 1999. évben delegált tagok névjegyzékéről	3630
Felhívás köztisztviselői továbbképzési és vezetőképzési programok készítésére	3631
Pályázati felhívás a köztisztviselők továbbképzésében, vezetőképzésében közreműködő oktatói névjegyzékre való felvételre ..	3632
A Központi Kárrendezési Iroda közleménye az 1999. augusztus 16—28-ig terjedő időszak — I., II/1. és II/2. földalpra vonatkozó — termőföld árveréseiről	3635

II. rész JOGSZABÁLYOK

A Kormány tagjainak rendeletei

Az egészségügyi miniszter 20/1999. (VI. 30.) EüM rendelete

a várólista alapján nyújtható egészségügyi ellátásokról
szóló 22/1998. (XII. 27.) EüM rendelet módosításáról

Az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény 247. §-a (2) bekezdésének *a*) pontjában, valamint a kötelező egészségbiztosítás ellátásairól szóló 1997. évi LXXXIII. törvény 83. §-a (3) bekezdésének *i*) pontjában kapott felhatalmazás alapján a következőket rendelem el:

1. §

A várólista alapján nyújtható egészségügyi ellátásokról szóló 22/1998. (XII. 27.) EüM rendelet (a továbbiakban: R.) 2. §-ának (2) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(2) Az egyes ellátások fajtái szerint felállított várólistákat az ellátásokat nyújtó egészségügyi szolgáltatóknál működő Várólista Bizottságok (a továbbiakban: intézményi várólista), a rendelet mellékletében felsorolt beavatkozások esetében a transzplantálandó szervek, illetőleg szövetek típusai szerint szervezett Országos Transzplantációs Bizottságok (a továbbiakban: Transzplantációs Bizottságok) vezetik. Az intézményi várólistákat az ellátásokat nyújtó egészségügyi szolgáltatók, a Transzplantációs Bizottságok által vezetett transzplantációs várólistákat a Semmelweis Orvostudományi Egyetem Sebészeti és Transzplantációs Klinikája (a továbbiakban: Transzplantációs Klinika), esetében az Országos Haematológiai és Immunológiai Intézet, illetőleg az általuk megbízott intézet tartja nyilván.”

2. §

Az R. 7. §-a a következő (3) bekezdéssel egészül ki, egyidejűleg a jelenlegi (3) bekezdés számozása (4) bekezdésre változik:

„(3) A beavatkozás elvégzésére jogosult egészségügyi szolgáltató, az e rendelet mellékletének *d*), illetve *g*) pontjaiban meghatározott beavatkozások esetén, az illetékes Transzplantációs Bizottság elnökének egyidejű értesítése mellett, jogosult a beteget a megfelelő transzplantációs várólistára felvenni. Az elnök a Transzplantációs Bizottság soron következő ülésén az így felvett betegekről a Bizottságot tájékoztatja, amely a felvételről hozott döntést jóváhagyja, vagy megváltoztatja. A Bizottság álláspontjának kialakításáig — a (4) bekezdésben foglalt kivétellel — az érintett betegnél a beavatkozás nem végezhető el.”

3. §

Az R. 8. §-a (1) bekezdésének *d*) pontja helyébe a következő rendelkezés lép:

(Az egészségügyi szolgáltatóknál működő, az intézményi várólistát vezető Várólista Bizottságok tagjai:)

„*d*) az ellátás jellege szerinti betegszervezetek közösen delegált egy képviselője, amennyiben működik az adott ellátás szerint illetékes ilyen szervezet.”

4. §

(1) Az R. 9. §-a (1) bekezdésének *e*) pontja helyébe a következő rendelkezés lép:

(A transzplantációs várólistákat vezető Transzplantációs Bizottságok tagjai)

„*e*) az ellátás fajtája szerinti országos betegszervezetek közösen delegált egy képviselője, amennyiben működik az adott ellátás szerint illetékes ilyen szervezet.”

(2) Az R. 9. §-ának (3) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(3) A Transzplantációs Bizottság elnöke szervtranszplantáció esetén a Transzplantációs Klinika vezetője, szövettranszplantáció esetén az Országos Haematológiai és Immunológiai Intézet vezetője vagy az általuk delegált személyek. A Bizottság döntéseit nyílt szavazással, szótöbbséggel hozza, szavazategyenlőség esetén az elnök szavazata dönt. A Bizottság határozatképességéhez a tagjai több mint a felének a részvétele szükséges azzal, hogy az adott ellátásnak megfelelő szakorvosi szakképesítéssel rendelkező tag részvétele nélkül határozat nem hozható.”

5. §

Ez a rendelet 1999. július 1. napján lép hatályba, egyidejűleg az R. 7. §-ának (1) bekezdésében az „a (2)—(3) be-

kezdésben foglalt kivételekkel” szövegrész helyébe az „a (2)—(4) bekezdésekben foglalt kivételekkel” szövegrész, az R. melléklete helyébe e rendelet *melléklete* lép.

Dr. Gógl Árpád s. k.,
egészségügyi miniszter

Melléklet

a 20/1999. (VI. 30.) EüM rendelethez

„Melléklet

a 22/1998. (XII. 27.) EüM rendelethez

**Kizárólag transzplantációs várólista alapján
nyújtható egészségügyi szolgáltatások**

Szervátültetések:

- a) szívátültetés,
- b) májátültetés,
- c) tüdőátültetés,
- d) veseátültetés,
- e) pancreas átültetés.

Szövetátültetések:

- f) őssejt-(csontvelő-)átültetés,
- g) biológiai szaruhártya átültetés,
- h) biológiai szívbillentyű átültetés.”

**Az egészségügyi miniszter
21/1999. (VI. 30.) EüM
rendelete**

**a gyógyszerek kereskedelmi árréséről szóló
22/1992. (VIII. 19.) NM rendelet módosításáról szóló
13/1999. (V. 31.) EüM rendelet módosításáról**

Az árak megállapításáról szóló, módosított 1990. évi LXXXVII. törvény 7. §-ában foglalt felhatalmazás alapján — a pénzügyminiszterrel egyetértésben — a következőket rendelem el:

1. §

A gyógyszerek kereskedelmi árréséről szóló 22/1992. (VIII. 19.) NM rendelet módosításáról szóló 13/1999. (V. 31.) EüM rendelet (a továbbiakban: R.) 2. §-a helyébe az alábbi rendelkezés lép:

„2. § Ez a rendelet 1999. július 15. napján lép hatályba.”

2. §

Ez a rendelet 1999. június 30-án lép hatályba.

Dr. Gógl Árpád s. k.,
egészségügyi miniszter

III. rész HATÁROZATOK

Az Alkotmánybíróság határozatai

Az Alkotmánybíróság 22/1999. (VI. 30.) AB határozata

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN!

Az Alkotmánybíróság jogszabályi rendelkezések és országgyűlési határozatok alkotmányellenességének utólagos vizsgálatára, valamint mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenesség megszüntetésére irányuló indítványok tárgyában — *dr. Czucz Ottó, dr. Holló András, dr. Kiss László, dr. Németh János és dr. Vörös Imre* alkotmánybírók különvéleményével — meghozta a következő

határozatot:

1. Az Alkotmánybíróság megállapítja: a rádiózásról és a televíziózásról szóló 1996. évi I. törvény 55. § (5) és (9) bekezdéseinek, továbbá a nemzeti hírgyűlésről szóló 1996. évi CXXVII. törvény 17. § (3) és (7) bekezdéseinek alkalmazása körében — a kuratóriumok elnökségében, valamint a Magyar Távirati Iroda Rt. Tulajdonosi Tanácsadó Testületében a kormánypárti és ellenzéki képviselőcsoportok által jelölt tagok egyenlő arányának fenntartása során — alkotmányos követelmény, hogy nem vehetők számításba sem a kormánypárti, sem az ellenzéki oldalon azok az elnökségi, illetőleg testületi tagok, akiket olyan képviselőcsoport javaslatára választott az Országgyűlés, amely képviselőcsoport időközben megszűnt.

2. Az Alkotmánybíróság a rádiózásról és a televíziózásról szóló 1996. évi I. törvény 55. § (5), (8) és (9) bekezdése összefüggésében, továbbá az 55. § egésze tekintetében előterjesztett, illetőleg a nemzeti hírgyűlésről szóló 1996. évi CXXVII. törvény 17. § (3) és (7) bekezdése vonatkozásában benyújtott, mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenesség megállapítására irányuló indítványokat elutasítja.

3. Az Alkotmánybíróság a rádiózásról és televíziózásról szóló 1996. évi I. törvény 55. §-ának (5), (8) és (9) bekezdése alkotmányellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítványokat elutasítja.

4. Az Alkotmánybíróság a Magyar Távirati Iroda Rt. Tulajdonosi Tanácsadó Testülete tisztségviselőinek és tagjainak megválasztásáról szóló 76/1997. (VII. 18.) OGY

határozat módosításáról és kiegészítéséről szóló 92/1998. (XII. 29.) OGY határozat, valamint a rádió és televízió testületek tisztségviselőinek és tagjainak megválasztásáról szóló 13/1996. (III. 1.) OGY határozat módosításáról és kiegészítéséről szóló 93/1998. (XII. 29.) OGY határozat alkotmányellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítványt visszautasítja.

Az Alkotmánybíróság ezt a határozatát a Magyar Közönyben közzéteszi.

INDOKOLÁS

I.

Az Alkotmánybírósághoz több indítvány érkezett a rádiózásról és televíziózásról szóló 1996. évi I. törvény (a továbbiakban: Mtv.) egyes rendelkezéseivel, továbbá a nemzeti hírgyűlésről szóló 1996. évi CXXVII. törvény (a továbbiakban: MTItv.) meghatározott szabályai-val összefüggésben, országgyűlési határozatok utólagos alkotmányossági vizsgálatával, illetőleg alkotmányellenes helyzetet eredményező jogalkotói mulasztással kapcsolatban. Az Alkotmánybíróság az indítványokat — tartalmi összefüggésük folytán — egyesítette, és azokat együttesen, egy eljárás keretében bírálta el.

1. Az egyik indítványozó az Mtv. 55. § (5) és (9) bekezdése összefüggésében, valamint az MTItv. 17. § (3) és (7) bekezdései vonatkozásában kérte a törvényhozó alkotmányellenességet eredményező mulasztásának a megállapítását és az Országgyűlés arra való felhívását, hogy jogalkotói feladatának tegyen eleget. Az indítványozó álláspontja szerint az alkotmányellenes helyzetet az idézte elő, hogy az Mtv., továbbá a MTItv. hiányos szabályai nem tartalmazzak rendelkezéseket arra vonatkozóan, hogy a médiakuratóriumokba, illetőleg a Magyar Távirati Iroda Rt. Tulajdonosi Tanácsadó Testületébe az Országgyűlés által választható tagok közül kormánypárti vagy ellenzéki képviselők közé kell-e számítani azokat a tagokat, akiket olyan képviselőcsoportok jelöltek, amelyek — az időközben lebonyolított új választások eredményeként — nincsenek már a parlamentben. Hivatkozott arra, hogy e törvényi rendelkezéseket az Országgyűlés többsége úgy értelmezte, hogy mind az 1998-as országgyűlési választásokon a parlamentbe került MIÉP-et, mind pedig az ugyanakkor onnan kiesett MDNP-t és KDNP-t ellenzéki pártnak minősítette. Ennek folytán, — hogy az arány a kormányzati oldal felé helyreálljon — négy-négy új kormánypárti jelöltet választott az Mtv. hatálya alá tartozó kuratóriumok elnökségébe, öt új kormánypárti jelöltet pedig az MTI Rt. testületébe.

Az indítványozó szerint a szabályozási hiányosságok sértik az Alkotmány 61. §-ának a szabad véleménynyilvánítás alapjogát biztosító rendelkezését, és ellentétesek azokkal az alkotmányossági követelményekkel is, amelyeket az Alkotmánybíróság a 37/1992. (VI. 10.) AB határo-

zatában (a továbbiakban: Abh.) a véleményszabadságnak a rádiózásban és televíziózásban történő biztosítása kapcsán megfogalmazott. Az Abh. ugyanis alkotmányos követelményként határozta meg annak kizárását, hogy a közszolgálati rádióban és televízióban akár az állam szervei, akár egyes társadalmi csoportok a műsorok tartalmára meghatározó befolyást gyakorolhassanak. Az Abh. azt is kimondta, hogy a parlament és az abban képviselt politikai pártok meghatározó tartalmi befolyása a rádióban és a televízióban éppúgy alkotmányellenes, mint a Kormányé. Márpedig — az indítványozó szerint — az Országgyűlés az Mtv. vonatkozó rendelkezéseinek téves értelmezésével olyan helyzetet teremtett, amelyben a kuratóriumok elnökségében a Kormányt támogató pártok, illetőleg a pártok összessége meghatározó tartalmi befolyásra tettek szert, ami ellentétes az Alkotmánnyal, mert az az Abh.-ban kifejtettek alapján alkotmányosan megengedhetetlen.

Utalt az indítványozó arra is, hogy a vonatkozó törvényi rendelkezések helyes értelmezése szerint a parlamentből az új választások során kiesett pártok jelöltjeit nem lehet sem kormánypárti, sem ellenzéki pártok képviselőinek tekinteni, hiszen a törvényi szabályozás alapján a kormánypárti és az ellenzéki képviselőcsoportok jogosultak jelöltek állítani, a parlamentből kiesett pártok viszont nyilvánvalóan nem rendelkeznek képviselőcsoporttal. Erre figyelemmel az indítványozó elsődlegesen azt kérte az Alkotmánybíróságtól: állapítsa meg, hogy a törvényhozó elmulasztotta jogalkotói feladatát, és ezzel az Alkotmány 61. §-ával ellentétes helyzetet idézett elő. Erre az esetre kérte azt is, hogy az Alkotmánybíróság határidő megjelölésével hívja fel az Országgyűlést törvényhozói feladatának teljesítésére. Alárendelt kérelmében pedig, ha az Alkotmánybíróság úgy ítélné meg, hogy a hivatkozott rendelkezéseknek lehetséges alkotmányos értelmezése, kérte hogy az Alkotmánybíróság állapítsa meg a vonatkozó törvényi rendelkezések alkalmazásánál irányadó alkotmányos követelményeket.

2. Egy másik indítványozó az Alkotmánybíróságról szóló 1989. évi XXXII. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 1. § b) és e) pontja, valamint 37. §-a és 49. §-a alapján az Mtv. 55. § (5) bekezdése, valamint (9) bekezdésének második mondata alkotmányellenességének megállapítását és megsemmisítését kérte. Kérte továbbá, hogy az Alkotmánybíróság állapítsa meg a Magyar Távirati Iroda Rt. Tulajdonosi Tanácsadó Testülete (a továbbiakban: TTT) tisztségviselőinek és tagjainak megválasztásáról szóló 76/1997. (VII. 18.) OGY határozat módosításáról és kiegészítéséről rendelkező 92/1998. (XII. 29.) OGY határozat (a továbbiakban: OGYh1.), valamint a rádió és a televízió testületek tisztségviselőinek és tagjainak megválasztásáról szóló 13/1996. (III. 1.) OGY határozat módosításáról és kiegészítéséről rendelkező 93/1998. (XII. 29.) OGY határozat (a továbbiakban: OGYh2.) alkotmányellenességét is, és e határozatokat semmisítse meg.

Álláspontja szerint az, hogy az Mtv. támadott rendelkezései lehetővé teszik az országgyűlési képviselőcsoporttal már nem rendelkező pártok jelöltjeinek elnökségi tagságát, alkalmat ad a közszolgálati médiumok kiegyensúlyozott tájékoztatásához alkotmányosan szükséges helyes arányok eltorzításához, így az alkotmányellenes. Az Mtv. sérelmezett szabályai csak kormánypárti és ellenzéki képviselőcsoportokról rendelkeznek, arra az esetre viszont nem tartalmaznak szabályt, amikor az új parlamenti választások következtében beállt változás nem egyszerűen a Kormányhoz való viszony parlamenten belüli helyzetét érinti, hanem valamely korábban kormánypárti vagy ellenzéki párt az új választásokon be sem került a parlamentbe.

Utalt az indítványozó arra, hogy a Magyar Köztársaság Országgyűlésének Házsabályáról szóló 46/1994. (IX. 30.) OGY határozat (a továbbiakban: Házsabály) 14. § (1) bekezdése szerint az ugyanazon párthoz tartozó országgyűlési képviselők országgyűlési tevékenységük összehangolására képviselőcsoportot hoznak létre. A magyar parlamenti szabályozás tehát a képviselőcsoportok, a frakciók rendszerére épít, amelyeket viszont kizárólag az országgyűlési képviselők alkotnak. Így az indítványozó álláspontja szerint fel sem merülhet az a kérdés, hogy nem országgyűlési képviselő „besorolható” legyen a frakciók körébe.

Az indítványozó szerint mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenesség is létrejött azáltal, hogy a jogalkotó nem biztosította a véleménynyilvánítás jogának alkotmányos garanciáit, mivel az Mtv. csak valamely adott kormányzati helyzethez viszonyítottan és valamely adott parlamenti konstrukción belül határozza meg a médiakuratóriumok elnökségi tagjává jelölhető személyek politikai identitását. A parlamenti képviselőcsoporttal nem rendelkező párt viszont nem sorolható sem a kormánypárti, sem az ellenzéki frakciók közé, részben azért, mert nincs parlamenti képviselőcsoportja, másrészt viszont azért, mert az ilyen besorolás a véleménynyilvánítás alkotmányos alapjogának a szervezeti keretek többértelmű szabályozással megvalósított sérelmét jelenti. Az indítványozó ebben az összefüggésben hivatkozott a jogállamiság és jogbiztonság alkotmányos követelménye sérelmére is.

Az indítványozó szerint a véleménynyilvánítás szabadsága és a tájékozódási szabadság alkotmányos követelményeivel ellentétes, kifogásolt törvényi szabályozás tette lehetővé az OGYh1. és az OGYh2. megalkotását, amely a médiakuratóriumokban megengedhetetlen arányeltolódással alkotmányellenes helyzetet teremtett. A kifogásolt határozatok „osztják” a sérelmezett törvényi rendelkezések alkotmányellenességét, ezért azokat is meg kell semmisíteni.

Ezekre az indokokra tekintettel kérte az indítványozó a kifogásolt törvényi előírások és az állami irányítás egyéb jogi eszközei alkotmányellenességének megállapítását és megsemmisítését, a sérelmezett jogalkotói mulasztás megállapítását és az Országgyűlés kötelezését arra, hogy a jelzett tárgykörben új, alkotmányos tartalmú törvényi szabályozást fogadjon el.

3. Egy további indítványozó indítványában formailag az Mtv. 55. §-a egészének, tartalmilag azonban csak az (5), (8) és (9) bekezdésének alkotmányellenessége megállapítását és megsemmisítését kérte, figyelemmel arra, hogy álláspontja szerint e törvényi rendelkezés sérti az Alkotmány 61. § (1) és (2) bekezdésében biztosított szabadságjogokat, a véleménynyilvánítás és a sajtó szabadságát, továbbá az Alkotmány 2. § (1) bekezdésében deklarált jogállamiságból fakadó jogbiztonság követelményét. Az indítványozó szerint az alkotmányellenes helyzetet az idézte elő, hogy az Mtv. 55. §-a nem határozza meg sem a kormánypárti, sem az ellenzéki oldal fogalmát, illetőleg nem rendelkezik arról, hogy az új Országgyűlés megalakulása után az említett két kategóriára tekintettel, hogyan határozható meg azoknak az elnökségi tagoknak a jogállása, akiket jelölő pártok már nem kerültek be az új parlamentbe. Az elnökséget kiegészítő OGYh1. és OGYh2. következtében ezért olyan helyzet állt elő, amelyben sem az Országgyűlésnek, sem az Országgyűlés egyik oldalának, sem a pártoknak a médiára való befolyásnövekedése nem zárható ki.

Az indítványozó utalt arra, hogy az Mtv. szerint a médiakuratórium elnöksége a közalapítvány kezelőjének jogkörében gazdálkodik a közalapítvány vagyonával, kizárólagos hatáskörébe tartozik továbbá a részvénytársaság elnöki tisztségére nyilvános pályázati felhívás kiírása, elbírálása, javaslatétel az elnök megválasztására. Ezekre a feladatkörökre tekintettel álláspontja szerint a pártok, illetve az Országgyűlés befolyásnövekedésének a lehetősége következett be a médiára, amely nem felel meg azoknak a kritériumoknak, amelyeket az Alkotmánybíróság az Abh.-ban a közszolgálati médiumokkal összefüggésben meghatározott. Ezáltal az OGYh1. és az OGYh2. által létrejött kuratóriumi elnökségek működése a véleménynyilvánítás szabadságának közvetlen veszélyét idézte elő.

Véleménye szerint a véleménynyilvánítás szabadságával összefüggésben megállapítható visszasság egyértelműen az Mtv. rendelkezéseire vezethető vissza. Az Mtv. 55. § (8) bekezdése ugyanis lehetővé teszi, hogy az elnökség akár az egyik parlamenti oldal megválasztott jelöltjeivel is megalakuljon. Az elnökségi tagoknak a paritás elvén alapuló megválasztását ugyanakkor az Mtv. 55. § (9) bekezdése tovább gyengíti. Ez a szabály ugyanis nem rendelkezik arról, hogy — mivel az új parlamenti választások az elnökség eredeti tagjainak megbízatását nem érintik — a kormánypárti és az ellenzéki oldal egyenlő aránya szempontjából hogyan kell figyelembe venni a parlamenti képviselőcsoporttal már nem rendelkező pártok jelöltjeit. Erre figyelemmel — álláspontja szerint — az Mtv. rendelkezései nem teszik lehetővé az Alkotmány 61. §-ában biztosított véleménynyilvánítás szabadságának a megőrzését, ami pedig a preambulum szerint a törvény feladata. A törvény 55. §-ának kifogásolt rendelkezései ugyanakkor nem felelnek meg az Alkotmány 2. § (1) bekezdésében normatív tartalommal deklarált jogállamiságból fakadó jogbiztonság követelményének sem.

4. Végül egy további indítványozó indítványozta az Mtv. 55. § (8) bekezdése második mondata alkotmányellenességének megállapítását és megsemmisítését, valamint annak megállapítását, hogy mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenesség áll fenn annak folytán, hogy az Országgyűlés az Mtv. megalkotásakor nem tett maradéktalanul eleget az Alkotmány 61. §-ának (4) bekezdésében meghatározott — a rádióval és a televízióval kapcsolatban a tájékoztatási monopóliumok megakadályozását célzó — jogalkotói feladatának. Álláspontja szerint az Mtv. 55. § (4) és (8) bekezdésében meghatározott rendelkezések ellentmondóak, illetve ellentétes értelmezésre adnak lehetőséget. A kifogásolt szabályok szerint nem állapítható meg, hogy a kuratórium elnöksége mikor tekinthető megalakultnak. E szabályozási hiányosság sérti a jogbiztonság alkotmányos követelményét, amely egyik eleme az Alkotmány 2. § (1) bekezdésében meghatározott jogállamiság elvének. A jogbiztonság sérelme pedig ebben az esetben az Alkotmány 61. §-ában meghatározott alapvető jogok és kötelezettségek megsértését is jelenti.

Az indítványozó véleménye szerint az, hogy az Mtv. 55. § (4) és (8) bekezdése lehetővé teszi, hogy a kuratórium elnöksége kizárólag csak a kormánypárti oldal vagy az ellenzéki oldal által jelölt tagokból álljon, ellentétes az Alkotmány 61. § (4) bekezdésében foglalt alkotmányos követelménnyel, amely azt kívánja meg a törvényhozótól, hogy a tájékoztatási monopóliumot törvénnyel akadályozza meg. Ezáltal ez a szabályozás nincs összhangban az Alkotmány 61. § (1) és (2) bekezdésében foglalt — a szabad véleménynyilvánításra, a közérdekű adatok megismerésére és terjesztésére, illetőleg a sajtószabadságra vonatkozó — alapvető jogokat megállapító rendelkezésekkel sem.

Álláspontja szerint az Mtv. 55. §-ában foglalt — a kuratórium elnöksége tagjainak megválasztásáról rendelkező — szabályozás figyelmen kívül, s így megoldatlanul hagyja azt az esetet, amikor az új elnökség megválasztásakor akár a kormánypárti oldal, akár az ellenzéki oldal képviselőcsoportjai egymás között nem tudnak megegyezni a jelöltállításban. Véleménye szerint az Mtv. 55. § (9) és (11) bekezdése nem erre az esetre írja elő a sorsolós megoldást. Márpedig ez olyan szabályozási hiányosság, amely által a törvényhozó nem tett maradéktalanul eleget az Alkotmány 61. § (4) bekezdésében foglalt törvényalkotási kötelezettségének, s ezáltal e vonatkozásban is mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenes helyzetet teremtett. Indítványozta ezért, hogy az Alkotmánybíróság — határidő megjelölésével — hívja fel az Országgyűlést jogalkotói feladatának maradéktalan teljesítésére.

II.

1. Az Mtv. 55. §-a a közszolgálati műsorszolgáltatással, a közszolgálati tömegtájékoztatási eszközök függetlenségét biztosítani hivatott közalapítványokat kezelő kurató-

riumokkal kapcsolatban a következő rendelkezéseket tartalmazza:

(1) A közalapítványok kezelő szervei a kuratóriumok.
 (2) A kuratóriumok az Országgyűlés által választott, illetőleg az e törvényben meghatározott szervezetek által delegált tagokból állnak.

(3) Az Országgyűlés által választott tagok alkotják a kuratórium elnökségét.

(4) Az Országgyűlés mindhárom kuratóriumba külön-külön legalább nyolc tagot választ a képviselők több mint felének szavazatával, egyenként.

(5) Az Országgyűlés által a kuratóriumba választható tagok felét a kormánypárti, másik felét az ellenzéki képviselőcsoportok jelölik úgy, hogy minden képviselőcsoport legalább egy jelöltjét meg kell választani.

(6) A jelöltekre a javaslatot a választásra irányuló eljárás megkezdését követő nyolc napon belül kell megejteni. A választást a jelöltállítástól számított tizenöt napon belül meg kell tartani.

(7) Ha valamelyik képviselőcsoport a jelölésben nem vesz részt, az adott oldal másik (többi) képviselőcsoportja(i) jelölhetik a négy-négy személyt. A meg nem választott jelölt helyére új jelöltet kell állítani, és az új választást tizenöt napon belül meg kell tartani. Nem jelölhető újra az a személy, aki az előző választás során nem kapta meg az összes képviselő szavazatainak legalább tíz százalékát.

(8) A kuratórium elnöksége akkor alakul meg, ha valamennyi tagját megválasztják. Nem akadály a kuratórium elnöksége megalakulásának azonban, ha a kormánypárti vagy az ellenzéki oldal valamelyike nem állít jelöltet.

(9) A kuratórium elnökségét négyévi időtartamra választják.

Ha az elnökség megbízatásának ideje alatt a kormánypárti és az ellenzéki képviselőcsoportok tekintetében változás következik be, ez az elnökség tagjainak megbízatását nem érinti, de ha ez az egyenlő arány fenntartása érdekében szükséges, új jelölés alapján új tagot vagy tagokat kell választani az elnökség megbízatásának hátralevő idejére. Ha az adott oldal képviselőcsoportjai nem tudnak közös jelölt(ek) állításában megállapodni, a jelölést sorsolással kell eldönteni.

(10) A kuratórium — egyben az elnökség — elnökét a kormánypárti képviselőcsoport(ok), elnökhelyettesét az ellenzéki képviselőcsoport(ok) jelölése alapján az Országgyűlés választja, az elnökség tagjai közül.

(11) Ha az elnök, illetve az elnökhelyettes jelöléséről a képviselőcsoportok nem tudnak megállapodni, akkor a jelölést sorsolással kell eldönteni.

2. Az MTItv. 17. § (3) bekezdése úgy rendelkezik, hogy: „A TTT tagjainak felét a kormánypárti, másik felét az ellenzéki képviselőcsoportok jelölik úgy, hogy mindkét képviselőcsoport legalább egy jelöltjét meg kell választani.” Az MTItv. 17. § (7) bekezdése szerint: „A TTT-t négyévi időtartamra választják. Ha a TTT megbízatásának ideje alatt a kormánypárti és az ellenzéki képviselőcsoportok

tekintetében változás következik be, ez a TTT tagjainak megbízatását nem érinti, új jelölés alapján azonban új tagokat kell választani a TTT megbízatásának hátralevő idejére. Ha az adott oldal képviselőcsoportjai nem tudnak közös jelölt(ek) állításában megállapodni, a jelölést sorsolással kell eldönteni.”

3. Az Alkotmány 2. § (1) bekezdése szerint: „A Magyar Köztársaság független, demokratikus jogállam.” Az Alkotmány 61. § (1) bekezdése értelmében: „A Magyar Köztársaságban mindenkinek joga van a szabad véleménynyilvánításra, továbbá arra, hogy a közérdekű adatokat megismerje, illetőleg terjessze.” A (2) bekezdés úgy rendelkezik, hogy: „A Magyar Köztársaság elismeri és védi a sajtó szabadságát.” Végül a (4) bekezdés szerint: „A közszolgálati rádió, televízió és hírügynökség felügyeletéről, valamint vezetőinek kinevezéséről, továbbá a kereskedelmi rádió és televízió engedélyezéséről, illetőleg a tájékoztatási monopóliumok megakadályozásáról szóló törvény elfogadásához a jelen lévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges.”

4. Az Alkotmánybíróság az indítványokat megküldte az igazságügy-miniszternek és a nemzeti kulturális örökség miniszterének, és lehetővé tette, hogy azokra a nevezett tárcák észrevételeket tegyenek. A miniszterek észrevételeit az Alkotmánybíróság az indítványok elbírálása során megfelelően figyelembe vette.

III.

Az Alkotmánybíróság az indítványokat az alábbiak szerint találta megalapozottnak, illetőleg megalapozatlannak.

1. Az Alkotmánybíróság már több határozatában foglalkozott a közszolgálati tömegtájékoztatási eszközök, a közszolgálati rádió, televízió és a nemzeti hírügynökség függetlensége és felügyelete, továbbá a tájékoztatási monopóliumok megakadályozása kérdéseivel.

1.1. A tárgykörben alaphatározatnak tekinthető Abh. megállapításai szerint a közszolgálati tömegtájékoztatásra vonatkozó törvényeknek megfelelő anyagi, eljárási, valamint szervezeti rendelkezésekkel garantálniuk kell a teljes körű, kiegyensúlyozott arányú és valóságghű tájékoztatást, amelyet az egyes intézményeken belül nemcsak lehetővé, de kötelezővé is kell tenni, biztosítani kell továbbá az ilyen működés megőrzését is. A véleménynyilvánítási szabadság alkotmányos garanciáit a közszolgálati rádió és televízió esetében jogilag részletesen szabályozott szervezeti megoldásokkal kell megteremteni. A szervezeti megoldások alkotmányosságát az minősíti, hogy elvileg képesek-e azok biztosítani a társadalomban meglévő vélemények teljes körű, kiegyensúlyozott arányú és valóságghű kifejezésre jutását, valamint a közérdeklődésre számot tartó eseményekről és tényekről való elfogulatlan tájékoztatást.

Az Alkotmánybíróság az Abh.-ban leszögezte, hogy nemzetközi összehasonlításban igen elterjedt a véleménynyilvánítási szabadság garantálásának az a módja, hogy a törvény sajátos társadalmi képviseletet teremt a tartalmi kiegyensúlyozottság ellenőrzésére és az ezt biztosító szervezeti döntések meghozatalára. Ugyanakkor felhívta a figyelmet arra, hogy a véleménynyilvánítás szabadságát garantáló sajátos képviseletől idegen az, hogy kizárólag vagy meghatározóan a társadalom politikai képviselete ismétlődjék meg benne. Pártok konszenzusa, még kevésbé csupán a parlamenti pártok konszenzusa, nem alkalmas arra, hogy alkotmányos garanciát nyújtson a vélemény szabadság teljességére. Ellenkezőleg: az államtól való szabadság azt kívánja meg, hogy se a parlament, se a Kormány ne juthasson a műsor tartalmát befolyásolni képes szervezetben meghatározó befolyáshoz, miként a politikai pártok, továbbá az azonos feladatra vagy ugyanazon érdekek képviseletére létrejött csoportok befolyása sem lehet meghatározó (ABH 1992, 227, 230—231.).

Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint az Alkotmány megköveteli a közszolgálati rádió és televízió szabadságát mind az államtól, mind az egyes társadalmi csoportoktól. Ezért az Országgyűlés meghatározó tartalmi befolyása a rádióban és a televízióban épp úgy alkotmányellenes, mint a Kormányé. Ugyanez vonatkozik az önkormányzatokra, a pártokra és más társadalmi szervezetekre, érdekképviseletekre és egyéb csoportokra. Az Alkotmány tehát egyrészt garanciát nyújtó pozitív cselekvést, másrészt tartózkodást követel meg az államtól.

Az Alkotmánybíróság az Abh.-ban elvi érveléssel mondta ki, hogy a közszolgálati rádió és televízió szabadságának sajátos garanciái nincsenek eleve sem szervezeti megoldásokhoz, sem jogi formákhoz kötve. A szervezeti jogi megoldások ugyanis alapvetően függenek attól, hogy milyen az országban a rádió és televízió struktúrája. A vélemények bemutatására, illetőleg a tájékoztatásra vonatkozó alkotmányos feltételek teljesülését a rádió és televízió egészét tekintve kell biztosítani. A törvényhozó szabadsága — és egyúttal felelőssége is — meghatározni azt a jogi megoldást, amely alkalmas a vélemények teljes körű, kiegyensúlyozott arányú és valóságghű bemutatását, illetve az elfogulatlan tájékoztatást garantálni.

1.2. A 47/1994. (X. 21.) AB határozatában az Alkotmánybíróság ismételten rámutatott arra, hogy a véleménynyilvánítási és tájékoztatói szabadság szolgálata a sajtószabadságra vonatkozó sajátosságokon túl további feltételeket követel meg a rádióval és televízióval kapcsolatban. A rádió és televízió alkotmányos működésének feltételként a törvénynek ki kell zárnia, hogy a közszolgálati rádióban és televízióban az állam szervei a műsorok tartalmára meghatározó befolyást gyakoroljanak. Az „államtól való szabadság” követelménye vonatkozik a közvetett befolyásolásra és a befolyásolás lehetőségére is, és fennáll mind az Országgyűléssel, mind pedig a Kormánnyal szemben (ABH 1994, 282—283.).

1.3. Az Alkotmánybíróság a 61/1995. (X. 6.) AB határozatában kifejtette, hogy az Alkotmány 61. § (4) bekezdésében foglalt közszolgálati hírügynökség kapcsán — éppen a polgárok tájékozódáshoz való jogának érvényesítése érdekében — a törvényhozó köteles olyan törvényt alkotni, amely anyagi, eljárási, valamint szervezeti rendelkezésekkel biztosítja a teljes körű, kiegyensúlyozott arányú és valóságghű tájékoztatást. A szervezeti és jogi megoldások — a rádióhoz és televízióhoz hasonlóan — függenek attól, hogy milyen az országban a hírügynökségi struktúra: az országos közszolgálati hírügynökségen kívül milyen egyéb hírügynökségek működnek. A tájékozódáshoz való jogot a hír-, kép- és sajtóügynökség egészét tekintve kell biztosítani.

A hírügynökségek alkotmányos működésének feltételként a törvénynek ki kell zárnia, hogy a közszolgálati hírügynökségben akár az állam szervei, akár egyes társadalmi csoportok a hírszolgáltatási tevékenység tartalmára meghatározó befolyást gyakorolhassanak. Az Alkotmány ugyanis, miként a rádió és a televízió esetében, úgy a hírügynökségek tekintetében is megköveteli mind az államtól, mind pedig az egyes társadalmi csoportoktól, illetve azok szervezeteitől való szabadságot. Az „állami szervektől való szabadság” követelménye a törvényhozással és a Kormánnyal szemben egyaránt fennáll; egyikük sem juthat a hírszolgáltatás tartalmát befolyásolni képes szervezetben meghatározó befolyásához, ahogy egyébként politikai pártok, érdekképviseleti szervezetek befolyása sem lehet meghatározó (ABH 1995, 317, 319.).

2. Az Alkotmánybíróság a továbbiakban elsőként azt vizsgálta, hogy az Mtv. és az MTItv. támadott rendelkezései mennyiben állnak összhangban, illetőleg sértik-e az Alkotmány 2. § (1) bekezdésében meghatározott alkotmányos követelményt, az Alkotmány 61. §-ában biztosított alkotmányos alapjogokat, valamint ezeknek az Alkotmánybíróság idézett határozataiban kifejtett tartalmát.

IV.

1. Az Mtv. 53. § (1) bekezdése arról rendelkezik, hogy a közszolgálati műsorszolgáltatás biztosítására, függetlenségének védelmére az Országgyűlés — a 140—141. §-ok szerint — létrehozza a Magyar Rádió Közalapítványt, a Magyar Televízió Közalapítványt és — alapítójának kezdeményezésére — átalakítja a Hungária Televízió Közalapítványt (a továbbiakban együtt: közalapítványok). Az Mtv. 55. és 56. §-ai szabályozzák a közalapítványok kezelő szerveinek, kuratóriumainak, illetőleg a kuratóriumok elnökségeinek a létrehozását, megválasztását.

A törvény rendelkezései szerint a kuratóriumok tagjainak személyi kiválasztásában szerepe van mind az Országgyűlésnek, mind a politikai pártoknak, mind pedig a különböző társadalmi szervezeteknek és érdekképviseleteknek. Az Mtv. 55. § (2) bekezdése szerint ugyanis

a kuratóriumok az Országgyűlés által választott, illetőleg a törvényben meghatározott szervezetek által delegált tagokból állnak. A (3) bekezdés úgy rendelkezik, hogy az Országgyűlés által választott tagok alkotják a kuratórium elnökségét, amelynek létszáma a (4) bekezdés alapján mindhárom kuratóriumban egyenként legalább nyolc fő. A törvényben felsorolt szervezetek pedig az Mtv. 56. § (1) bekezdése alapján a Magyar Rádió Közalapítvány és a Magyar Televízió Közalapítvány kuratóriumaiba huszonegy-huszonegy tagot delegálnak, míg az 56. § (2) bekezdése a Hungária Televízió Közalapítvány Kuratóriumába huszonhárom tagot delegáló szervezetről rendelkezik.

Kétségtelen, hogy ebben a közalapítványi rendszerben, továbbá a közalapítványok által megalapított részvénytársasági (Mtv. 64. §) struktúrában a kuratóriumok elnökségei jelentős feladat- és jogkörökkel rendelkeznek. Az Mtv. 66. § (2) bekezdése szerint a kuratóriumi elnökségek kizárólagos feladat- és jogkörébe tartozik:

a) a részvénytársaság elnöki tisztségére nyilvános pályázati felhívás kiírása, elbírálása, az elnök díjazásának megállapítása,

b) javaslattétel az elnök megválasztására, vagy új pályázat kiírása, javaslat az elnök visszahívására, illetve az elnöki megbízatás pályázat kiírása nélküli egyszeri meghosszabbítására;

c) a részvénytársaság gazdálkodásának ellenőrzése,

da) egymilliárd forintnál vagy a tervezett éves forgalom tíz százalékánál magasabb értékű szerződésekhöz előzetes tárgyalási felhatalmazás megadása,

db) hitelfelvétel, illetve háromszázmillió forintnál vagy a tervezett éves forgalom három százalékánál nagyobb értékű szerződések előzetes jóváhagyása,

dc) ingatlan-elidegenítés, illetve százmillió forint feletti vagyoni értékű jog elidegenítésének engedélyezése,

e) javaslattétel a felügyelő bizottsági tagok megválasztására és visszahívására, díjazásuk megállapítása,

f) javaslattétel a könyvvizsgáló megbízatására és megbízatásának felmondására, díjazásának megállapítása,

g) a közszolgálati műsorszolgáltatási szabályzat érvényesülésének ellenőrzése, a kuratórium éves értékelésének előkészítése,

h) a részvénytársaság elnöke pályázatában foglalt célkitűzések megvalósításának folyamatos ellenőrzése, a kuratórium éves értékelésének előkészítése.

Mindazonáltal a műsorszolgáltatókat működtető közalapítványi és részvénytársasági szervezetekben meghatározó hatásköre a kuratóriumoknak van. Az Mtv. 55. § (1) bekezdése szerint a közalapítványok kezelő szervei a kuratóriumok, a közszolgálati műsorszolgáltató részvénytársaság vonatkozásában a közgyűlés jogait a kuratóriumok gyakorolják (Mtv. 59. §), mint a közalapítványok kezelői, a kuratóriumok gyakorolják a részvénytársaságok vonatkozásában az Mtv. 65. §-a szerint az alapítói, illetve részvényesi jogokat. Az Mtv. 66. §

(1) bekezdése szerint a kuratóriumok hatáskörébe tartozik:

a) a közszolgálati műsorszolgáltató, mint részvénytársaság alapító okiratának megállapítása, módosítása, annak a Magyar Közlönyben történő közzététele,

b) a részvénytársaság elnökének megválasztása, a megbízatás egyszeri meghosszabbítása,

c) a részvénytársaság elnökének visszahívása, alelnöki megbízatásának, a megbízás visszavonásának megtiltása — a részvénytársaság elnöke intézkedését követő kuratóriumi ülésen,

d) a részvénytársaság elnöke visszahívásának kezdeményezése,

e) a részvénytársaság függetlenségének védelme,

f) a közszolgálati műsorszolgáltatási szabályzat jóváhagyása, a Művelődési Közlönyben történő közzététele, a szabályzat követelményeinek érvényre juttatása, érvényesülésének évenkénti értékelése,

g) az archiválás rendjéről szóló szabályzat jóváhagyása,

h) a részvénytársaság elnöke pályázatában foglalt célkitűzések évenkénti értékelése,

i) az alaptőke felemelése, leszállítása,

j) az éves gazdálkodási és pénzügyi terv elveinek és főösszegeinek a jóváhagyása,

k) az évi adásidő jóváhagyása, módosításának engedélyezése,

l) az új, magyarországi gyártású műsorszolgáltatásban felhasználásra kerülő mozgóképes alkotásokra fordítandó pénzüsszegek meghatározása, a külső gyártás arányaira is kiterjedően,

m) a mérleg- és az eredménykimutatás jóváhagyása,

n) a részvénytársaságok felügyelő bizottsági tagjainak megválasztása, visszahívása, a Gt. 13. §-ában foglaltakra figyelemmel,

o) a könyvvizsgáló megválasztása, megbízatásának felmondása.

A kuratóriumokon belül az elnökségnek vagy az elnökség tagjainak kiemelt jogköre nincs, a 61. § (2) bekezdése szerint ugyanis szavazati joguk a delegált kurátorokéval egyenlő. A törvény idézett rendelkezései szerint a rádió és televízió műsorok tartalmára nézve az elnökség nem gyakorolhat közvetlen befolyást.

2. Bár egyik indítványozó sem emelt önmagában alkotmányossági kifogást az ellen, hogy a törvény rendelkezései szerint a közalapítványi kuratóriumok elnökségi tagjait az Országgyűlés választja, az egyik indítványozónak az a megállapítása, hogy a kuratóriumi elnökségeket kiegészítő országgyűlési határozatok következtében olyan helyzet állt elő, amelyben sem az Országgyűlésnek, sem az Országgyűlés egyik oldalának, sem a pártok befolyásának a növekedése nem zárható ki a kuratóriumok elnökségében, nem értelmezhető másként, mint hogy a befolyásnövekedés magán a kuratóriumon belüli befolyásra vonatkozik. Az indítványozó szerint a pártok, illetve az Országgyűlés befolyásnövekedésének lehetősége pedig már nem felel meg

az Alkotmánybíróság határozataiban megállapított kritériumoknak. Az Alkotmánybíróság az indítványban kifejtett állásponttal szemben azt állapítja meg, hogy az Országgyűlés befolyása a kuratóriumi elnökségekre semmilyen vonatkozásban nem növekedett, sőt egyszerűen annál a ténynél fogva csökkent, hogy az Mtv. 55. § (9) bekezdésében foglalt rendelkezés alapján az elnökségben olyan elnökségi tagok is maradtak, akiknek pártja az Országgyűlésben képviselőcsoporttal már nem rendelkezik. Ennek folytán csak a pártok befolyása az, amely az elnökségen belül elvileg valóban megnőtt, anélkül azonban, hogy ez a növekedés a kuratóriumok működésére meghatározó befolyást jelentene.

2.1. A közalapítványi kuratóriumok elnöksége az országgyűlési képviselőcsoportok által jelölt és az Országgyűlés által megválasztott tagokból áll. Az Mtv. 55. § (9) bekezdése értelmében azonban az Országgyűlés által megválasztott elnökségi tagok személyes mandátuma elválik az őket eredetileg jelölő képviselőcsoporttól. Az elnökségi tagot a képviselőcsoport nem utasíthatja és nem is hívhatja vissza. A képviselőcsoport esetleges megszűnése, vagy személyi összetételének az országgyűlési választások nyomán akár teljes lecserélődése, végül az, ha a korábbi Országgyűlésben képviselőcsoporttal rendelkező párt az új parlamentbe be sem kerül, nem érinti az elnökségi tag megbízatását.

A törvény rendelkezése szerint a közalapítványi kuratóriumok elnökségét négyévi időtartamra választják. Az Mtv. megalkotásakor tehát az Országgyűlés nem igazította saját megbízatásához a kuratóriumi elnökségek, elnökségi tagok megbízatását, ellenkezőleg, az Mtv. 55. § (9) bekezdése kifejezetten számol annak lehetőségével, hogy a képviselőcsoportok számában, továbbá kormánypárti-ellenzéki jellegében — az időközbeni újabb országgyűlési választásokra tekintettel vagy egyéb okból — változás következik be. A törvény erre az esetre úgy rendelkezik, hogy a változás az elnökség tagjainak megbízatását nem érinti, vagyis a korábbi Országgyűlés által megválasztott elnökségi tagok négyévi időtartamra szóló megbízatása akkor is megmarad, ha a változás következtében az elnökségi tagot jelölő párt már nem rendelkezik az Országgyűlésben képviselőcsoporttal, vagy nincs is a parlamentben.

A törvény e rendelkezését a kuratóriumi elnökségek viszonylagos stabilitásához fűződő érdekek és szempontok indokolják, és önmagában nem alkotmányellenes az, hogy a kuratóriumok elnökségében olyan elnökségi tagok is maradnak, akiket jelölő párt az Országgyűlésben már képviselőcsoporttal nem rendelkezik. Miként az Alkotmányból az sem következik közvetlenül, hogy az Országgyűlés által a kuratóriumba választható tagokat az országgyűlési képviselőcsoportok jelöljék, közvetlen alkotmányos összefüggése annak sincs, ha a jelöltet korábban állító párt — mint képviselőcsoport — utóbb megszűnik. Az Alkotmány szerint a politikai képviselet csak meghatározó nem lehet a kuratóriumokban, az Alkotmány azonban azt nem követeli meg, hogy azokban kizárólag parlamenti pártok

jelöltjei lehetnek tagok. Sőt az Alkotmánybíróság az Abh.-ban elvi élel fejtette ki, hogy csak a parlamenti pártok konszenzusa még kevésbé alkalmas arra, hogy alkotmányos garanciát nyújtson a véleményszabadság teljességére, mint általában a pártok konszenzusa. Ezért az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy önmagában nem alkotmányellenes az Mtv. 55. §-ának (9) bekezdésében foglalt az a rendelkezés, amely az elnökségi tagok mandátumát függetleníti az őket eredetileg jelölő képviselőcsoportoktól.

2.2. A kuratóriumok elnökségi tagjait jelölő képviselőcsoportok kormánypárti vagy ellenzéki jellegének az adott törvényi konstrukcióban — az Alkotmánybíróság álláspontja szerint — azonban már garanciális jelentősége van: az adott szervezeti megoldás lényeges eleme, hogy a kuratóriumok elnökségében az ellenzéki és a kormánypárti képviselőcsoportok által jelölt kurátorok azonos létszámban legyenek jelen. A törvénynek ez a koncepciója a kormányzati vagy az ellenzéki oldal esetleges túlsúlyát kívánja megakadályozni az elnökségekben, és összhangban van az Abh.-ban kifejtett azzal a szemponttal, amely szerint a közszolgálati rádióban és a televízióban a szervezeti döntések meghozatalára sem a kormányzatnak, sem az Országgyűlésnek — itt az ellenzéknek — nem lehet meghatározó befolyása. Ezért rendelkezik az Mtv. 55. § (5) bekezdése úgy, hogy az Országgyűlés által a kuratóriumba választható tagok felét a kormánypárti, másik felét az ellenzéki képviselőcsoportok jelölik. Minden képviselőcsoport legalább egyjelöltjét meg kell választani. E rendelkezés alkotmányos összefüggése tehát már egészen nyilvánvaló: megakadályozni hivatott mind a kormányzati, mind az ellenzéki oldal, illetőleg képviselőcsoportok túlsúlyát a kuratóriumi elnökségekben.

Mindazonáltal a törvénynek ez a rendelkezése kizárólag az Országgyűlés egyik vagy másik oldalának meghatározó befolyását hivatott megakadályozni a közalapítványi kuratóriumok elnökségeiben, és egyáltalában nem vonatkozatható azokra az elnökségi tagokra, akik a parlamentben képviselőcsoporttal már nem rendelkező pártok jelöltjeiként kerültek az elnökségbe az Országgyűlés korábbi választási aktusa folytán. Ez egyértelműen következik az Mtv. 55. § (5) bekezdésében, továbbá (9) bekezdésében foglalt szabályokból, amelyek mindegyike — a két oldal egyensúlya tekintetében — képviselőcsoportokról rendelkezik. Az alkotmányos garancia tehát a törvény konstrukciójában formális, külső és objektív ismérveken — az országgyűlési képviselőcsoportok kormánypárti, illetőleg ellenzéki besorolásán — nyugszik, és nem olyan informális és mindig szubjektív szempontokon, amely a politikai pártokat a Kormányt vagy az ellenzékét támogató pártokként differenciálja.

Kétségtelen, hogy sem az Alkotmány, sem törvény, sem a Hárszabály a kormánypárti és az ellenzéki képviselőcsoportokra nézve nem tartalmaz meghatározást, ezeket evidenciaként fogja fel, miként a szembeállítás az Országgyűlés gyakorlatában se jelent alkalmazási problémát. A Ház-

szabály számos rendelkezése differenciál kormánypárti és ellenzéki párthoz tartozó képviselő között [pl. 21. § (2) bekezdése, 50. § (3) bekezdése, 53. § (3) bekezdés a) pontja, 70. § (3) bekezdése], és különböztet kormánypárti és ellenzéki képviselőcsoportok között is [33. § (3) bekezdése, 119. § (3) bekezdése]. E rendelkezésekre is figyelemmel az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a kormánypártiság és az ellenzékiesség csak a parlamentben képviselettel rendelkező pártok relációjában értelmezhető, vagyis a parlamenten kívüli pártok közjogi értelemben nem tekinthetők sem kormánypártinak, sem ellenzékinak. Ezért az Mtv. 55. § (9) bekezdésének az a szabálya, amely az „egyenlő arány” fenntartásának szükségességéről rendelkezik — az 55. § (5) bekezdésében foglaltakkal összefüggésben — kizárólag a parlament kormánypárti és ellenzéki képviselőcsoportjai közötti egyensúlyra vonatkozik, és ennek megítélésénél a korábban jelöltet állító volt parlamenti pártokat teljesen figyelmen kívül kell hagyni. Az Alkotmány szerinti követelmény tehát csak a kormánypárti és ellenzéki képviselőcsoportok jelöltjei közötti egyensúly, így a törvénynek az „egyenlő arány” helyreállítására e tekintetben irányadó garanciális rendelkezései alkotmányosan kielégítőek, mert a tárgyilagos, kiegyensúlyozott és pártatlan tömegtájékoztatót biztosítani hivatott közalapítványi kuratóriumok elnökségében útját állják az Országgyűlés egyik vagy másik oldalán levő képviselőcsoportok túlsúlyának.

3. Nem csorbítja a törvényi szabályozás garanciális jelentőségét az Mtv. 55. § (9) bekezdésének az a rendelkezése, amely szerint az elnökség tagjainak megbízását a kormánypárti és az ellenzéki képviselőcsoportok tekintetében időközben bekövetkezett változás nem érinti. Azok az elnökségi tagok ugyanis, akik korábbi képviselőcsoportok jelöltjeiként kerültek az elnökségbe, attól kezdve, hogy az országgyűlési képviselőcsoportokban változás következett be, már nem képviselőcsoport jelöltjeként, hanem képviselőcsoporttal nem rendelkező pártjuk jelöltjeként tagjai az elnökségnek. Mivel közjogi értelemben a képviselettel nem rendelkező párt nem tekinthető sem kormánypártinak, sem ellenzékinak, az elnökségnek ezek a tagjai a kormánypárti és ellenzéki képviselőcsoportok tekintetében megkívánt egyenlő arány fenntartása szempontjából nem vehetők figyelembe. Ha nem így lenne, a törvény nem képviselőcsoportokról, hanem pártokról rendelkezne. Az a körülmény pedig, hogy képviselőcsoporttal már nem rendelkező pártok jelöltjei is tagjai a médiakuratóriumok elnökségének, önmagában semmilyen tekintetben nem sérti, vagy veszélyezteti a véleménynyilvánítás szabadságának alkotmányos alapját. Az Alkotmánybíróságnak az Abh.-ban kifejtett álláspontja szerint a rádió és televízió szabadságának sajátos alkotmányos garanciái csak azt követelik meg, hogy — egyebek között — se a parlament, se a politikai pártok ne juthassanak a műsorok tartalmát befolyásolni képes szervezetben meghatározó befolyáshoz. Arra nézve azonban nem áll fenn alkotmá-

nyos követelmény, hogy a média-közalapítványok kuratóriumainak elnökségében csak képviselőcsoporttal rendelkező parlamenti pártok jelöltjei lehetnek elnökségi tagok.

Minderre figyelemmel nem osztja az Alkotmánybíróság az indítványokban megfogalmazott azt az álláspontot, hogy a parlamenti képviselőcsoporttal már nem rendelkező pártok jelöltjeit valamilyen ismérv — elsősorban a párt politikai irányultsága — alapján a parlamenti képviselőcsoportok valamelyik oldalánál figyelembe kellene venni. Mivel a kormánypárti és az ellenzéki oldal meghatározása formális, külső és objektív ismérveken — az országgyűlési képviselőcsoportok parlamenti helyzetén — nyugszik, az Alkotmánybíróság megállapítja: az Mtv. 55. § (9) bekezdésének alkalmazásában alkotmányos követelmény, hogy sem a kormánypárti, sem az ellenzéki oldalon nem vehetők számításba azok az elnökségi tagok, akiket időközben megszűnt parlamenti képviselőcsoport javaslatára választott az Országgyűlés. E pártok jelöltjeit ugyanis — a fentebb kifejtettek szerint — alkotmányosan nem lehet sem a kormánypárti, sem az ellenzéki oldalhoz tartozónak tekinteni.

4. Az Alkotmány 3. § (2) bekezdése értelmében a politikai pártok közreműködnek a népakarat kialakításában és kinyilvánításában. A politikai pártok ezáltal — miként arra az Alkotmánybíróság a 2179/B/1991. AB határozatában (ABH 1994, 520.) rámutatott — egyfajta sajátos közvetítő szerepet töltenek be az állam és a társadalom között. Ahhoz, hogy a politikai pártok alkotmányos funkcióik ellátására képesek legyenek, az Alkotmány 3. § (1) bekezdése garantálja, hogy a pártok az Alkotmány és az alkotmányos jogszabályok tiszteletben tartása mellett szabadon alakuljanak és szabadon tevékenykedjenek. Az Alkotmány e szabályából, továbbá az Alkotmány 63. § (1) bekezdésének a pártalapítás szabadságát is magában foglaló egyesülési szabadságot garantáló rendelkezéséből következik, hogy a politikai pártok önállóak, egymástól függetlenül fejtik ki tevékenységüket, és ha az Országgyűlésben képviselettel nem rendelkeznek, fogalmilag sem sorolhatók be se a kormánypártok, se az ellenzéki pártok közé. Ettől teljesen független és szubjektív értékítéleten, informális ismérveken nyugvó szempont, hogy valamely párt politikai programja a kormányzathoz vagy az ellenzékhez áll-e közelebb. Ilyen nem formális ismérvek alapján azonban a nem parlamenti politikai pártok az Országgyűlés egyik vagy másik oldalához sem sorolhatók.

Az viszont már garanciális jelentőségű — és pedig nemcsak az adott törvényi konstrukcióban, de az Alkotmány alapján is —, hogy a kuratóriumok elnökségében az ellenzéki és a kormánypárti képviselőcsoportok által jelölt tagok azonos létszámban legyenek jelen. A kuratóriumi elnökségeknek azért kell az Országgyűlésben képviselettel rendelkező pártok pártpolitikai egyensúlyára, illetőleg a kormánypártok és az ellenzéki pártok által jelölt kurátorok számának egyenlő voltára épülniük, mert ellenkező esetben a kuratóriumok elnökségében vagy a Kormány,

vagy az ellenzék meghatározó befolyáshoz juthatna. Az egyenlő arányokon alapuló egyensúly alkotmányos szempontjának viszont a támadott törvényi szabályozás megfelel. Az Mtv. 55. § (9) bekezdése ugyanis egyértelműen arról rendelkezik, hogy az újabb elnökségi tagok választását csak az teheti szükségessé, ha a kormánypárti és az ellenzéki képviselőcsoportok tekintetében beálló változás az eredeti egyenlő arányokat megbontja. Ezt a megbomlott egyensúlyi helyzetet kell új jelölés alapján új tag vagy új tagok megválasztásával az elnökség hátralevő idejére megszüntetni, amelynek során a képviselőcsoporttal nem rendelkező pártok jelöltjeiből megválasztott elnökségi tagok már figyelmen kívül maradnak.

5. Az Alkotmánybíróság elvi éllel szögezi le: a kormánypártiság — ellenzékiesség és az ezen alapuló alkotmányi garanciarendszer megítélése vonatkozásában csak objektív és külső, formális ismérveket alkalmazhat, tekintve, hogy a kormánypárti-ellenzéki jellegnek egyedül csak az az objektív ismérve lehet, hogy egy képviselőcsoport pártja részt vesz-e a Kormányban (kormánykoalícióban) vagy sem. A Hárszabály felhívott rendelkezései szerint is csak a koalíciós szerződés létehez és a de facto kormányzati részvételhez kapcsolható a kormánypártiság. Más, nem formális szempontok tehát itt nem vehetők figyelembe. A kormánykoalíciókat ugyanis nem feltétlenül politikai-ideológiai közelség alapján kötik meg. Elképzelhető pl. nagykoalíció, amikor a politikai paletta két távoli pólusához tartozó párt alkot kormánykoalíciót, míg mindkét párt „mellett” ellenzékben olyan frakciók vannak, amelyek a koalíciót alkotó egyik vagy másik párthoz sokkal közelebb állnak, mint a koalíció pártjai egymáshoz. Az alkotmányi garanciarendszer ezért nem kapcsolható politikai-ideológiai szempontokhoz, hanem kizárólag formális, külső és objektív ismérvekhez. Ha nem így lenne, akkor az Alkotmánybíróságnak politikai ismérvek alapján kellene vizsgálnia a véleménynyilvánítás szabadságának alkotmányos garanciáit a műsorszolgáltatók működése során, például a médiakurátorokat delegáló társadalmi szervezetek és érdekképviseltek tekintetében is. Az alkotmányos követelmény a véleményszabadság garantálása tekintetében azonban nem erre, hanem az Abh. szerint arra vonatkozik, hogy se az Országgyűlés, se a Kormány ne jusson a műsor tartalmát befolyásolni képes szervezetben meghatározó befolyáshoz, miként a politikai pártok, továbbá az azonos feladatra vagy ugyanazon érdekek képviselőit létrejött csoportok befolyása sem lehet meghatározó (ABH 1992, 230.).

6. Az indítványozóknak a támadott rendelkezések alkotmányellenességére vonatkozó álláspontja lényegileg abból indul ki, hogy az Mtv. vonatkozó rendelkezései csak addig maradnak meg az Alkotmány keretei között, ameddig azt teszik lehetővé, hogy az Országgyűlés a médiakurátoriumok elnökségébe parlamenti képviselőcsoportok által jelölt tagokat válasszon. Az indítványozók szerint tehát ez az az alkotmányos határ, amelyen belül még az Országgyűlés és a pártok a médiaszervezetek működésére befolyást gyakorolhatnak. Az Alkotmánybíróság állás-

pontja szerint azonban a médiumok szervezeti felépítésének alkotmányosságát nem ez, az indítványozók szerinti optimális alkotmányossági szempont, hanem az minősíti, hogy az adott szervezeti konstrukcióban a műsorszolgáltatók elvileg képesek-e biztosítani a társadalomban meglévő vélemények teljes körű, kiegyensúlyozott arányú és valószínű kifejezésre jutását, valamint a közérdeklődésre számot tartó eseményekről és tényekről való elfogulatlan tájékoztatást. Az alkotmányos garanciáknak tehát arra nézve kell fennállniuk, hogy az Országgyűlés, a Kormány, illetve a pártok, továbbá az érdekképviseltek a műsorszolgáltató szervezetekben ne juthassanak meghatározó befolyáshoz.

Arra nézve viszont a támadott törvényi rendelkezések már tartalmaznak alkotmányos garanciát, hogy a Kormány ne juthasson túlsúlyba, ne szerezhessen meghatározó befolyást a médiakurátoriumok elnökségében, hiszen az Mtv. 55. § (9) bekezdése második mondatában foglalt rendelkezés alapján az esetlegesen időközben bekövetkező arányeltolódást a Kormány és az ellenzéki oldal között újabb kurátor vagy kurátorok választásával egyensúlyba kell hozni. Mindezekre figyelemmel az Alkotmánybíróság az Mtv. 55. § (5) és (9) bekezdése alkotmányellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítványokat elutasította.

7. Nem találta megalapozottnak az Alkotmánybíróság az utólagos normakontrollra irányuló indítványt az Mtv. 55. § (8) bekezdésében foglalt rendelkezés alkotmányellenességével kapcsolatban. Az Mtv. 55. §-ának (4) bekezdése úgy rendelkezik, hogy az Országgyűlés mindhárom kuratóriumba külön-külön legalább nyolc tagot választ a képviselők több mint felének szavazatával, egyenként. A támadott (8) bekezdés pedig kimondja: „A kuratórium elnöksége akkor alakul meg, ha valamennyi tagját megválasztják. Nem akadály a kuratórium elnöksége megalakulásának azonban, ha a kormánypárti vagy az ellenzéki oldal valamelyike nem állít jelöltet.” Az indítványozó szerint az idézett törvényi rendelkezések egyfelől sértik az Alkotmány 2. § (1) bekezdésében foglalt jogbiztonság követelményét, mert egymásnak ellentmondanak, ellentétes értelmezésre adnak lehetőséget, így ténylegesen nem állapítható meg a törvény alapján, hogy a kuratórium elnöksége mikor tekinthető létrejöttnek, másrészt az 55. § (8) bekezdésének utolsó mondata ellentétben áll az Alkotmány 61. §-ának (1) bekezdésével, mert lehetővé teszi a kuratóriumi elnökségekben a parlament egyik vagy másik — kormánypárti vagy ellenzéki — oldalának túlsúlyát.

7.1. Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint a támadott törvényi rendelkezések értelmezhetőek, világosak, így a kuratóriumok elnökségének megalakulása jogszabályértelmezéssel megállapítható. A kifogásolt rendelkezések főszabályt és kivételt tartalmaznak, amelyek nem ellentmondásosak és nem adnak alapot ellentétes értelmezésre. A kuratóriumok elnöksége megalakulásának főszabálya az, hogy az elnökség akkor tekinthető megalakultnak, ha valamennyi tagját megválasztják. Ehhez képest szűkebb

tényállású, kivételes szabály az, ha a kuratóriumok elnökségébe a kormánypárti vagy az ellenzéki oldal valamelyike nem állít jelöltet. E kivételes tényállás jogkövetkezménye az, hogy a kuratóriumok elnöksége a törvény szerint ilyenkor is, tehát csak az egyik oldal jelöltjeinek megválasztásával megalakul. A kifogásolt rendelkezések az adott összefüggésben tehát nem ellentmondásosak, sem értelmezésük, sem alkalmazásuk nem eredményez jogbizonytalanságot, így nem ellentétesek az Alkotmány 2. § (1) bekezdésében deklarált, a jogbiztonság követelményét magában foglaló jogállamisággal, ezért azok ezen az alapon nem alkotmányellenesek.

7.2. Rámutat az Alkotmánybíróság arra, hogy a jelöltállítás elmaradásának elemzett törvényi jogkövetkezménye a politikai erők megállapodását, konszenzusát hivatott előmozdítani. A támadott rendelkezés tehát a kompromisszum- és konszenzuskényszerint intézményesíti, vagyis a törvény a főszabály és a kivétel kimondásával az Alkotmány 61. § (4) bekezdésének egy sajátos garanciarendszerét alkotja meg.

Nem alkotmányossági kérdés az, ha a jelöltállítás és a választási eljárás esetenként nem működik. A mechanizmus működtetése során esetlegesen előforduló — és politikai vagy egyéb okra visszavezethető — nehézségek nem teszik magát a szabályozást alkotmányellenessé. Az Országgyűlés tagjainak, a politikai élet szereplőinek a törvényből fakadó feladata az, hogy a mechanizmust megfelelően működtessék. Ennek során a parlamenti pártok a törvény szerint együttműködésre kötelesek. Ez az együttműködési kötelezettség pedig fennáll mind a parlament egyik vagy másik oldalán elhelyezkedő pártok, mind a parlament két oldala között.

Az Alkotmány ugyanis a műsorszolgáltatókat működtető szervezetek tekintetében nemcsak tartózkodást, hanem pozitív cselekvést is megkövetel az államtól. Ennek keretében pedig az államnak olyan, a törvényben szabályozott megoldásokat kell biztosítania, amelyek megfelelően garantálják a közszolgálati rádió és televízió folyamatos működését.

Az Alkotmánybíróság a közszolgálati rádió és televízió tekintetében az Abh.-ban (ABH 1992, 233.), a 17/1993. (III. 19.) AB határozatában (ABH 1993, 157—158.) pedig a közszolgálati hírügyökség vonatkozásában rámutatott arra, hogy az Alkotmány 61. § (1) bekezdésében szabályozott, a közérdekű adatok megismeréséhez fűződő alkotmányos alapjog biztosítása az állam alkotmányos kötelezettségévé teszi a közszolgálati műsor- és hírszolgáltatók folyamatos és zavartalan működtetését. Vagyis ennek az alapjognak az érvényesítése és garantálása kényszerítően kötelezi az államot arra, hogy a műsor- és hírszolgáltatók szervezeteit fenntartsa, adott esetben abban az időszakban is, amikor, és azon az áron is, ha az alkotmányos szervek együttműködésében átmenetileg zavarok keletkeznek. Az Alkotmány alapján erre tekintettel — a kifogásolt rendelkezésben a véleménynyilvánítás szabadságának sérelmét látó indítvány elbírálása során — az az eldöntendő kérdés,

hogy köteles-e az állam a műsor- és hírszolgáltatók működtetését alkotmányos alapjog korlátozása árán is biztosítani.

7.3. Az Alkotmánybíróság 1990 óta folytatott gyakorlata szerint, az állam akkor nyúlhat az alapvető jog korlátozásának eszközehez, ha másik alapjog védelme vagy érvényesülése, illetőleg egyéb alkotmányos célok védelme ezt szükségessé teszi, és a korlátozás csak olyan mértékű lehet, amely a korlátozással elérni kívánt céllal arányban áll [20/1990. (X. 4.) AB határozat, (ABH 1990, 69, 71—72.), 7/1991. (II. 28.) AB határozat, (ABH 1991, 22, 25.)]. A későbbiekben az Alkotmánybíróság ezt a gyakorlatát tüzetesbítette és állandósította. A 11/1992. (III. 5.) AB határozatában (ABH 1992, 77, 85.) kimondta, hogy az Alkotmánybíróság gyakorlatában alkotmányos alapjog és szabadság tartalma törvénnyel csak más alapjog vagy alkotmányos érték védelme érdekében elkerülhetetlen esetben, a szükséges mértékben és arányos módon korlátozható. A 11/1993. (II. 27.) AB határozat (ABH 1993, 109, 110.) szerint pedig: „A korlátozás nem alkotmányellenes akkor, ha elkerülhetetlen, ha arra kényszerítő ok szolgáltatta alapot, s a korlátozás súlya a korlátozással elérni kívánt céllal arányban van.”

Kétségtelen, hogy alkotmányos alapjogokat védő, garanciális szabály sérül, ha a műsorszolgáltatók kuratóriumi elnökségében akár a kormányzati, akár az ellenzéki oldal túlsúlyba kerül és ezáltal meghatározó befolyáshoz jut. Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint ugyanis a véleménynyilvánítás szabadságjoga [Alkotmány 61. § (1) bekezdés] megköveteli, hogy se a parlament, se a Kormány ne jusson a műsor tartalmát befolyásolni képes szervezetekben meghatározó befolyáshoz, miként a politikai pártok, továbbá az azonos feladatra vagy ugyanazon érdekek képviselőire létrejött csoportok befolyása sem lehet meghatározó (ABH 1992, 230.).

Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint azonban az Mtv. 55. § (8) bekezdésének összefüggésében kényszerű és elkerülhetetlen alapjogi korlátozás áll fenn, mert az elnökség egyoldalú megalakulása alkotmányos szempontból „kisebb veszélyt” jelent a véleménynyilvánítás szabadságjogára, mint az, ha az elnökség megalakulásának hiányában a közszolgálati médiakuratóriumok egyáltalában nem működnek. A fentebb kifejtettek szerint a közérdekű adatok megismeréséhez való alapvető jog garantálása [Alkotmány 61. § (1) bekezdés] kényszerítően megköveteli a közszolgálati műsorszolgáltatók folyamatos és zavartalan működését. Az egész törvényi szabályozás a médiakuratóriumok szervezeti megoldására és funkcionálására épül, a befolyásmentes és tárgyilagos műsorszolgáltatás — és ennek alapján a közérdekű adatok megismeréséhez való alapvető alkotmányos jog — teljes garanciarendszere a törvény konstrukciójában a kuratóriumok működésével biztosított. Az Alkotmány 61. §-ában meghatározott, a véleménynyilvánítás szabadságára vonatkozó alapjog garanciáinak korlátozását tehát ugyancsak az Alkotmány 61. §-ában szabályozott, a közérdekű adatok megismerésé-

hez, a közérdeklődésre számot tartó eseményről és tényekről való tájékozódáshoz fűződő alapjog biztosítása teszi alkotmányosan szükségessé és indokoltá. A kivételes szabály így elkerülhetetlen rendelkezés, melynek hiányában a média-közalapítványok és részvénytársaságok működése bénulna meg, ami ellentétes volna a tájékoztatási monopóliumok megakadályozására vonatkozó és az Alkotmány 61. § (4) bekezdésében foglalt — az Abh.-ban kifejtett tartalmú (ABH 1992, 227.) — rendelkezéssel is.

Ugyanakkor a korlátozás nem tekinthető aránytalanak sem, mert az csak akkor következhet be, ha a különböző oldalon elhelyezkedő parlamenti frakciók egymással való együttműködésében átmenetileg zavar keletkezik. Az egyoldalú megalakulás súlyos jogkövetkezményére ugyanis tipikusan csak akkor kerülhet sor, ha a képviselőcsoportok az Országgyűlés egyik oldalán önhibájukból nem élnek jelöltállítási jogokkal, illetőleg nem gyakorolják erre vonatkozó kötelezettségüket. Ez viszont már a parlamenti pártok politikai felelőssége körébe tartozó kérdés, és nem a szabályozás alkotmányellenességének a következménye.

Az Alkotmánybíróság a fentebb kifejtettekre tekintettel megállapítja, hogy mivel a kuratóriumi elnökségek megalakulása nélkül maguk a közalapítványok válnának működésképtelenné, mert ennek folytán az Mtv. 66. § (2) bekezdése szerint az elnökség kizárólagos feladat- és jogkörébe eső gazdálkodási tevékenységek lehetetlenülnének el, és ezáltal a közérdekű adatok megismeréséhez fűződő alkotmányos alapjog sérülne, nem alkotmányellenes az, ha a parlament kormányzati vagy ellenzéki oldala valamelyikének jelöltállítására nélkül is a törvény az elnökség megalakulását lehetővé teszi. Ezért az Alkotmánybíróság az e körben előterjesztett indítványokat is elutasította.

V.

1. Az Alkotmánybíróság akkor állapíthat meg mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenességet, ha a jogalkotó szerv jogszabályi felhatalmazásból származó jogalkotói feladatát elmulasztotta és ezzel alkotmányellenességet idézett elő. Az Abtv. 49. § (1) bekezdése alapján a mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenesség megállapítására bárki indítványára — és hivatalból is — sor kerülhet, és annak megállapítása esetén az Alkotmánybíróság a mulasztást elkövető szervet — határidő megjelölésével — felhívja jogalkotói feladatának teljesítésére.

Az Alkotmánybíróság az Abh.-ban kifejtette, hogy mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenességet állapít meg akkor is, ha valamely alapjog érvényesüléséhez szükséges jogszabályi garanciák hiányoznak (ABH 1992, 231.). Ugyanakkor az Alkotmánybíróság mulasztásban megnyilvánuló alkotmányértéktést nemcsak akkor állapít meg, ha az adott tárgykörre vonatkozóan semmilyen jogi szabályozás nincs, hanem akkor is, ha az adott szabályozási koncepción belül az alkotmányos követelményeket kielégítő jogszabá-

lyi rendelkezések hiányoznak [22/1995. (III. 31.) AB határozat, ABH 1995, 108, 113.].

Az Alkotmánybíróság állandó gyakorlata tehát elvileg lehetővé teszi mulasztásos alkotmányértéktés megállapítását akkor is, ha a jogalkotó a jogszabályi felhatalmazásból származó jogalkotói feladatát teljesítette ugyan, ennek során azonban olyan szabályozási hiányosságok következtek be, amelyek már alkotmányellenes helyzetet idéztek elő. Az indítványozók szerint ilyen alkotmányellenes helyzetet idézett elő az Országgyűlés akkor, amikor elmulasztotta annak szabályozását, hogy a médiakuratóriumok elnökségének azok a tagjai, akiket olyan országgyűlési képviselőcsoport jelölt, amely időközben megszűnt, hogyan minősülnek az Mtv. 55. § (5) és (9) bekezdése, illetőleg az MTItv. 17. § (3) és (7) bekezdése összefüggésében.

2. Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy az adott összefüggésben alkotmányellenes törvényhozói mulasztás nem áll fenn, mert a sérelmezett törvényi rendelkezések az Alkotmánnyal összhangban értelmezhetők, az alkalmazás alkotmányos követelményei meghatározhatók, vagyis a szabályozás jogbizonytalanságot sem teremt, így nem állapítható meg sem az Alkotmány 2. § (1) bekezdésének a sérelme, sem pedig az Alkotmány 61. §-ában biztosított alapjogok megsértése.

A kuratóriumi elnökségek tagjainak megválasztására irányadó kiinduló szabály szerint a megválasztandó elnökségi tagokat az Országgyűlés képviselőcsoportjai jelölik. E szabály alkalmazásában a Házsabálynak az országgyűlési képviselőcsoportokra vonatkozó rendelkezéseit megfelelően figyelembe kell venni. Így irányadó a Házsabály 14. § (1) bekezdésében foglalt rendelkezés, amely szerint az ugyanazon párthoz tartozó országgyűlési képviselők országgyűlési tevékenységük összehangolására képviselőcsoportot hozhatnak létre. A Házsabály II. Rész 2. Fejezete tartalmazza az országgyűlési képviselőcsoportokra vonatkozó további részletrendelkezéseket. Az Mtv. 55. § (9) bekezdésében és az MTItv. 17. § (7) bekezdésében foglalt rendelkezések megmaradnak a képviselőcsoportok szerinti kategorizálás körében, és az időközben bekövetkezett változást — mint ahogy erre az Alkotmánybíróság a korábbiakban már rámutatott — kizárólag a képviselőcsoportok relációjában minősítik relevánsnak. Tekintve, hogy a Házsabály felhívott rendelkezései szerint az Országgyűlés megbízatásának ideje alatt a képviselőcsoportokban változás következhet be (pl. képviselőcsoportok megszűnhetnek), és figyelemmel arra, hogy a médiakuratóriumok elnöksége megbízatását az Országgyűlés nem igazította saját megbízatási idejéhez, az új országgyűlési választások során is változás következhet be a képviselőcsoportok létében, számában vagy kormánypárti-ellenzéki jellegében.

Az Mtv. 55. § (5) bekezdése, továbbá az MTItv. 17. § (3) bekezdése szerint a kuratóriumokba választható tagok felét a kormánypárti, másik felét az ellenzéki képviselő-

selőcsoportok jelölik. Ha a képviselőcsoportokban olyan változás következik be, hogy ezáltal — a kurátorok eredeti jelölését tekintve — a kormányzati és az ellenzéki oldal egyensúlya megbomlik, a Kormány, illetőleg az ellenzék elnökségen belüli túlsúlyának megakadályozása érdekében új jelölt (jelöltek) állításával és megválasztásával az egyensúlyt helyre kell állítani. Ebben a törvényi konstrukcióban teljesen nyilvánvaló — és a szabályozás ellenkező értelmezésre nem is ad alapot —, hogy a képviselőcsoportok tekintetében bekövetkezett változás miatt az egyensúlyt kizárólag a kormányzati és ellenzéki oldalon levő képviselőcsoportok között kell helyreállítani, vagyis ennek során azok a kurátorok, akiket jelölő képviselőcsoport már megszűnt, vagy egyébként nem jutott be a parlamentbe, egyik oldalon sem vehetők számításba.

Az Alkotmánybíróság utal arra, hogy azt maguk az indítványozók is elismerik, hogy a parlamenti képviselőcsoporttal nem rendelkező párt „semmiképpen sem lehet sem a kormánypárti frakciók, sem az ellenzéki képviselőcsoportok közé sorolható”. Mivel közjogilag — és fogalmilag — a képviselővel nem rendelkező párt nem tekinthető sem kormánypártinak, sem ellenzékinek, a változás következtében megbomlott egyensúly helyreállítása során ezeket az elnökségi tagokat már figyelmen kívül kell hagyni. Egy parlamenti képviselőcsoporttal nem rendelkező párt „politikai identitása” — miként az Alkotmánybíróság fentebb már ezt is kifejtette — nem határozható meg sem kormánypártiként, sem ellenzékiként. Ezért nem állapítható meg jogalkotói mulasztás tekintetben, hogy az Mtv. 55. § (9) bekezdése és az MTItv. 17. § (7) bekezdése nem tartalmaz rendelkezéseket arra vonatkozóan, hogy kormánypárti vagy ellenzéki képviselők közé — vagy esetleg egyikhez sem — kell számítani azokat az elnökségi tagokat, akiket olyan képviselőcsoportok jelöltek, amelyek már nincsenek a parlamentben. A Kormány vagy az ellenzék alkotmányellenes befolyása a kuratórium elnökségekben csak így kerülhető el. Az Alkotmány 61. §-ában biztosított kommunikációs alapjogok a médiumok működtetését illetően olyan intézményi-szervezeti szabályokat követelnek meg, amelyek megakadályozzák mind a Kormány, mind pedig az ellenzék túlsúlyát, meghatározó befolyását e szervezetek, intézmények működésére és ezáltal az általuk közvetített műsorok tartalmára. Valamelyik oldal túlsúlya, meghatározó befolyása azonban csak formális és objektív ismerévekkel mérhető. Miként a kormányzati vagy ellenzéki oldalt bevallottan, vagy be nem vallottan támogató egyes szervezetek sem zárhatók el attól, hogy a médiakuratóriumokba képviselőket delegáljanak, ugyanúgy a parlamenten kívüli politikai pártok sem differenciálhatók azon az alapon, hogy politikájuk inkább a kormányzati vagy az ellenzéki oldalt támogatja. Az ilyen alapú figyelembevétel az adott törvényi konstrukcióban a politikai pártok alkotmányos jogállását illetően támasztana komoly alkotmányos aggályokat.

Figyelemmel tehát arra, hogy az adott szervezeti megoldás lényeges eleme az, hogy a kuratóriumok elnökségében az ellenzéki és a kormánypárti képviselőcsoportok által jelölt elnökségi tagok azonos létszámban legyenek jelen, amelyről a törvény kifejezetten rendelkezik, az Alkotmánybíróság alkotmányos követelményként határozta meg, hogy a törvényi rendelkezések alkalmazásában a képviselőcsoporttal már nem rendelkező pártok jelöltjeiből választott elnökségi tagokat alkotmányosan nem lehet egyik, vagy másik oldalhoz tartozónak tekinteni.

Ezekre a körülményekre figyelemmel viszont az Alkotmánybíróság nem találta megállapíthatónak a jogalkotói mulasztást és ennek folytán az alkotmányellenességet, így a mulasztásos alkotmányellenesség megállapítására irányuló indítványokat is elutasította.

3. Az Országgyűlés és a politikai pártok befolyásának lehetséges túlsúlyával kapcsolatos, mulasztásos alkotmányellenesség megállapítására irányuló indítvány elbírálása körében — amely tartalmilag az elnökség esetleges létszámbeli túlsúlyát jelenti a delegált kurátorokkal szemben —, az Alkotmánybíróság a következőkre mutat rá:

Kétségtelen, hogy az Mtv. 55. § (9) bekezdése második mondatában foglalt rendelkezés alkalmazása során a közalapítványi kuratóriumok elnökségének létszáma megnövekszik, amely az elnökségek súlyát és befolyását a kuratóriumokon belül fokozza. Erre a létszámnövekedésre egyébként törvényi alapot ad már az Mtv. 55. § (4) bekezdésében foglalt rendelkezés is, figyelemmel arra, hogy eszerint az Országgyűlés által választott kurátorok száma mindhárom kuratóriumban legalább nyolc fő, vagyis nyolc főnél már eredetileg is több lehet.

Mivel az elnökség tagjait az Országgyűlés választja, és mivel azok kizárólag a parlamentben képviselőcsoporttal rendelkező vagy már nem rendelkező pártok jelöltjeiből állnak, a kuratóriumok tevékenységére magának az Országgyűlésnek, illetve a pártoknak a befolyása az elnökség létszámának növekedése folytán erősödhet. Ahhoz azonban, hogy ez a befolyás meghatározó legyen, a kuratóriumok elnöksége létszámának el kell érnie, illetve meg kell haladnia a kuratóriumokba a különböző szervezetek által delegált tagok létszámát, figyelemmel arra, hogy az Mtv. 61. § (2) bekezdése értelmében a kuratórium tagjainak (ideértve az elnökség tagjait, az elnököt és az elnökhelyettest is) szavazati joga egyenlő. Noha ennek gyakorlati előfordulása kevésbé valószínű, elvileg azonban nem zárható ki, ezért az Alkotmánybíróság álláspontja szerint: az Mtv. 55. § (4) és (9) bekezdései az Alkotmánnyal összhangban csak úgy értelmezhetők, hogy a kuratóriumokban az elnökség tagjai — létszámuk révén — a különböző szervezetek által delegált kuratóriumi tagokkal szemben nem szereshetnek többséget, és ennek folytán meghatározó befolyást. Vagyis az Országgyűlés által választott elnökségi tagok létszáma nem haladhatja meg a delegált kurátorok létszámát.

Az Alkotmánybíróság hangsúlyozza: az Országgyűlés és a pártok befolyásának növekedése a kuratóriumokon belül alkotmányosan csak akkor kifogásolható, ha ez a növekedés a pártokat a kuratóriumokban meghatározó befolyáshoz juttatná. Az Alkotmánybíróság az Abh.-ban kiemelte: pártok konszenzusa, még kevésbé csupán a parlamenti pártok konszenzusa nem alkalmas arra, hogy alkotmányos garanciát nyújtson a véleményszabadság teljességére. Ebből pedig az következik, hogy a politikai pártok befolyása a médiumokat működtető szervezetekben és a szervezeti döntések meghozatalában az Alkotmány szerint csak meghatározó nem lehet. A nem meghatározó erejű pusztá befolyás azonban a politikai pártok alkotmányos funkciója gyakorlásának körébe tartozik, így az önmagában nem alkotmányellenes.

3.1. Az Alkotmánybíróság állandó gyakorlata szerint a hatályos jogot lehetőleg kímélni kell [53/1993. (X. 13.) AB (ABH 1993, 323, 338.), a 22/1995. (III. 31.) AB (ABH 1995, 108, 113.), továbbá a 23/1995. (IV. 5.) AB (ABH 1995, 115, 121.)]. Eszerint, amennyiben van mód a norma alkotmányos értelmezésére, úgy az Alkotmánybíróság — a nemzetközi gyakorlathoz hasonlóan — a lehetséges alkotmányellenes értelmezési lehetőségeket kizárva, megállapítja a norma alkalmazása során figyelembe veendő alkotmányos követelményeket.

Az Alkotmánybíróság a 38/1993. (VI. 11.) AB határozatában (ABH 1993, 256, 267.) elvi élel mondta ki: „Ha a vizsgált jogszabálynak van (egy vagy több) olyan értelmezése, amely az alkotmányos követelményeknek megfelel, az Alkotmánybíróságnak nem feltétlenül kell megállapítania a jogszabály alkotmányellenességét. A normát nem kell minden esetben megsemmisíteni csupán azért, mert az alkotmányos követelményeknek meg nem felelő értelmezése is lehetséges, vagy előfordul ... A hatályos jogot lehetőleg kímélni kell. Az Alkotmánybíróság elkerüli jogszabály, illetőleg jogszabályi rendelkezés megsemmisítését, vagy a törvényhozó felhívását arra, hogy az Alkotmánybíróság által meghatározott határidőn belül alkosson jogot, ha a jogrend alkotmányosságát és a jogbiztonságot enélkül is biztosítani lehet. Ilyenkor az Alkotmánybíróság azoknak az értelmezéseknek körét határozza meg általában, az alkotmányos követelményekkel, amelyek esetében a jogszabály az Alkotmánnyal összhangban van.”

Az Alkotmánybíróságnak az alkotmányos követelmény intézményét megalapozó e határozata szerint — adott esetben — alkotmánykonform értelmezéssel nemcsak a norma megsemmisítése, hanem az alkotmánysértő mulasztás megállapítása is elkerülhető. Erre akkor van lehetőség, ha az alkotmányos követelmény meghatározásával az alkotmányos jogalkalmazás nélkül is biztosítható, hogy a jogalkotónak az adott életviszonyra új jogszabályt kellene alkotnia. Vagyis ha az alkotmányos követelmény megállapítása megmarad az Alkotmány és a norma adott összefüggésének értelmezése körében.

Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint — anélkül, hogy erről az Alkotmánybíróságnak külön rendelkeznie

kellene — alkotmányos értelmezésként meghatározható, hogy a kuratóriumok delegált kurátorainak számát a kuratóriumok elnökségei sem megválasztásukkor, sem azok kiegészítése során nem léphetik túl. A túllépés ugyanis az alkotmányos garanciarendszer megbomlásához vezetne, miután az a szavazati jog gyakorlása során a parlament, illetőleg a politikai pártok túlsúlyát eredményezné.

Az Alkotmánybíróság az Abh.-ban megállapította, hogy az Alkotmány 61. §-ából az az alkotmányos kívánalom vezethető le, hogy a közszolgálati médiumokban se az Országgyűlés, se a Kormány, se a politikai pártok, se a különböző társadalmi, érdekképviseleti szervezetek ne szerezzenek meghatározó befolyást. Az Alkotmányból következik tehát, hogy az Mtv. alkalmazása során a kuratóriumok elnökségei a kuratóriumokon belül nem szerezhetnek szavazattöbbséget.

3.2. Az Alkotmánybíróság a 22/1995. (III. 31.) AB határozatában — a hatályos jog kíméletének hangsúlyozása mellett — kimondta, hogy az alkotmánysértő mulasztás akkor is megállapítható, ha az adott szabályozási koncepción belül az Alkotmányból levezethető tartalmú jogszabályi rendelkezések hiányoznak (ABH 1995, 108., 113.). Azóta ezt az álláspontot az Alkotmánybíróság gyakorlattá alakította [29/1997. (IV. 29.) AB határozat, (ABH 1997, 122, 128.); 15/1998. (V. 8.) AB határozat (ABH 1998, 132, 138.)]. Ezekben a határozatokban azonban az Alkotmánybíróság az alkotmányos követelmény meghatározásával nem maradhatott volna meg az Alkotmány- és normaértelmezés tartományában, ezért kellett alkotmányellenes mulasztást megállapítania. Ha viszont alkotmányos értelmezéssel vagy az alkotmányos követelmény meghatározásával az alkotmányos jogalkalmazás biztosítható, az Alkotmánybíróság elkerüli a mulasztás megállapítását és a törvényhozó felhívását arra, hogy meghatározott határidőn belül alkosson jogot.

Igaz ugyan, hogy az Mtv. a kuratóriumi elnökségek minimális létszámát határozza csak meg és az elnökségi tagok létszáma felső határáról nem rendelkezik, de ilyen kifejezett rendelkezés hiányában is — az alkotmányos értelmezés körében — megállapítható, hogy a kuratóriumokon belül az elnökség szavazattöbbsége alkotmányellenes volna. Mivel ez a megállapítás a jogalkalmazás körébe esik — tekintve, hogy a kuratóriumi elnökségi tagok létszámának törvényi minimuma feletti országgyűlési meghatározásától függ —, pusztán az alkotmányos normaértelmezés körében megállapítható, hogy a delegált kurátorok törvényi létszáma a választható elnökségi tagok létszámának alkotmányos korlátját jelenti. Vagyis az adott összefüggésben a szabályozás alkotmányosságát és a jogbiztonságot a mulasztás megállapítása nélkül is biztosítani lehet. Ezért az Alkotmánybíróság — a normakímélet alkotmánybírósági gyakorlatára figyelemmel — nem látta alapját és indokát a mulasztásos alkotmányellenesség megállapításának, és annak, hogy az Alkotmánybíróság a törvényhozót hívja fel az alkotmányos normaértelmezésnek megfelelő szabály megalkotására. Minthogy a hivatkozott alkotmánybírósági ha-

tározatokra is figyelemmel az elnökségi tagok felső létszámára vonatkozó alkotmányos értelmezés — az Alkotmánybíróság álláspontja szerint — elegendő alkotmányi garanciát jelent, az Alkotmánybíróság a mulasztás megállapítására irányuló indítványt e körben is elutasította.

4. Az egyik indítványozó indítványában ugyancsak alkotmányellenes helyzetet teremtő mulasztás megállapítását indítványozta, figyelemmel arra, hogy az Mtv. 55. §-a szabályozatlanul hagyta azt az esetet, amikor az új elnökség megválasztásakor akár a kormánypárti oldal, akár az ellenzéki oldal azért nem tud jelöltet állítani, mert az adott oldal képviselőcsoportjai egymás közt nem tudnak megegyezni a jelöltállításban. Álláspontja szerint a sorsolásos megoldást az Mtv. 55. §-ának (9) és (11) bekezdése nem erre az esetre írja elő.

Az Alkotmánybíróság rámutat arra, hogy az Mtv. 55. §-a a médiakuratóriumok elnökségi tagjai megválasztásának két esetkörét szabályozza. Az egyik: az elnökség négyévenként esedékes teljes meg-, illetőleg újjáválasztásának az esetköre, míg a második a részleges választásra vonatkozik, mégpedig abban az esetben, ha az Mtv. 55. § (9) bekezdésében szabályozott tényállás megvalósul. Ehhez további szabályozott esetkörként járul az Mtv. 61. § (6) bekezdésében foglalt, ugyancsak teljes újjáválasztási processzus, amikor az elnökség megbízatása a törvény alapján azért szűnik meg, mert az a 66. § (2) bekezdés *b*) pontja alapján nem tud az összes tag kétharmados többségével javaslatot tenni a műsorszolgáltató elnökének személyére, és ugyanilyen szavazataránnyal új pályázat kiírásáról sem tud dönteni a pályázat beadási határidejétől számított harminc napon belül. Ilyenkor az Országgyűlésnek egy hónapon belül új elnökséget kell választania, melynek során az előző elnökség tagjai nem jelölhetők. Elvileg nem zárható ki más, teljes újjáválasztási eljárás sem (pl. ha az elnökség megbízatásáról lemond).

A teljes választások eseteire, így a 61. § (6) bekezdésére is irányadó szabály az Mtv. 55. § (5) bekezdésében foglalt rendelkezés, amely szerint az Országgyűlés által a kuratóriumok elnökségébe választható tagok felét a kormánypárti, másik felét az ellenzéki képviselőcsoportok jelölik. Ezekben az esetkörben minden képviselőcsoport legalább egyjelöltjét — de oldalanként legalább négyet — meg kell választani. A képviselőcsoportok közös jelöltet tehát csak akkor állítanak, ha a parlament egyik vagy másik oldalán levő képviselőcsoportok száma négynél kevesebb. Azonban ekkor sem feltétlenül, mert az Mtv. 55. § (4) bekezdésében foglalt rendelkezés az elnökségnek csak a minimális létszámát határozza meg nyolc főben, az (5) bekezdés pedig a képviselőcsoportokéti legalább (tehát minimum) egyjelöltről rendelkezik. Vagyis nincs törvényi akadálya annak, hogy a közös jelöltállítás helyett a képviselőcsoportok több jelöltet állítsanak, és ennek folytán nagyobb létszámú elnökséget válasszon az Országgyűlés. Ennek alkotmányos korlátja csupán az, hogy egyfelől az elnökség lét-

száma a kuratóriumokban ne lépje túl a delegált kurátorok létszámát, vagyis hogy a kuratóriumokon belül az elnökség ne szerezzen szavazattöbbséget, másfelől az Mtv. 55. §-ának (5) bekezdésében foglalt az a rendelkezés, hogy az elnökségi tagok felét a kormánypárti, másik felét pedig az ellenzéki képviselőcsoportok jelöljék. Minthogy tehát az Mtv. 55. § (4) és (5) bekezdéseiben foglalt rendelkezés nemcsak az elnökségek legelső megválasztására, hanem minden négyévenként esedékes újjáválasztásra, továbbá az Mtv. 61. § (6) bekezdése szerinti, vagy esetlegesen egyéb ok miatti újjáválasztására is irányadó, az indítványban kifogásolt jogalkotói mulasztás ebben az összefüggésben sem áll fenn, mert ha a képviselőcsoportok közös jelöltállításban nem tudnak megegyezni, az elnökség az egyes képviselőcsoportok egynél több jelöltje útján is megválasztható, mikoris a parlament egyik vagy másik oldalán levő képviselőcsoportoknak már nem kell közös jelöltet állítani. A törvényhozó tehát az adott szabályozási koncepción belül arra az esetre is alkotott rendelkezést, ha a kuratóriumi elnökségek megválasztását a közös jelöltállításban való konszenzus hiánya akadályozná, így az Alkotmánybíróság az alkotmányellenes mulasztás fennállását nem látta megállapíthatónak. Az már nem alkotmányossági, hanem a képviselőcsoportok együttműködésére és politikai felelősségére tartozó kérdés, hogy az Országgyűlés a jelöltek létszámában — az alkotmányos korlátok között — megegyezzen.

A részleges választási esetkörben, vagyis az Mtv. 55. § (9) bekezdésének tényálláskörében viszont a törvény kifejezetten rendelkezik arról az esetről, amikor az adott oldal képviselőcsoportjai nem tudnak közös jelölt vagy jelöltek állításában megállapodni. A törvény rendelkezése szerint ebben az esetben kell a jelölést sorsolással eldönteni. Nem állapítható meg tehát e törvényi rendelkezések összefüggésében sem jogalkotói mulasztás, ezért az Alkotmánybíróság az erre irányuló indítványt is elutasította.

VI.

A jogalkotásról szóló 1987. évi XI. törvény (a továbbiakban: Jat.) 46. § (1) bekezdése az állami irányítás egyéb jogi eszközeiről úgy rendelkezik, hogy az Országgyűlés határozatban szabályozza az általa irányított szervek feladatait, a saját működését, és állapítja meg a feladatkörébe tartozó terveket. A (2) bekezdés értelmében e rendelkezés nem érinti az Országgyűlésnek az egyedi határozat meghozatalára vonatkozó jogát. Miként arra az Alkotmánybíróság már több ízben rámutatott, e törvényi szabályoknak megfelelően nem minden országgyűlési határozat tartozik az állami irányítás egyéb jogi eszközei körébe. A Jat. 46. § (2) bekezdése kifejezetten kizárja az állami irányítás egyéb jogi eszközei köréből az Országgyűlés egyedi határozatait [52/1993. (X. 7.) AB végzés, ABH 1993, 407—408.].

Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy az OGYh1. és az OGYh2. nem tartalmaznak normatív rendelkezéseket. Az egyedi országgyűlési határozatok, amelyeknek nincs normatív jellege, nem minősülnek az állami irányítás egyéb jogi eszközének. Az Abtv. 1. § b) pontja szerinti eljárásban az Alkotmánybíróság hatáskörébe csak jogszabályok és az állami irányítás egyéb jogi eszközei alkotmányosságának utólagos vizsgálata tartozik. Mivel a támadott országgyűlési határozatok a normával való összefüggésük okán sem esnek ebbe a körbe, alkotmányellenességük megállapítására és megsemmisítésükre irányuló indítványt az Alkotmánybíróság — hatáskörének hiányát megállapítva — visszautasította.

A határozatnak a Magyar Közlönyben való közzétételére vonatkozó rendelkezése az Abtv. 41. §-án alapszik.

Dr. Németh János s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

Dr. Bagi István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Czúcz Ottó s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Erdei Árpád s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Harmathy Attila s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Holló András s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Kiss László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Lábady Tamás s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Strausz János s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Tersztyánszky Ödön s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Vörös Imre s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: 41/E/1999/10.

Dr. Holló András alkotmánybíró és dr. Németh János alkotmánybíró különvéleménye

1. Egyetértünk a többségi határozat (a továbbiakban: Határozat) 4. pontjában felhívott országgyűlési határozatok alkotmányellenességének megállapítására irányuló indítványok visszautasításával, elfogadjuk a Határozat 1. pontjában megfogalmazott alkotmányos követelmények meghatározását, ugyanakkor nem értünk egyet a Határozat 2. pontjában az Mtv. egésze tekintetében a mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenesség megállapítására irányuló indítványok elutasításával, továbbá az Mtv. 55. § (8) bekezdése alkotmányellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítványok elutasításával.

Álláspontunk szerint az 55. § (4) bekezdése tekintetében meg kellett volna állapítani a mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenességet, továbbá az Mtv. 55. § (8) bekezdése második mondatának alkotmánysértő voltát.

2. Az Mtv. 55. § (4) bekezdése szerint: „Az Országgyűlés mindhárom kuratóriumba külön-külön legalább nyolc tagot választ, a képviselők több mint felének szavazatával egyenként.” Az Mtv. idézett rendelkezése tehát kizárólag az elnökségi taglétszám minimumára adott kifejezett törvényi előírást, a taglétszám felső határa tekintetében a szabályozás elmaradt. Alaposan feltehető az a törvényhozói szándék, hogy a kuratórium választott és delegált tagjainak létszáma ne legyen azonos. A jelenlegi törvényi szabályozás ezt nem zárja ki, és azt sem, hogy az elnökség meghaladja a delegált tagok létszámát.

A Határozat ezt a hiányt értelmezéssel pótolja: „... az Mtv. 55. § (4) és (9) bekezdései az Alkotmánnyal összhangban csak úgy értelmezhetők, hogy a kuratóriumokban az elnökség tagjai — létszámuk révén — a különböző szervezetek által delegált kuratóriumi tagokkal szemben nem szerezhetnek többséget és ennek folytán meghatározó befolyást. Vagyis az Országgyűlés által választott elnökségi tagok létszáma nem haladhatja meg a delegált kurátorok létszámát.”

Az alkotmánysértő helyzetet eredményező „meghatározó befolyást” elkerülő egyértelmű törvényi rendelkezést nem pótolhatja az idézett értelmezés. Ugyanakkor a Határozat értelmezése sem ad egyértelmű választ, mert elismeri, hogy az ún. „meghatározó befolyás” akkor is bekövetkezhet, ha az elnökség létszáma eléri a delegált tagok létszámát. (Határozat V/3. pontja) Ehhez képest az értelmezés akkor lenne pontos, ha azt mondaná ki, hogy az elnökségi tagok létszáma nem érheti el a delegált kurátorok létszámát. Csakhogy ez már nem értelmezés, hanem a hiányzó norma kiegészítése lenne.

Az Alkotmánybíróság 1995. óta következetes gyakorlata értelmében, ha az adott törvényi szabályozási koncepción belül az Alkotmányból levezethető tartalmú szabályozás hiányzik és ezért alkotmányosan nem megfelelő, meg kell állapítani az alkotmánysértő mulasztást. [22/1995. (III. 31.) AB határozat, ABH 1995, 108; 15/1998. (V. 8.) AB határozat, ABH 1998, 132; 4/1999. (III. 31.) AB hat., ABK 1999. március, 162.]

Álláspontunk szerint, a vizsgált esetben — az Alkotmánybíróság hivatkozott gyakorlatával összhangban — meg kellett volna állapítani az alkotmánysértő mulasztást. Az Mtv. szabályozási koncepcióján belül az 55. § (4) bekezdésének az Alkotmányból levezethető tartalma azért hiányos szabályozás, mert a kuratóriumi elnökség taglétszáma alsó határának meghatározásán kívül, sem a testületi létszám felső határára, sem a delegált és választott elnökségi tagok arányára nem tartalmaz előírást. A véleménynyilvánítás szabadságának érvényesülése, illetőleg érvényesítése szempontjából ez olyan fokú hiányosság, amely sérti az Alkotmány 2. § (1) bekezdéséből fakadó jogbiztonság követelményét. A hiányzó garanciális szabályt nem értelmezéssel, hanem jogalkotás útján kell meghatározni. Az Országgyűlés mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenességet idézett elő azáltal, hogy a kuratórium elnökségének megválasztható taglétszámát és annak

a delegált tagokhoz viszonyított arányát hiányosan, az Alkotmány 2. § (1) bekezdéséből fakadó jogbiztonság követelményének nem megfelelő módon szabályozta.

A Határozat az alkotmánysértő mulasztás megállapításának elutasítását indokolva, kitér az Alkotmánybíróság által 1993-ban bevezetett intézkedési formára, az „alkotmányos követelmény” meghatározásának — értelmezésére is. Nem értünk egyet e speciális intézkedési formának a Határozatban megjelenő kiterjesztő értelmezésével.

Az alkotmányos követelmény meghatározását, — mint speciális intézkedési formát — az Alkotmánybíróság az utólagos normakontroll hatásköréből vezette le, mégpedig a norma homályossága, nem egyértelmű volta miatt, az Alkotmány 2. § (1) bekezdésén alapuló megsemmisítés kiváltásaként, a hatályos jog kíméletének célzatával. [38/1993. (VI. 11.) AB hat., ABH 1993, 256.]

A mulasztásban megnyilvánuló alkotmánysértés kiváltása alkotmányos követelmény megállapításával — szemben a Határozat megállapításával (Határozat V/3.1.pont) — álláspontunk szerint sem az Alkotmánybíróság hatásköri szabályai alapján, sem fogalmilag nem oldható meg.

Az Alkotmánybíróság által kialakított gyakorlatra figyelemmel alkotmánysértő mulasztás megállapításának — az előzőkben kifejtettek szerint — akkor van helye, ha a vizsgált jogszabály koncepcióján belül alkotmányosan levezethető szabály hiánya eredményezi az alkotmánysértést. Abban az esetben, ha az Alkotmánybíróság alkotmány- és törvényértelmezés útján azt bizonyítja, hogy a jogalkotó eleget tett a „megfelelő” jogszabály megalkotására vonatkozó alkotmányos kötelezettségének, az Alkotmánybíróság nem alkotmányos követelményt állapít meg, hanem elutasítja az indítványt.

Az Alkotmánybíróság határozatának rendelkező részében — mindenkire kötelező megállapításként — alkotmányos követelményt csak akkor állapíthat meg, ha a norma értelmezésének alkotmányosan kijelölhető tartományával, annak megsemmisítése elkerülhető.

Az alkotmányos követelmény meghatározásának céljaként megfogalmazott normakímélet fogalmilag sem válthatja ki a mulasztásban megnyilvánuló alkotmánysértést. Hiányzik ugyanis a „kímélet” tárgya. Hiányzó norma tekintetében — ha a mulasztás alkotmánysértő is egyben — csak a jogalkotási kötelezettség teljesítésére irányuló felhívás fogalmazható meg. Az Alkotmánybíróság „kíméletből” nem vállalhatja fel a jogalkotó felelősségét.

3. Az Mtv. 55. § (8) bekezdésének első mondata szerint a kuratórium elnöksége „...akkor alakul meg, ha valamennyi tagját megválasztják” az „egyenlő arány” alkotmányos követelményének megfelelően, azaz: „... a választható tagok felét a kormánypártok, másik felét az ellenzéki képviselőcsoportok jelölik.” [Mtv. 55. § (5) bekezdés]

Az Mtv. 55. § (8) bekezdésének második mondata ugyanakkor kimondja, hogy a felhívott (idézett) szabályok ellenére akkor is megalakulnak tekintendő a kuratórium

elnöksége, ha akár „... a kormánypárti vagy ellenzéki oldal valamelyike nem állít jelöltet.”

Az idézett rendelkezés ellentétben áll a kuratórium elnökségének megalakulására és összetételére, illetőleg az összetétel arányára vonatkozó — úgyszintén idézett — törvényi előírásával, emellett sérti az Alkotmány 61. §-ának a 37/1992. (VI. 10.) AB határozatban (a továbbiakban: Abh.) adott értelmezését, valamint figyelmen kívül hagyja a törvényalkotó számára meghatározott alkotmányos követelményeket.

Az Alkotmánybíróság egy korábbi határozatában kimondta: ugyanazon a törvényen belüli ellentétes szabályozás — ha nem is a címzettek és az érintettek eltérő körére vonatkozik — „már olyan fokú jogbizonytalanságot eredményez, amely alkotmányellenes.” [21/1993. (IV. 2.) AB határozat, ABH 1993, 180.] Az Mtv. 55. § (8) bekezdésén belüli, továbbá a (8) bekezdés és az (5) bekezdés egymásra vonatkoztatott ellentétes szabályozása olyan fokú jogbizonytalanságot eredményezhet, ami sérti az Alkotmány 2. § (1) bekezdését.

Az Alkotmány 61. §-a — az Abh. értelmezésében — előírta, hogy a meghozandó törvény rendelkezései bizottságok:

— a rádiónál és a televíziónál a véleménynyilvánítás szabadságát olyan szervezeti megoldásokkal, amelyek alkotmányosságát a teljes körű és kiegyensúlyozott arányú, valóság-hű és elfogulatlan tájékoztatás minősíti;

— „az egyenlő távolság” elvét, az ún. „meghatározó befolyás” kizárását, akár az állami oldalon, akár az egyes társadalmi csoportok részéről.

A vizsgált rendelkezés szemben áll az alkotmányos követelményekkel, ugyanis adott esetben „törvényes” lehet a kuratórium elnöksége, kizárólag kormánypárti vagy ellenzéki oldal által jelölt tagokkal. Egy ilyen helyzet kialakulása ellentétes az Alkotmány 61. § (4) bekezdésének azzal az előírásával, amit az Abh. alkotmányos követelményként megfogalmazott, nevezetesen: a tájékoztatási monopólium törvényi megakadályozásával. Kétségtelen — ahogy ezt a Határozat megfogalmazza — az elnökség a rádió- és televízió műsorok tartalmára nézve ... „nem gyakorolhat közvetlen befolyást.” (Határozat IV/1. pont) Ugyanakkor nem hagyhatók figyelmen kívül azok az elnökségi hatáskörök, amelyeknek közvetett — meghatározó — befolyással lehetnek. Ilyenek például: a pályázat kiírása az elnöki tisztségre, annak elbírálására, javaslatétel az elnök megválasztására, visszahívására; a kuratórium éves értékelésének előkészítése; a Rt. elnök pályázatában foglalt célkitűzések megvalósításának folyamatos ellenőrzése stb. [Mtv. 66. § (2) bekezdés] Az „egyoldalú” elnökség törvényesítését tartalmazó rendelkezés vizsgálatánál ezek a hatáskörök alkotmányjogi relevanciával bírnak.

Álláspontunk szerint a jelöltállítás elmaradását az alkotmánysértő helyzet törvényesítésével szankcionálni — a főszabályhoz képest kivételes szabálynak minősíteni, ahogy ezt a Határozat megfogalmazza — nem fogadható el alkotmányos megoldásként.

A Határozat értelmezése szerint „az egyoldalú megalakulás súlyos jogkövetkezményére tipikusan csak akkor kerülhet sor, ha a képviselőcsoportok az Országgyűlés egyik oldalán önhibájukból nem élnek jelöltállítási jogukkal, illetőleg nem gyakorolják erre vonatkozó kötelezettségüket.” (Határozat IV/7.3. pont) Az Mtv. 55. § (8) bekezdése második mondata ilyen megszorítást nem tartalmaz, ezért a jelöltállítás elmaradásának minden elvileg és gyakorlatilag lehetséges esetére egyaránt vonatkozik.

Az Mtv. 55. § (8) bekezdésének második mondatában foglalt rendelkezés az Alkotmány 61. § (4) bekezdésén túlmenően sérti a véleménynyilvánítás szabadságát is. [Alkotmány 61. § (1) bekezdés] A Határozat helyesen hivatkozik és mutatja be (Határozat 7.3. pont) azt a vizsgálati módszert, amit az Alkotmánybíróság 1990. óta kialakított, az ún. alapjogvédelmi tesztet, amely az Alkotmány 8. § (2) bekezdésének védelmét — nevezetesen: az alapjog lényeges tartalma korlátozásának alkotmányos tilalmát — hivatott biztosítani. Az Alkotmánybíróság állandóan követett gyakorlata szerint alkotmányos alapjog és szabadság tartalma törvénnyel, vagy más alapjog, vagy alkotmányos érték védelme érdekében elkerülhetetlen esetben és szükséges mértékben és arányos módon korlátozható. Ehhez képest minősíti az Alkotmánybíróság az alapjog korlátozását annak lényeges tartalmát érintő, vagy nem érintő, ezáltal alkotmányosértő, vagy nem alkotmányosértő korlátozásnak.

A Határozat is megállapítja az alapjog korlátozást az Mtv. 55. § (8) bekezdés második mondata összefüggésében, de azt „kényszerű és elkerülhetetlen” korlátozásnak minősít. Az Alkotmány 61. §-ában meghatározott véleménynyilvánítás szabadságának korlátozását a Határozat álláspontja szerint az „ugyancsak az Alkotmány 61. §-ában szabályozott, a közérdekű adatok megismeréséhez, a közérdeklődésre számot tartó eseményről és tényekről való tájékozódáshoz fűződő alapjog biztosítása teszi alkotmányosan szükségessé és indokoltá. A kivételes szabály így elkerülhetetlen rendelkezés, amelynek hiányában a média közalapítványok és részvénytársaságok működése bénulna meg...” (Határozat 7.3. pont)

Álláspontunk szerint, ha az egyik alapjogot a másik kényszerítően úgy korlátozza, hogy annak érvényesülését minőségében ellehetetleníti, vagyis a lényeges tartalmát érinti, — mint teszi ezt az Mtv. 55. § (8) bekezdésének második mondata, az egyoldalú elnökség törvényesítésével, megsértve ezáltal a kiegyensúlyozott tájékoztatás alkotmányos követelményét — egy ilyen tartalmú korlátozás nem minősül alkotmányos mércével elkerülhetetlen, azaz szükséges és arányos, tehát alkotmányos rendelkezésnek.

Az államnak abból a kötelezettségéből, hogy az Alkotmány 61. §-a alapján a műsorszolgáltatók folyamatos és zavartalan működését köteles biztosítani, nem az Mtv. 55. § (8) bekezdésében foglalt rendelkezés alkotmányossága következik, hanem az, hogy köteles olyan szabályozást kialakítani, amely a véleménynyilvánítás

szabadságának sérelme nélkül — azaz csak alkotmányos korlátozásával — biztosítja a kuratórium működését.

Az Mtv. 55. § (8) bekezdése második mondatát ezért alkotmányosértés miatt meg kellett volna semmisíteni.

Dr. Holló András s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Németh János s. k.,
alkotmánybíró

A különvéleményhez csatlakozom:

Dr. Czúcz Ottó s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Kiss László alkotmánybíró különvéleménye

1. Egyetértek a többségi határozat rendelkező része 4. pontjában foglalt visszautasítással arra tekintettel, hogy az Abtv. 1. § b) pontja szerinti eljárásban az Alkotmánybíróság hatáskörébe csak a jogszabályok és az állami irányítás egyéb jogi eszközei alkotmányosságának az utólagos vizsgálata tartozik.

Vitatom ugyanakkor az indokolásnak azt az állítását, hogy a támadott országgyűlési határozatok [a 76/1997. (VII. 18.) OGY határozat módosításáról és kiegészítéséről szóló 92/1998. (XII. 29.) OGY határozat; a 13/1996. (III. 1.) OGY határozat módosításáról és kiegészítéséről rendelkező 93/1998. (XII. 29.) OGY határozat] a normával való összefüggésük okán sem eshetnek ebbe a körbe. Az említett országgyűlési határozatokban közzétett névsor — értelmezésem szerint — olyan összetételel jelenít meg, amelyhez az Országgyűlés az Mtv. és az MTI.tv. értelmezésének eredményeként jutott. Az ilyen módon megállapított összetétel maga az az „opus”, amely — az indítványok által helyesen exponáltan — minden eddigi AB határozatban írt aránytartási elvárással és kötelezettséggel szembevet, röviden szólva: amely önmagában is megjeleníti és kifelé is nyilvánvalóvá teszi az arányok és a paritáson nyugvó egyensúly felbomlásának a veszélyét.

Az indítványokat is az idézett OGY határozatok — mint okok — motiválták, s ez akkor is így van, ha azok tartalmi vizsgálatára az Alkotmánybíróság az Abtv. 1. § b) pontjára figyelemmel valóban nem vállalkozhat. Az egyedi határozatok egyébként — mint törvényértelmezés eredményei — közvetlen összefüggésbe hozhatók az Alkotmány 61. § (4) bekezdésében írt tájékoztatási monopóliumok megakadályozását célzó törvényalkotással is.

Ismételten hangsúlyozom: az Abtv. 1. § b) pontjában foglaltakra figyelemmel egyetértek a visszautasítással, annak indokolását azonban csak az iménti fenntartásokkal tudom elfogadni.

2. Több korábbi AB határozat is megfogalmazta azt az igényt, hogy a törvényhozó olyan törvényeket köteles alkotni, amelyek anyagi, eljárási, valamint szervezeti rendelkezésekkel a teljes körű, kiegyensúlyozott arányú és valószínű tájékoztatást az egyes intézményeken belül lehetővé

és kötelezővé teszik és az ilyen működés megőrzését biztosítják. [37/1992. (VI. 10.) AB hat. ABH 1992, 229, 230; 65/1995. (X. 6.) AB hat. ABH 1995, 319.]

Az indítványok magvát annak állítása jelenti, hogy tisztázatlan a frakció nélküli kuratóriumi és elnökségi tagok jogi helyzete. Álláspontom szerint a többségi határozat nem végezte el kielégítően azt a vizsgálatot, amely arra irányul, hogy a csak képviselőcsoportokra a paritás elvét kimondó Mtv. kielégíti-e annak az „eljárási, szervezeti” megoldásnak a követelményét, amely garantálhatná a „teljes körű, kiegyensúlyozott arányú és valóság-hű tájékoztatást.” Nyitott kérdés maradt tehát, hogy a csak képviselőcsoportokra építő Mtv. szabályozása képes-e biztosítani az AB által korábban megkívánt kiegyensúlyozott arányokat. Az indítványok azt bizonyítják, hogy az erre redukált törvényi reguláció következtében olyan helyzet állt elő, amely egymással ellentétes értelmezésekre nyitott módot. A Mtv. mindkét oldalon csak és kizárólag a képviselőcsoportokra helyezte a hangsúlyt. A „kiegyensúlyozott aránytartás” azonban — egyetértve az indítványokban foglaltakkal — ennél többet kíván. Ez a vizsgálat valójában azt eredményezi tehát, hogy a törvény „lebegtet” a kuratóriumokban (elnökségekben) meg(vissza)maradó, frakció nélküli tagok jogállását. E tagok bizonytalan, jogilag nem rendezett státusza miatt pedig gyakorlatilag nincs is jelentősége annak, hogy a törvény egyébként a képviselőcsoportok által delegált tagok esetében — helyesen — a paritás elvén áll. Ha ezt a tényt, ezt a körülményt letakarjuk, csak a felszínen maradunk és azt állapíthatjuk meg, amit a többségi határozat is: „a törvényhozó akaratát tiszteletben kell tartanunk”.

3. A többségi határozat többször is hivatkozik arra, hogy az Alkotmánybíróság kizárólag formai és objektív alapon vizsgálódhat. Túlságosan is bizonytalanok látom azonban annak megítélését, mi objektív és mi szubjektív itt! Pl. a többségi határozat IV/5. pontja szerint csak a koalíciós szerződés létrehozásához és a de facto kormányzati részvételhez kapcsolható a kormánypártiság; s mindkét esetben csak a képviselőcsoportokra van tekintettel a határozat. Álláspontom szerint de facto kormánykötődést (és pedig objektív tényként) jelez a frakció nélküli pártok adott kormányban való pozícionáltsága is. Az ilyen pártok által kuratóriumba (elnökségbe) választott tagokról — objektív ismérvek alapján — nem lehet azt állítani, — szemben a többségi határozattal — hogy azok sem a kormánypárti, sem az ellenzéki oldalon nem vehetők számításba.

A törvény tehát e tekintetben mulasztásban megnyilvánuló alkotmányértést valósított meg, amelyet a határozatnak meg kellett volna állapítania. A szükséges új szabályozási elemek, garanciák meghatározása azonban már nem az Alkotmánybíróság, hanem a törvényhozó dolga. Neki kell (kellene) — nem csak itt és most, hanem egyszer és mindenkorra — kimunkálnia azokat a kritériumokat, amelyek a kuratóriumokban (elnökségekben) rekedt képviselőcsoportokhoz nem tartozó tagok jogi helyzetét pontosítják, s az arányszámítás szempontjából figyelembe vehető elemeket felölelik.

4. Az eddigi alkotmánybírói határozatok az „egyenlő arány” tartásának követelményét — szerintem — a döntéshozatali pozíciókhoz kötötték. Valamennyi testületi (kuratóriumi és elnökségi) tag azonos jogállással vesz részt a döntéshozatalban, függetlenül attól, hogy képviselőcsoportokhoz tartoznak-e vagy sem. Az „oldal” nyilvánvalóan nem azonos a „képviseletcsoporttal”. A paritás követelménye ezért áll fenn — álláspontom szerint — a képviselőcsoportokhoz (már) nem tartozó tagok esetében is. Az egyenlő aránynak ugyanis a döntéshozatalban résztvevők között kell fennállnia, mert csak ez az értelmezés felel meg a korábban már többször is felállított alkotmányossági követelmények tartalmi érvényesülésének. Ezeknek a tartalmi kritériumoknak a kidolgozásával a törvényhozó adós maradt, s ezzel maga járult hozzá ahhoz, hogy az Alkotmány 61. § (4) bekezdésében írt tájékoztatási monopóliumok veszélye kialakulhasson. Kétségkívül igaz ugyanakkor az, hogy a törvény expressis verbis csak és kizárólag a képviselőcsoportokat említi az aránytartás szempontjából. Ennek lett azonban az eredménye a (szerintem alapos okkal) támadott törvényi szabályozás. Az Alkotmánybírósnak meg kellett volna állapítania ezt a tényt, s az említett okokra visszavezethető törvényi rendelkezéseket meg kellett volna semmisítenie arra utalással, hogy a hatályos szabályozás a korábban rögzített alkotmányos követelményeket nem elégíti ki. (Analog példát kínált volna ehhez a magzati élet védelmével kapcsolatos határozatnál követett alkotmánybírói eljárás).

5. A többségi határozat többhelyütt — kiindulva a norma kíméletéből — inkább az Mtv. magyarázatát, leírását adja, ahelyett, hogy annak kritikai értékelését végezte volna el. Ennek következménye pedig csak és egyedül az lehetett, hogy a testület mind a mulasztásban megnyilvánuló, mind pedig a konkrét törvényi rendelkezések alkotmányellenességének utólagos megállapítására irányuló indítványokat kivétel nélkül elutasította.

*Dr. Kiss László s. k.,
alkotmánybíró*

Dr. Vörös Imre alkotmánybíró különvéleménye

Nem értek egyet a határozat rendelkező részének 3. pontjában foglalt azon döntéssel, amely szerint a rádiózásról és a televíziózásról szóló 1996. évi I. törvény 55. § (8) bekezdésének második fordulója nem alkotmányellenes. A második fordulat kivételt állapít meg az első fordulatban rögzített főszabály alól: amíg a főszabály alkotmányossági szempontból aggálytalanul juttatja érvényre a véleménynyilvánítás szabadságának alapjogát [Alkotmány 61. § (1) bekezdés] és védi a sajtó szabadságát [Alkotmány 61. § (2) bekezdés], az ezen alapjogokban benne foglalt alkotmányossági garanciát a kivétel visszavonja, így a második fordulat a garanciát nélkülözi. A véleménynyilvánítás szabadságának alapjogát és a sajtó szabadságát a második fordulat másik alapjog, így akár a

közérdekű adatok megismeréséhez való alapjog [Alkotmány 61. § (1) bekezdés] érvényre juttatása érdekében elvileg alkotmányosan korlátozhatja ugyan, azonban — az Alkotmány 8. § (2) bekezdésére figyelemmel — csak akkor, ha a korlátozás a korlátozott alapjog lényeges tartalmát nem érinti. Alapjog lényeges tartalmát ugyanis az Alkotmány 8. § (2) bekezdése értelmében egyáltalán nem lehet korlátozni.

A törvény 55. § (8) bekezdésének második fordulata legalizálja azt a helyzetet, amikor az országgyűlési képviselőcsoportok által jelölt kuratóriumi elnökségi tagok között meghatározó befolyáshoz jut — a 37/1992. (VI. 10.) AB határozattal ellentétesen — a kormányzati vagy az ellenzéki oldal. A meghatározó befolyás következtében már nincs garancia annak megakadályozására, hogy a közszolgálati műsorszolgáltató működésében kizárólag, vagy alapvetően az egyik oldal álláspontja jusson kifejezésre.

Ebben a helyzetben viszont a véleménynyilvánítás szabadságának alapjogát és a sajtó szabadságát jogszabály [az 55. § (8) bekezdés második fordulata] nem egyszerűen korlátozza, hanem annak lényeges tartalmát korlátozza. Az egyoldalú tájékoztatás túlsúlya ugyanis nem minősíthető a véleménynyilvánítási, ezen keresztül a sajtószabadság alapjoga akárcsak korlátozott megvalósulásának. Az alapjog korlátozásának szükségessége és arányossága így már nem vizsgálható, mivel arra csak és kizárólag akkor kerülhet sor, ha jogszabály egy alapjog nem lényeges tartalmát korlátozza. (Egyoldalú tájékoztatás túlsúlya esetén egyébként sem lehet a közérdekű adatokhoz való hozzájutás alapjogának érvényre juttatására hivatkozni.)

A korlátozás ez esetben nézetem szerint az alapjog lényeges tartalmát érinti, így a törvény 55. § (8) bekezdésének második fordulata sérti az Alkotmány 61. § (1) és (2) bekezdését, ezért alkotmányellenes.

Dr. Vörös Imre s. k.,
alkotmánybíró

Az Alkotmánybíróság 23/1999. (VI. 30.) AB határozata

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN!

Az Alkotmánybíróság jogszabály alkotmányellenességének utólagos vizsgálata és mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenesség megszüntetése iránt benyújtott indítványok tárgyában meghozta a következő

határozatot:

1. Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy az egyes fontos tisztségeket betöltő személyek ellenőrzéséről és a Történeti Hivatalról szóló 1994. évi XXIII. törvény 2. § (4) bekezdés második mondata, továbbá a 25/G. § (4) be-

kezdés c) pontja „kutathatók és” szövegrésze alkotmányellenes, ezért azokat megsemmisíti.

A 25/G. § (4) bekezdés c) pontja a következő szöveggel marad hatályban:

„c) nem minősített adat esetén is, illetve ha az adat nyilvánosságra hozatalát törvény nem is korlátozza, csak az Ltv. 24. §-ának (1) bekezdése szerinti határidők letele után hozhatók nyilvánosságra azok a személyes adatok, amelyek a volt állambiztonsági szervek és elődeik „szigorúan titkos” állományú tisztjeinek, illetve hálózati személyeinek nevét, természetes személyazonosító adatait tartalmazzák.”

2. Az Alkotmánybíróság az egyes fontos tisztségeket betöltő személyek ellenőrzéséről és a Történeti Hivatalról szóló 1994. évi XXIII. törvény 1. § a) és b) pontja, 2. § (1) bekezdése, 2. § (4) bekezdés első mondata, 8. § (1), (2), (3), (5) és (6) bekezdése, 25/G. § (1) bekezdése, 25/G. § (4) bekezdés a) pontja, 25/G. § (5) bekezdése, 25/H. § (1)—(2) bekezdése alkotmányellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítványokat elutasítja.

3. Az Alkotmánybíróság az egyes fontos tisztségeket betöltő személyek ellenőrzéséről és a Történeti Hivatalról szóló 1994. évi XXIII. törvény egyes rendelkezései végrehajtásával és az állampolgári megkeresésekkel kapcsolatos feladatokról szóló 8/1995. NbH utasítás 6. pontja alkotmányellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítványokat elutasítja.

4. Az Alkotmánybíróság elutasítja azt az indítványt, amely szerint az Országgyűlés mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenességet idézett elő azzal, hogy nem szabályozta részletesen a Történeti Hivatal elnökére vonatkozó, a törvény 25/C. § (1) bekezdés második mondatában meghatározott követelmény tényleges érvényesülésének módját.

Az Alkotmánybíróság e határozatát a Magyar Közlönyben közzéteszi.

INDOKOLÁS

I.

1. Az Alkotmánybírósághoz több indítvány érkezett az egyes fontos tisztségeket betöltő személyek ellenőrzéséről szóló (módosított) 1994. évi XXIII. törvény (a továbbiakban: Etv.) egyes rendelkezései alkotmányellenességének utólagos vizsgálatára.

Az Etv.-t eddig az Alkotmánybíróság két határozatban vizsgálta. Ezek a 60/1994. (XII. 24.) AB határozat (1. Abh.) és a 18/1997. (III. 19.) AB határozat.

Az Etv. eredeti alapkonceptiója volt, hogy kötelezővé tette meghatározott állami tisztségviselők és más fontos tisztségek betöltőinek ellenőrzését, abból a szempontból,

hogy bizonyos személyek a jogállam kialakulása előtt végeztek-e (belső reakció elhárító) állambiztonsági tevékenységet; kaptak-e döntéseikhez az állambiztonsági szervektől adatokat; illetve tagjai voltak-e a karhatalmi alakulatnak, a Nyilaskeresztes Pártnak. Ha a vizsgálat során valakiről ezeket megállapítják, akkor az ellenőrzés eredményét nyilvánosságra hozzák, kivéve, ha az ellenőrzött személy tisztségéről lemondott. Mindez azt jelentette, hogy az Etv. attól függően minősítette az ellenőrzött személy bizonyos adatait közérdekűvé, hogy a személy a politikai közéletben részt vesz-e, a közvéleményt alakítja-e.

Az 1. Abh., noha számos ponton alkotmányellenességet állapított meg, a főkérdésben az indítványokat lényegében elutasította. Emellett az Etv. alapkonceptióját kitágította: felvetette az alkotmányellenes nyilvántartások és az ezekben foglalt adatok jogi sorsa általános rendezésének kérdését, és — alkotmányellenességet előidéző mulasztást megállapítva — felhívta a törvényalkotót, hogy mind a megfigyeltek, mind az ügynökök információs önrendelkezési jogát biztosítsa.

2. Az Etv.-t ezt követően módosító 1996. évi LXVII. törvény ennek az AB határozatnak kívánt eleget tenni. Rendelkezései, néhány eljárási, technikai szabály pontosítása mellett, főként az ellenőrzendő személyi kör meghatározására és az információs önrendelkezési jog gyakorlásának biztosítására irányulnak. Ez utóbbi célból az Etv. mint új intézményt, létrehozta a Történeti Hivatalt (TH), speciális levéltárként.

A módosított Etv.-t támadó indítványok lényegében az ellenőrzés alá eső személyi kör jelentős szűkítését, az ellenőrzendő állambiztonsági tevékenységnek a BM III/III. Csoportfőnökségen túl más csoportfőnökségekre való kiterjesztésének elmaradását támadják, és a lezárt állambiztonsági nyilvántartások kezelésére vonatkozó új szabályok némelyikét kifogásolják. Egy indítvány az Etv.-nek a Nemzetbiztonsági Hivatalban (NbH) való végrehajtása tárgyában kiadott, a bizottság részére történő adatszolgáltatást szabályozó főigazgatói utasítást kifogásolja.

Az Alkotmánybíróság az első két indítvány megküldésével az igazságügy-minisztert álláspontja kifejtésére kérte fel. Ezzel a két indítvánnyal kapcsolatban beadványt terjesztett az Alkotmánybíróság elé a titkosszolgálatokat felügyelő tárca nélküli miniszter is.

II.

1.1. A (módosított) Etv. 1. §-a a következőképpen rendelkezik:

„1. § Ellenőrizni kell, hogy a 2. §-ban meghatározott személyek

a) hivatásos — nyílt vagy „szigorúan titkos” — állományú tisztként teljesítettek-e szolgálatot a volt BM III/III-as Csoportfőnökségnél, a budapesti vagy a megyei rendőrfőkapitányságok III/III-as osztályainál, illetve elődeiknél

(a Magyar Államrendőrség Budapesti Főkapitányság Politikai Rendészeti Osztálya, a Magyar Államrendőrség Államvédelmi Osztályának, a Belügyminisztérium Államvédelmi Hatóságának, az Államvédelmi Hatóságnak a „Belső reakció” elhárításával foglalkozó szervezeti egységei, a Belügyminisztérium IV. Belső reakció elhárítási osztálya, a Belügyminisztérium Politikai Nyomozó Főosztály V. Belső reakció elleni harc osztálya);”

Az Etv. 1. § a) pontja szerint tehát ellenőrizni kell, hogy a 2. §-ban meghatározott személyek a BM III/III. Csoportfőnökségnél (területi szerveinél, illetve elődeinél) hivatásos tisztként teljesítettek-e szolgálatot. Az „előd” szerveket az Etv. e pontja tételesen felsorolja.

Az Etv. 1. § b) pontja szerint azt kell vizsgálni, hogy az ellenőrzendő személyek:

„b) végeztek-e az a) pontban felsorolt szervek részére érdemi tevékenységet, azaz

— aláírták-e a hálózati feladatok vállalására vonatkozó nyilatkozatot, és adtak-e jelentést, illetve

— kaptak-e e szervezetektől illetményt, prémiumot, kedvezményt, és aláírták-e hálózati feladatok vállalására vonatkozó nyilatkozatot, vagy adtak-e jelentést, illetve

— szerepelnek-e az a) pontban felsorolt szervek hálózati nyilvántartásában, és kaptak-e e szervezetektől illetményt, prémiumot, kedvezményt, vagy adtak-e jelentést.”

Az indítvány szerint alkotmányellenes, hogy az Etv. az érdemi tevékenység kizárólagos fogalmát meghatározza, mert ezzel „korlátozza a jogalkalmazó vizsgálati eljárását, szabad mérlegelésen alapuló, befolyásmentes döntését”.

Az indítvány nem jelöli meg, hogy ezt melyik alkotmányi rendelkezéssel véli ellentétesnek, hanem az 1. Abh. indokolásának egy részére utal. Ez a rész az Etv. 8. §-ára vonatkozik.

Az Etv. eredeti 8. §-a korlátozta a bizottságok adatkérési jogát. Az Alkotmánybíróság az iratszolgáltatásra, betekintésre rendelkezésre állásra korábban csak két minisztert kötelező (a bizonyítékok beszerzését korlátozó) szabályt megsemmisítette és ezzel kiterjesztette az ellenőrző bizottságok vizsgálati, adatkérési jogát. Az Alkotmánybíróság ezzel kapcsolatban a jogbiztonságra hivatkozott, formális következtetéssel tehát a jelen esetben ezt kellene az Alkotmány hivatkozott rendelkezésének tekinteni.

Tartalmilag viszont az „érdemi tevékenység” fogalmi meghatározásának kifogásolása másra utal. A fogalmi meghatározás ugyanis azt jelenti, hogy ezzel az Etv. alapján csakis a felsorolt magatartásokat — és mást nem — lehet „érdemi tevékenységnek” tekinteni.

Ez a közszerplők közérdekű adatainak nyilvánosságáról szóló rendelkezést sértheti, mert a „jogállamisággal ellentétes tevékenység” egy szelete homályban maradhat.

1.2. Az ellenőrzendő személyeknél az Etv. 1. § a) pontja szerint azt kell vizsgálni, hogy a BM III/III. Csoportfőnökségnél, területi szerveinél, ezek tételesen felsorolt elődeinél, hivatásos tisztként teljesítettek-e szolgálatot.

Van olyan indítvány, amely szerint diszkriminatív, hogy az Etv. 1. § a) pontja csak a III/III. Csoportfőnökségre

terjed ki, más csoportfőnökségekre vagy elődszervekre nem. Minthogy ezek mind jogállamisággal ellentétes tevékenységüket, mind személyi állományukat tekintve olyan szorosan összefonódtak más, de az *a)* pontban mégsem szereplő szervekkel, az indítványozó a jogegyenlőség érvényesülése érdekében az Etv. hatályának kiterjesztését mellőzhetetlennek tartja.

Ez az indítvány alkotmányellenesnek tartja az *a)* pontnak a csak a tisztek vizsgálatára való korlátozását és a tiszthelyettesek mellőzését; a tisztek közül is csak a hivatásosok feltüntetését, a tartalékosoknak pedig a kihagyását.

2. Egyes indítványok kifogásolják, hogy az ellenőrzendő kört [Etv. 2. § (1) bekezdés] a jogalkotó szűkítette.

Ezt az egyik indítvány a törvény céljával (az államélet és a politikai közélet átláthatósága, tájékozott megítélése) véli ellentétesnek; sőt „következetlen”-nek is tartja, mert az átvilágítás csak részben igazodik a köztársasági elnök kinevezési jogköréhez, de kimaradnak „különösen a bírák (ezek között az ellenőrző bizottság határozatait felülvizsgáló bírák is), a nagykövetek és a tábornokok”. Az ügyészi jogkörökre figyelemmel „kétséges az ügyészi kar mellőzése” is.

A „következetlenség” állítása, a „nem egységes ismervre” való hivatkozás tartalmilag az Alkotmány 70/A. §-ának sérelmére való hivatkozást jelenti, az 1. Abh.-ban foglaltakra figyelemmel.

Az ellenőrzendő személyi kört „rendkívüli mértékben szűkítő szabályozás” következtében a közérdekű adatok hozzáférhetőségének elve sem érvényesülhet. Különösen a választópolgárok tekintetében sérelmes, hogy az ellenőrzés hatálya, vagy kötelezően, vagy saját kérésre, nem terjed ki minden olyan személyre, akit közvetlenül választanak. Mindez, az indítvány szerint, az 1. Abh.-ban foglaltakkal is kifejezetten ellentétes.

3. Támadják az indítványozók az Etv.-nek a Történeti Hivatal alkalmazottainak ellenőrzésére vonatkozó szabályait [2. § (4) bekezdés] is. Az Etv. e szabálya szerint „a Történeti Hivatal elnökének és helyettesének ellenőrzését a kinevezésüket megelőzően kell elvégezni. A Történeti Hivatal alkalmazottainak ellenőrzését az elnök írásos kérésére soron kívül kell elvégezni.”

Az egyik indítvány ezzel kapcsolatban az 1. Abh.-nak ama szövegrészeire utal, amely egyrészt az ellenőrzendő személyi kör meghatározásának következetlenségét róta fel, másrészt az egyházi személyek átvilágításával kapcsolatos, az általánostól eltérő szabályok alkotmányellenességét állapította meg (az előljáró mérlegeléstől függő ellenőrzés, írásbeli és az ellenőrzött előtt titkos eljárás, a lemondásra felhívás és a nyilvánosságra hozatal elmaradása miatt). Eszerint alkotmányellenes, hogy az Etv. az ellenőrzést „a Hivatal elnökének mérlegeléséhez köti, és az eljárásra az általánostól eltérő szabályt (soronkívüliség) határozza meg”. Az indítvány szerint ez ellentétes az Alkotmány

70/A. § (1) bekezdésében meghatározott általános diszkrimináció-tilalommal.

Egy indítvány azzal érvel, hogy az Etv. vizsgált szabálya lehetővé teszi olyan személyek ellenőrzését is, akik egyébként nem tartoznának az Etv. céljával összhangban a 2. § (1)—(3) bekezdésében meghatározott körbe. Álláspontja szerint diszkriminatív, hogy „a Történeti Hivatal munkatársai kivételezett helyzetbe kerülnek más állami alkalmazottakkal szemben”.

4.1. Támadja egy indítvány az Etv. 25/G. § (1) bekezdését is. Ennek lényeges tartalma az, hogy „a Történeti Hivatalban kezelt iratokban szereplő érintett személy a rá vonatkozó adatokat megismerheti. A bemutatott iratokon a más személy azonosítására alkalmas adatokat felismerhetlenné kell tenni.”

Az indítvány szerint az idézett bekezdés második mondata ellentétes a közérdekű adatok megismeréséhez való joggal, mert „a jelenlegi jogszabály szerkezetében sérti az eredeti irattartalom csorbíthatatlanságához fűződő alkotmányos érdeket, ugyanis nem a másolatban bemutatott iratok, hanem a bemutatott iratok preparálására ad törvényes módot”.

4.2. *a)* Egy másik indítvány szerint „az azonosításra alkalmas adat” meghatározás olyan széles mérlegelési jogot ad a hivatal kezébe, hogy adott esetben az egész jelentést is törölni lehet, így az érintett (megfigyelt) személy részére a saját nevének kívül semmilyen megismerhető adat nem marad. Ez sérti az Alkotmány 61. § (1) bekezdését.

b) Az indítvány az Etv.-nek az iratok használatára vonatkozó 25/G. és 25/H. §-ait általánosságban és teljes egészében alkotmányellenesnek tartja, az Alkotmánynak a személyes adatok védelméről szóló az 59. § (1) bekezdésére és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 61. § (1) bekezdésére hivatkozva.

Az Etv. e szabályai szerint:

„25/G. § (1) A Történeti Hivatalban kezelt iratokban szereplő érintett személy a rá vonatkozó adatokat megismerheti. A bemutatott iratokon a más személy azonosítására alkalmas adatokat felismerhetlenné kell tenni.

(2) Az érintett az iratokban szereplő adatai tekintetében helyesbítési jogát az eredeti adat változatlanul hagyása mellett a helyes adatot tartalmazó feljegyzésnek az irathoz csatolásával hajthatja végre.

(3) A Történeti Hivatal által kezelt iratokban bármilyen jogcímen szereplő személy 2000. június 30-át követően kérheti személyes adatának törlését. Nem törölhető az Ltv. szerinti maradandó értékű iratokban lévő személyes adat, azonban az érintett — legfeljebb az adat keletkezésétől számított 90 évre — írásos nyilatkozatban megtilthatja annak a személyes adatának a (4) bekezdés szerinti kutatását, amelyet titkos információgyűjtő eszközök, illetve módszerek felhasználásával rögzítettek, és nem valamely nyilvános szereplésére, közéleti, politikai tevékenységére vonatkozik, vagy — ha az érintett valamely állami szerv

hatáskörében eljáró személy volt — nem a feladatkörével összefüggő személyes adata.

(4) A Történeti Hivatalban őrzött iratokban található személyes adatok kutatására az Ltv. 24. §-át az alábbi eltérésekkel kell alkalmazni:

a) az a személyes adat, amelyet titkos információgyűjtő eszközök, illetve módszerek felhasználásával rögzítettek, akkor sem kutatható, ha az adatot a Ttv. alapján egyébként nem minősítették, vagy nyilvánosságra hozatalát törvény nem korlátozza, kivéve

— ha a kutatás — a kutató költségére — anonimizált másolattal is megvalósítható,

— ha az érintett által a (3) bekezdés szerint meghatározott kutatási tilalom határideje letelt, illetve tilalom híján az Ltv. 24. §-ának (1) bekezdése szerinti feltételek teljesültek,

— ha az érintett, illetőleg annak halálát követően bármely örököse vagy hozzátartozója a kutatáshoz hozzájárult,

— ha az adat az érintett nyilvános szereplésére, illetve közéleti, politikai tevékenységére vonatkozik, vagy valamely állami szerv hatáskörében eljáró személynek a feladatkörével összefüggő személyes adata, és az adat keletkezésétől már 15 év eltelt, feltéve, hogy a kutatásra tudományos cél megvalósításához van szükség, és az Ltv. 24. §-ának (3)—(4) bekezdésében foglaltak megvalósultak;

b) a törvény hatálybalépését követő 90 évig csak az érintett, illetőleg annak halála után bármely örököse vagy hozzátartozója engedélyével kutathatók az Avtv. 2. §-ának (2) pontjában meghatározott adatok, kivéve a büntetett előéletre vonatkozó adatokat;

c) nem minősített adat esetén is, illetve ha az adat nyilvánosságra hozatalát törvény nem is korlátozza, csak az Ltv. 24. §-ának (1) bekezdése szerinti határidők letelte után kutathatók és hozhatók nyilvánosságra azok a személyes adatok, amelyek a volt állambiztonsági szervek és elődeik „szigorúan titkos” állományú tisztjeinek, illetve hálózati személyeinek nevét, természetes személyazonosító adatait tartalmazzák.

(5) Az iratokban a (4) bekezdésben és a 25/F. § (3) bekezdésében foglalt kutatáson kívül — a törvény hatálybalépésétől számított 30 évig — kutatás nem engedélyezhető. Az iratokba a 25/G. § (1) bekezdése szerinti betekintésen és a 25/F. § (1) bekezdésének b) pontja szerinti adatszolgáltatás teljesítésén túl csak az érintettek törvényes jogainak érvényesítésével kapcsolatos bírósági eljárások, valamint az öt évnél hosszabb idejű szabadságvesztéssel büntethető el nem évült bűncselekményekkel kapcsolatos büntetőeljárások esetén a bíróság, illetve a nyomozó hatóság számára engedélyezhető betekintés, illetve azokból adatszolgáltatás. A fenti eseteket kivéve a Történeti Hivatal irattári anyagából sem adat, sem irat nem továbbítható, nem hozható nyilvánosságra, és az ország területéről nem vihető ki.

(6) A nemzetbiztonsági szolgálatok, a Honvédelmi Minisztérium, a Belügyminisztérium és szerveik munkatársai a Történeti Hivatalban elhelyezett iratokban lévő személyes adatokba az Országgyűlés illetékes bizottságának előzetes jóváhagyása után, illetve különösen gyors intézkedést követelő esetekben utólagos tájékoztatásával tekintethetnek be, ha az a nemzetbiztonság, a honvédelem vagy a bűnmegelőzés érdekében törvényben előírt feladataik elvégzése céljából szükséges.

25/H. § (1) Az 1980 előtt keletkezett és a 25/A. § (1) bekezdésének hatálya alá tartozó iratokat a Ttv. 28. §-ának (2) bekezdésében előírt titokvédelmi felülvizsgálat befejezése után elkülönítetten kell tárolni, és a Történeti Hivatal működésének megkezdésétől számított 60 napon belül részére át kell adni.

(2) Az (1) bekezdésben meghatározott időpont után keletkezett, a 25/A. § (1) bekezdésében meghatározott iratokat a titokvédelmi felülvizsgálat elvégzését követő 60 napon belül, de legkésőbb 2000. február 28-ig kell átadni a Történeti Hivatalnak.

(3) A Történeti Hivatalnak való iratátadás során az 5. § szerinti bizottság működésének feltételeit biztosítani kell.

(4) Nem adhatók át a Történeti Hivatal részére azok az iratok, amelyek együttesen tartalmazzák a 25/A. § (1) bekezdésében meghatározott adatokat, valamint az átadó szervek jogszabályban meghatározott feladatai folyamatos és zavartalan teljesítéséhez szükséges kezelhető adatokat, amennyiben ezek technikai szétválasztása csak az irat eredeti állapotban történő helyreállításának lehetetlenné válásával lenne megvalósítható.

(5) A bizottság tevékenysége során keletkezett iratokat — beleértve a 19. § szerinti eljárás során a Fővárosi Bíróságnál keletkezett iratokat is — az eljárás jogerős befejezése után folyamatosan, de legkésőbb 2000. december 31-ig kell a Történeti Hivatalnak átadni.”

Az indítvány ebben a körben amiatt kifogásolja az említett szabályokat, hogy a betekintés csupán a Történeti Hivatalban kezelt iratra vonatkozik, a titkosszolgálatok kezelésében maradt más iratokra nem [25/G. § (1) bekezdés]. A nemzetbiztonsági szolgálatok által minősített iratokba pedig csak a minősítő akaratától függően lehet betekinteni. Az Etv. ezzel a titokvédelem elsődlegességét valósítja meg; ami pedig ellentétes az 1. Abh.-ban a közérdekű adatok nyilvánosságával és a személyes adatok védelmével kapcsolatban kifejtettekkel.

c) Alkotmányellenesnek tartja egy indítványozó azt is, hogy az Etv. egyedül a szolgálatokra bízta annak eldöntését, hogy milyen iratokat adnak át a Történeti Hivatalnak [25/H. § (1)—(2) bekezdés]. Ez „nem felel meg annak a követelménynek, amelyet az adatvédelmi biztos 27/A/1995. számú ajánlása fogalmaz meg.”

d) A kutatás és információk önrendelkezés alapjoga — az indítványozó szerint — abban is sérül, hogy e jogokat az Etv. hatálybalépése és az iratok átadásának végső határideje között [ez utóbbi az Etv. 25/H. § (2) bekezdése szerint 2000. december 31.] nem lehet gyakorolni.

5. Az Etv. 25/G. § (4) bekezdés *a*) pontja bizonyos személyes adatokra nézve kutatási korlátozást, tilalmat vezet be, kivételek meghatározásával. A kivételek egyike: „... az a személyes adat, amelyet titkos információgyűjtő eszközök, illetve módszerek felhasználásával rögzítettek, akkor sem kutatható, ha az adatot a Ttv. (az államtitokról és a szolgálati titokról szóló 1995. évi LXV. törvény) alapján egyébként nem minősítették, vagy nyilvánosságra hozatalát törvény nem korlátozza, kivéve ha az érintett, illetőleg annak halálát követően bármely örököse vagy hozzátartozója a kutatáshoz hozzájárult”.

Az indítvány érvei szerint a magántitok és a személyes adatok védelméhez való jogot sérti az, hogy az Etv. „bármely örökös számára lehetővé teszi az elhunyt jogainak korlátozását és magántitkainak a nyilvánossággal való megismertetését”. A hozzátartozó feljogosítása is ezeket az aggályokat veti fel. Egyébként pedig az Etv. a hozzátartozó fogalmát meg sem határozza.

6. Az Etv. 25/G. § (4) bekezdés *c*) pontja szerint a Történeti Hivatalban őrzött iratokban található személyes adatok kutatására az Ltv. (a köziratokról, a közlevéltárakról és a magánlevéltári anyag védelméről szóló 1995. évi LXVI. törvény) 24. §-át az alábbi eltérésekkel kell alkalmazni:

„*c*) nem minősített adat esetén is, illetve ha az adat nyilvánosságra hozatalát törvény nem is korlátozza, csak az Ltv. 24. §-ának (1) bekezdése szerinti határidők letele után kutathatók és hozhatók nyilvánosságra azok a személyes adatok, amelyek a volt állambiztonsági szervek és elődeik „szigorúan titkos” állományú tisztjeinek, illetve hálózati személyeinek nevét, természetes személyazonosító adatait tartalmazzák.”

Az Ltv. 24. § (1) bekezdése szerint, ha törvény másként nem rendelkezik, a személyes adatot tartalmazó levéltári anyag az érintett halálozási évét követő harminc év után válik bárki számára kutathatóvá. A védelmi idő, ha a halálozás éve nem ismert, az érintett születésétől számított kilencven év, ha pedig a születés és a halálozás időpontja sem ismert, a levéltári anyag keletkezésétől számított hatvan év.

Az indítvány szerint a kifogásolt szabály az említett személyes adatok tudományos kutatás keretében történő, nem publikus feltárását teszi lehetetlenné, sértve ezzel „az 1. Abh. IV. részének vonatkozó megállapításait”, az Alkotmány 61. § (1) bekezdésében meghatározott követelményeket.

7. Az Etv. 25/G. § (5) bekezdése a Történeti Hivatalban őrzött iratokba — az Etv.-ben meghatározott egyéb eseteken túl — a betekintést, illetve az adatszolgáltatást csak „az öt évnél hosszabb idejű szabadságvesztéssel büntethető el nem évült bűncselekményekkel kapcsolatos büntető-eljárások esetén” engedélyezi a bíróság számára.

Az ezzel kapcsolatos alkotmányossági kifogás úgy érvel, hogy „... amikor az Etv. a büntetethetőségi tételekhez igazít-

va korlátozza a bíróság iratbetekintési jogát, megsérti az Alkotmány 57. § (1) bekezdését, de magát a bírói függetlenséget is”. Ez utóbbi ugyanis „a bírói tevékenység nem korlátozható lefolytatásában is megnyilvánul, ... indokolt, hogy az iratokba a büntetőbíróság minden elkövető bármely súlyú büntető ügyében betekinthessen”.

8. A vizsgálat alá vont Etv. 8. § (1) bekezdése értelmében az ellenőrzést iratok alapján kell lefolytatni.

Az indítványozó szerint ez az államigazgatási eljárás általános szabályairól szóló 1957. évi IV. törvény (a továbbiakban: Áe.) szabad bizonyítást lehetővé tévő szabályától eltér, és így a lehetséges bizonyítási eszközök körét az ellenőrzés során az iratokra szűkíti le.

A 8. § (2) bekezdése értelmében a bizottság (korlátozástól mentesen) a Történeti Hivatalban kezelt, valamint az 1990. február 14-én lezárt és a Belügyminisztériumban őrzött iratokat vizsgálhatja.

Az indítvány szerint ezzel „kikerülnek az ellenőrzés alól azon iratok, melyeket esetleg a jogutód szervek magukkal elvittek”.

Az Etv. 8. § (2), (3), (5) és (6) bekezdésének a támadott rendelkezései a bizottság számára a vizsgálatot és kutatást csak az ellenőrzés alá vont személyek 1. §-ban meghatározott adatainak és iratainak tekintetében engedik meg. Ezek ugyancsak alkotmányként korlátozóak: azt eredményezik, hogy a bizottság kizárólag azokat az iratokat vizsgálhatja közvetlenül, amelyek az irat birtokosa szerint az ellenőrzés alá vont személynek az ilyen adatait tartalmazzák.

Az indítvány szerint tehát az Etv. 8. § (1)—(3) és (5)—(6) bekezdései alkotmányellenesen, a jogbiztonságot sértő módon korlátozzák az ellenőrző bizottságnak a bizonyítékok szabad beszerzésére vonatkozó jogosítványát.

9. Tartalma szerint alkotmányellenes mulasztás megállapítására irányul az az indítvány, amely azt állítja, hogy az Etv. hiányosságai miatt nem lehet végrehajtani a vizsgált törvénynek arról szóló rendelkezését, amelynél fogva a Történeti Hivatal elnöke nem lehet az, aki a volt BM III. Főcsoportfőnökség és elődei alkalmazásában állt. A bizottság ellenőrzési joga ugyanis nem terjed ki a teljes III. Főcsoportfőnökségre.

Az indítványozó szerint a jogállamisághoz hozzátartozik az is, hogy a törvény rendelkezései végrehajthatóak legyenek. Az Országgyűlés mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenességet idézett elő azzal, hogy nem szabályozta részletesen a Történeti Hivatal elnökére vonatkozó, a törvény 25/C. § (1) bekezdés második mondatában meghatározott követelmény tényleges érvényesülése módját, eljárásának rendjét.

10. Az Etv. egyes rendelkezései végrehajtásával és az állampolgári megkeresésekkel kapcsolatos feladatokról szóló 8/1995. NbH utasítást az egyik indítvány az Etv. szabályaival ellentétesnek tartja. Utal azokra az indokokra, amelyeket az 1. Abh. tartalmaz, és amelyek az egyes

fontos tisztségeket betöltő személyek ellenőrzéséről szóló törvénynek a Belügyminisztériumban való végrehajtásáról szóló 13/1994. BM utasítás megsemmisítéséhez vezettek.

III.

Az ismertetett indítványok csupán részben és az alábbiak szerint megalapozottak.

1.1. Az Etv. 1. § *b)* pontja az úgynevezett hálózati személyek tevékenységéről szól, és az Etv.-nek az 1996. évi LXVII. törvénnyel történt módosítása előtt is erről szólt. Eltérés csupán annyi, hogy a hatályos, már idézett szöveg szerint az ellenőrzendő személy akkor esik a *b)* pont hatálya alá, ha az Etv.-ben tételesen meghatározott, érdeminek minősülő tevékenységet végzett.

Az Etv. 1. §-ának ez a *b)* pontja, a hálózati személyekre vonatkozó része az, ami már az 1. Abh.-val lezárt alkotmányossági vizsgálat során is a legtöbb aggályt felvetette. A *b)* pontra, a hálózati személyekre fellelhető adatok ugyanis nem teljes körűek és nem teljesen megbízhatóak. Az Országgyűlés Nemzetbiztonsági Bizottságának jelentése megerősíti azt a köztudott tény, hogy 1989 decemberében és 1990. január elején a belbiztonsági szervezetben nagyarányú iratmegsemmisítés történt (ABH 1994. 342, 358—359.). Az adatok megbízhatósága pedig elsősorban abból a szempontból jelentős, hogy lehetnek közöttük hamis — különösen utólag behelyezett — adatok és nevek.

Ehhez képest a szabályozás eredeti szövege is két együttes feltételt kívánt az említett *b)* pont hatálya alá vonáshoz.

Az Etv. 1995. április 27-ig hatályos 1. § *b)* pontja szerint ugyanis azt kellett vizsgálni, hogy az ellenőrzendő személyek az „*a)* pontban felsorolt szervek részére adtak-e a hálózati feladatok vállalására vonatkozó, saját kezűleg aláírt nyilatkozatot, és adtak-e jelentést vagy kaptak-e tevékenységükért illetményt, prémiumot, illetőleg kedvezményt”.

A módosított jogszabály szerint pedig azt kell vizsgálni, hogy „végeztek-e az *a)* pontban felsorolt szervek részére érdemi tevékenységet, vagyis

— aláírták-e a hálózati feladatok vállalására vonatkozó nyilatkozatot, és adtak-e jelentést, illetve

— kaptak-e e szervezetektől illetményt, prémiumot, kedvezményt, és aláírták-e hálózati feladatok vállalására vonatkozó nyilatkozatot, vagy adtak-e jelentést, illetve

— szerepelnek-e az *a)* pontban felsorolt szervek hálózati nyilvántartásában, és kaptak-e e szervezetektől illetményt, prémiumot, kedvezményt, vagy adtak-e jelentést”.

Az 1. Abh. szerint „a jogállamisággal ellentétes tevékenység” minősül közérdekű adatnak (ABH 1994. 342, 355.). Ennek fogalmi meghatározása a törvényalkotóra tartozik. Ugyancsak az 1. Abh. szerint mind a személyi körnek, mind az ellenőrzés mélységének meghatározása politikai döntés függvénye.

A módosítás nem érinti a bizottságnak a „szabad mérlegelésen alapuló, befolyásmentes” döntéshez való jogát.

A törvényi meghatározás pedig nem tartalmaz szűkítést a közérdekűnek minősülő adatok tekintetében.

1.2. Az 1. Abh. szerint a III/III. Csoportfőnökség nyilvántartásai voltak azok, amelyek céljukat, tartalmukat, titkosságukat tekintve egyaránt ellentétesek a jogállam minden eszméjével és tételesen a hatályos Alkotmánnyal is.

Ehhez képest akkor az volt az eldöntendő kérdés, hogy mi indokolhatja a jogállamban a titkos minősítés fenntartását (ABH 1994. 342, 351.).

Az 1. Abh. nem általában a „pártállami iratok” titkosságának fenntartását érintette, hanem a III/III. Csoportfőnökség 1990. február 14-én lezárt és a Belügyminisztériumban őrzött nyilvántartását.

Az információk megismerésének szabadsága viszont nemzetbiztonsági okból a jogállamban is korlátozható. A nemzetbiztonsági érdek a III/III. Csoportfőnökségnél szóba sem jöhet, mivel még az első szabad választások előtt — a jogállammal össze nem egyeztethető tevékenysége miatt — felszámolták (ABH 1994. 342, 353.).

A III/III. Csoportfőnökséget abból a célból hozták létre, hogy az állampárt támasza legyen. Felépítése, összetétele, működési mechanizmusa és titkos jogi szabályozása egy kialakított ellenségképhez igazodott. Ellenségnek számított minden másként gondolkodó egyén vagy közösség. A szervezetet irányító jogszabályok és a szervezet működése az akkori Alkotmánnyal is szemben álltak [lásd a Belügyminisztérium belső biztonsági szolgálatának tevékenységéről szóló 29/1990. (III. 13.) OGY határozatot].

A többi titkosszolgálat, bármilyen szoros volt is az összefonódás, csak részben végezhetett ilyen tevékenységet.

Ezért nem szükségszerűen minősül közérdekű, bárki számára megismerhető adatnak az a tény, hogy valamely személy más, de ma is működhető titkosszolgálatnak hivatásos tisztje, vagy az volt.

A személyi állománnyal kapcsolatban az igazságügy-miniszter észrevétele szerint a nyílt és a „szigorúan titkos” állományú, ún. Szt. tiszteken kívül más típusú tisztek nem voltak a III/III. Csoportfőnökség állományában. A miniszter szerint az Etv. „egyértelműen lefedi a III/III. Csoportfőnökség teljes személyi állományát”.

Az átvilágítás mélységét elhatároló politikai döntés „tárgyilagos mérlegelés szerint” (ABH 1994. 197, 200.) ésszerűen meghatározó szempontjaként fogadható el az, hogy a vizsgált személyi körhöz tartozó személy milyen önállósággal, mennyire folyamatosan végezte tevékenységét. A fontos beosztásokhoz tiszti rangfokozat tartozhatott. Mindez kellő súllyal indokolhatja, hogy a hivatásos tisztek kerülhetnek az Etv. hatálya alá. Erre figyelemmel a tisztek és tiszthelyettesek, illetőleg a hivatásosak és tartalékosok között felismerhető megkülönböztető szabályban az alkotmányellenes diszkriminációt sem lehetett megállapítani.

2. Az 1. Abh. az Etv.-nek a módosítását megelőző 2. §-át, az ellenőrzendő kört meghatározó szabályokat részben, a nem egységes ismerv alkalmazása miatt, alkotmányellenesnek találta és teljes egészében megsemmisítette. Mivel azonban, éppen az 1. Abh.-ban kifejtettekre figyelemmel, a személyi kör meghatározása politikai döntést kíván, az Országgyűlés a kört a korábnál szűkebben és tágabban is meghatározhatta, mind az adatok, mind a személyek tekintetében. Nem kifogásolható tehát, ha csak a „fontosabb” állások betöltőinek ellenőrzésére, illetőleg adataik közzétételére kerül sor.

Az 1. Abh. indokolása szerint: „az Alkotmányból ez a politikai döntés, azaz az átvilágítandó adatok és a személyi kör pontos meghatározása, nem vezethető le, hanem egyrészt az a követelmény, hogy az adatok nem tarthatók titokban, de teljes körűen nem hozhatók nyilvánosságra sem, másrészt, hogy — ha már a politikai döntés megtörtént — az Országgyűlés az átvilágítandó személyi kört és a közérdekű adatokat egységesen a szerint a mérce szerint határozza meg, amellyel — alkotmányos lehetőségei között — az Alkotmány 61. és 59. §-ai kölcsönös korlátait meghúzta. ... Az Alkotmánybíróság e tekintetben nem veheti át a törvényhozóra tartozó politikai kérdés eldöntését, de megállapítja az egységes alkotmányos ismerv alkalmazásának hiányát. A 2. § ezért ellentétes az Alkotmány 70/A. §-ával. A törvényhozónak a diszkrimináció kiküszöbölésére az egységes mérce saját döntése szerint kell meghatározni, és következetesen érvényesítenie” (ABH 1994. 342, 357.).

Kérdés azonban, hogy az indítványokban foglalt kifogások alapján megállapítható-e az egységes ismerv hiánya.

Ebből az alkotmányjogi szempontból közömbös az indítványoknak mindaz az érvelése, amely az Etv.-ben meghatározottól más, pusztán az indítványozó által választott (pl. a köztársasági elnök kinevezési jogköréhez igazodó, vagy a választópolgárok közvetlen választásával meghatározott) ismerv alapján tartja kifogásolhatónak egyes személycsoportok kihagyását. Ezen az alapon kifogásolják pl. a bírák, nagykövetek, tábornokok, ügyészek, a közvetlenül választott személyek, pl. a polgármesterek kihagyását. A bírakat ugyan a köztársasági elnök nevezi ki, de a megyei bíróság elnöke előtt tesznek esküt.

Az Etv. 2. § (1)—(3) bekezdése határozza meg újra az ellenőrzendő személyi kört, a (4) bekezdés pedig a most létrehozott Történeti Hivatal elnökére, helyettesére és alkalmazottaira vonatkozik. Ez utóbbival a határozat a 3. és a 9. pontban külön foglalkozik.

Az Etv. szerint az ellenőrzés „az Országgyűlés vagy a köztársasági elnök előtt eskütételre kötelezett, illetve az Országgyűlés által megválasztott személyekre terjed ki”, „a (2) bekezdésben meghatározottak kivételével”.

Az Etv. az ellenőrzést az állami tisztviselők meghatározott körére korlátozta. Az Etv.-nek ez a szabálya nem sorolja fel tüzetesen az e körbe tartozó tisztviselőket. A tisztségek felsorolásának [Etv. 2. § (3) bekezdés] csak az ellenőrzés sorrendje szempontjából van jelentősége.

Ezekben a hatályos szabály eltér az Etv. eredeti szövegétől: az ugyanis az állami szférán kívülre is kiterjedt, és tételek felsorolást alkalmazott, csak kikövetkeztethető, de nem szövegszerűen rögzített ismérvekkel.

Ezzel szemben az Etv. ismérveket alkalmaz az ellenőrzés alá vont személyi kör meghatározására.

Az Etv. 2. § (1) bekezdése szerint: „az ... ellenőrzés ... az Országgyűlés vagy a köztársasági elnök előtt eskütételre kötelezett, illetve az Országgyűlés által megválasztott személyekre terjed ki.”

Az ismérvek egyike az eskütétel, az Országgyűlés vagy a köztársasági elnök előtt, a másik az Országgyűlés által való megválasztottság. Ez utóbbi bővíti a kört, mert pl. az Országos Rádió és Televízió Testület tagjait az Országgyűlés választja, de esküt az Országgyűlés elnöke előtt kell tenniük.

Önmagában az, hogy a személyi kört nem egyetlen ismervvel alakították ki, nem jelenti azt, hogy az egységes ismerv hiányzik.

A közvetlenül az Országgyűlés által való megválasztottság vagy az előtte eskütételre való kötelezés, illetve az államfő előtt eskütételre kötelezés ténye alkalmas arra, hogy az e körbe eső tisztségek közjogi súlyára, szerepére, a politikai közéletben való részvétel és a közhatalom gyakorlása intenzitására, országos és nem pusztán helyi jelentőségére — így egyebek között arra, hogy az alkotmányozó vagy a törvényhozó ezeket a tisztségeket egykoron „fontosabbnak” ítélte — alapos okkal következtetni lehessen.

3. A Történeti Hivatal alkalmazottainak ellenőrzését az Etv. csupán lehetővé teszi, de nem kötelezővé.

E szabálynál a soronkívüliség — mint „az általánostól eltérő szabály” — alkotmányellenességét állító indítvány nyilvánvalóan alaptalan. A felhozott alkotmányi rendelkezések nem hozhatók összefüggésbe az ellenőrzés sorrendjét meghatározó szabályozással.

A Történeti Hivatal elnöke (elnökhelyettese) és alkalmazottai viszont nem esnek az Etv.-ben egyébként meghatározott ismérvek alá: a Történeti Hivatal lényegében egy levéltár, különleges funkcióval.

Az Etv. az elnök (elnökhelyettes) tekintetében sajátos összeférhetlenségi szabályokat állapít meg, alkalmazási feltételeket ír elő és rendezi ezzel kapcsolatban a jogkövetkezményeket, felmentésüket is. Az Etv., céljainak megvalósítása végett, létrehozhat közigazgatási szervet és előírhat összeférhetlenségi szabályokat is.

Az alkalmazottaknál ilyen szabályok nincsenek; ezekre az Etv. szerint a Ktv. rendelkezéseit kell alkalmazni. Az Etv.-ből nem derül ki, hogy a hivatal elnöke milyen okból rendelheti el az Etv.-ben meghatározott ellenőrzésüket és az sem, hogy ennek eredménye milyen munkajogi vagy más következménnyel járhat.

Az esetleges nyilvánosságra hozatal azonban, mint az Etv.-ben az ellenőrzéshez rendelt lehetséges általános következmény, ellentétes az Alkotmány 59. § (1) bekezdésében meghatározott, a személyes adatok védelméhez való

joggal. Az alkalmazottakról nem állapítható meg kellő alappal, hogy a politikai közéletben részt vennének, vagy a politikai közvéleményt feladatszerűen alakítanák. Esetükben tehát hiányzik az, ami az Etv. hatálya alá tartozó adatokat közérdekűvé teheti.

A munkatársak ellenőrzésénél az Etv. szabályai hiányosak is. Állítható, hogy a vizsgált körben a munkatársakra az Etv. nem is összeférhetlenségi szabályt állapít meg. Alkalmazásuknál ugyanis az Etv.-ben kifejezetten nincsenek meg azok a kizáró okok, mint az elnöknél. Így pusztán az Etv. alapján meg sem lehet állapítani az ellenőrzés célját.

Bizonytalan az is, hogy ellenőrzésük kötelező-e, vagy az elnök kérésétől függ, és ekként szabad belátásán alapul. Az Etv. szövege mely szerint „a Történeti Hivatal alkalmazottainak ellenőrzését az elnök írásos kérésére soron kívül kell elvégezni”, mindkét értelmezést megengedi.

Minderre figyelemmel az Alkotmánybíróság az Etv. 2. § (4) bekezdés második mondatát, az Alkotmány 59. § (1) bekezdésébe ütközése miatt, alkotmányellenessé nyilvánította és megsemmisítette.

4.1. Az Etv. 25/F. §-a kimondja, hogy a Történeti Hivatalba kerülő iratokban adat csak akkor törölhető, ha azt bíróság az adatvédelmi eljárás során elrendelte, illetve a törlést az érintett e törvény szerint kifejezetten kéri — 2000. június 30. után, a maradandó értékű iratokban lévő személyes adat kivételével. [Adattörlés: az adatok felismerhetetlenné tétele oly módon, hogy a helyreállításuk nem lehetséges — Avtv. (a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény) 2. § 8. pont.]

Ugyane szakasz (3) bekezdése úgy szól, hogy „szükség szerint másolatok segítségével” lehet a Történeti Hivatalban őrzött iratokban kutatni.

E szabályok egybevetéséből az alkotmányossági vizsgálathoz szükséges értelmezésként megállapítható, hogy ha a „bemutatott iratokon” bizonyos adatokat felismerhetlenné kell tenni, akkor az iratot — a törlést tiltó szabály miatt — „másolatok segítségével” kell bemutatni, az eredeti irat csorbítatlan megőrzése mellett.

Téves tehát az egyik indítványnak az az állítása, hogy a „bemutatott iratokon” bizonyos adatokat felismerhetlenné tenni rendelő szabály az eredeti irat csorbítására hatalmaz fel.

4.2. a) Az Etv. szerint a bemutatott iratokon „a más személy azonosítására alkalmas adatokat” kell felismerhetlenné tenni.

Ez a szabály túl széles voltánál fogva — az egyik indítvány szerint — alkalmas lehet arra, hogy a megfigyelt személy részére a bemutatott iraton a saját nevén kívül semmilyen más adat ne legyen megismerhető.

A „más személy azonosítására alkalmas adat” az Avtv. szabályai értelmében személyes adat.

Az Avtv. értelmében személyes adat akkor kezelhető, ha

a) ahhoz az érintett hozzájárul, vagy

b) azt törvény vagy — törvény felhatalmazása alapján, az abban meghatározott körben — helyi önkormányzat rendelete elrendeli.

Az 1. Abh. indokolása az átvilágítási törvények osztályozása során egyebek között arra is rámutatott, hogy: „... másik típusú átvilágítás reprezentánsa a német Stasi-törvény. Itt az elsődleges cél az állambiztonsági szervek és titkosügynökök tevékenységének teljes nyilvánosságra hozása. A titkosügynökök nevének nyilvánosságra hozatala más országokban is felmerült, de nem történt meg.” (ABH 1994. 342, 349.)

Más helyen pedig az indokolás ezt tartalmazta: „A nyilvántartások teljes nyilvánosságra hozásának hasonlóképpen alkotmányossági akadályai vannak; ilyen például azon személyek információs önrendelkezési joga, akiről adatot gyűjtöttek. A közérdekűnek minősített és a továbbra sem nyilvános adatok körének meghatározása [a 2. a) és b) pontban leírt alkotmányossági feltételek között] olyan „politikai kérdés”, amely a törvényhozónak viszonylag tág teret nyújt arra, hogy — mint szándékozta is — egyensúlyozzon a között, hogy bizonyos funkciókat — a rendszerváltás sikere érdekében és a közvéleménnyel szembeni kötelessége folytán — teljes körűen „átláthatóvá” tesz, míg mások tekintetében a „stabilitás” igényét érvényesítve korlátozza az adat hozzáférhetőségét és fenntartja a személyes adat jellegét. A politikai döntés a nyilvánosság határait, azaz az átvilágítás mélységét szűkebben és tágabban is meghatározhatja.” (ABH 1994. 342, 356—357.)

Mindezeket a jelen vizsgálatban is szem előtt tartva megállapítható, hogy az Etv.-nek az a szabálya, amely „a más személy azonosítására alkalmas adatokat” felismerhetlenné tenni rendeli, a szükséges kiegyensúlyozást hajtja végre, ezzel az ügynökök és a megfigyelttek tekintetében egyaránt a személyes adatok védelmének biztosít elsőbbséget.

b) Az Etv. 25/A. § (1) bekezdése értelmében a Történeti Hivatal az Etv.-ben meghatározott egyes szervezetek iratait őrzi és kezeli, kivéve, ha az iratok a BM, HM és szerveik, vagy a nemzetbiztonsági szolgálatok számára a törvényben meghatározott feladataik ellátása céljából szükségesek.

A Történeti Hivatal őrzi és kezeli a volt BM III. Főcsoportfőnökség és elődeinek, valamint a volt HM MNVK Felderítő Csoportfőnökség és elődeinek egyéb olyan iratait, amelyek a nemzetbiztonsági szolgálatok törvényben meghatározott feladatai ellátása céljából — adattartalmuk miatt — nem kezelhetők.

Az Etv. a Történeti Hivatal őrzése és kezelése alól azokat az iratokat veszi ki, amelyek a BM, HM és szerveik, vagy a nemzetbiztonsági szolgálatok törvényben meghatározott feladatai ellátása céljából ma is szükségesek, és adattartalmuk miatt kezelhetők is.

Ebben a körben az Etv. eleve a titokvédelemnek ad elsőbbséget; ez azonban — az 1.2. pontban kifejtettek szerint — önmagában nem alkotmányellenes. Az 1. Abh. „a nyilvántartások teljes titkosításának vagy azonnali megsemmisítésének alkotmányellenessége” tekintetében foglalt állást. Sem az Etv. eredeti szövegének, sem az 1. Abh.-nak nem volt célja, hogy a BM, HM és szerveik, valamint a nemzetbiztonsági szolgálatok tevékenységét ellehetetlenítse, valamennyi, a „jogállam előtt” keletkezett iratok titkosságának teljes és általános feloldásával.

A titkosszolgálatokat felügyelő miniszter beadványa szerint a titokvédelem elsődlegessége „csak azon iratok esetében állhat fenn, amelyek a Ttv. szerint új minősítéssel rendelkeznek. A III. Főcsoportfőnökség egyéb csoportfőnökségeinek iratai tekintetében ez gyakori eset. Amennyiben az adott iratban szerepelnek jogellenes tevékenységre vonatkozó adatok, amelyekre a minősítés az Abh. indítványozó által is idézett állásfoglalása alapján nem terjedhet ki, a minősítőnek a Ttv. 14. §-a szerint kell eljárni.”

c) Az iratok átadásának ellenőrzése.

Az Etv. 25/H. § (4) bekezdése szerint nem adhatók át a Történeti Hivatal részére azok az iratok, amelyek együttesen tartalmazzák a 25/A. § (1) bekezdésében meghatározott adatokat, valamint az átadó szervek jogszabályban meghatározott feladatai folyamatos és zavartalan teljesítéséhez szükséges kezelhető adatokat, amennyiben ezek technikai szétválasztása csak az irat eredeti állapotban történő helyreállításának lehetetlenné válásával lenne megvalósítható.

Az Etv. alapján minden átadó szerv maga vizsgálja felül, hogy milyen iratokat ad át a Történeti Hivatalnak, vagyis a „másik” oldalról közelítve, milyen iratokat tart meg magánál. Külső szerv ezt az iratátadást valóban nem ellenőrzi.

A személyes adatok védelme, az információs önrendelkezési jog, vagy más alapvető jog érvényesüléséhez nem szükséges, hogy az iratátadást külső szerv ellenőrzése alá helyezték. Mivel az át nem adható iratok köre nem lép túl azon, amit az átadó szervek az általános jogszabályok alapján amúgy is kezelhetnek, az iratátadás kérdését az általános szabályok oldják meg, mégpedig arról a „másik” oldalról, hogy milyen adatokat kezelhetnek az átadó szervek a hatályos szabályok alapján.

Az Etv. nem tartalmaz — sem kifejezetten, sem burkoltan — olyan rendelkezést, amelyet úgy lehetne értelmezni, hogy az iratátadásra kötelezett szerveket a rájuk vonatkozó — az általános szabályokban meghatározottaktól eltérő — körben adatkezelésre hatalmazná fel.

Indítvány hiányában az Alkotmánybíróság nem vizsgálta azokat az általános szabályokat, amelyek „egyébként” tartalmazzák garanciákat arra, hogy az átadó szervek csak olyan adatokat (ezeket tartalmazó iratokat) kezelhessenek, amelyeknek kezelésére joguk van. Határozott kérelem hiányában az Alkotmánybíróság nem vizsgálta az Etv. 25/H. § (4) bekezdését sem.

d) Az iratoknak a Történeti Hivatal részére való átadására az Etv. két határidőt határoz meg.

Az 1980 előtt keletkezett, minősített iratok minősítésének felülvizsgálatát az Etv. hatálybalépésétől számított egy éven belül be kell fejezni; e határidő elteltével minősítésük megszűnik [25/H. § (1) bekezdés].

Az 1980 után keletkezett iratokat legkésőbb 2000. február 28-ig kell a titokvédelmi felülvizsgálat befejezése után a Történeti Hivatalnak átadni [25/H. § (2) bekezdés].

E szabályozásból nem következik az, hogy a törvény hatálybalépése és az iratok átadása között a kutatást és az információs önrendelkezés alapjogát nem lehet gyakorolni. Egyrészt erre a mindenkor hatályos titokvédelmi szabályok adnak lehetőséget, másrészt az iratok felülvizsgálata folyamatos: a 2000. február 28-i határidő objektív „végső” határidő; a felülvizsgálattól számítottan pedig 60 napon belül át kell adni az iratokat.

Az iratok felülvizsgálatára a Ttv. 28. § (1) bekezdése is tartalmaz előírást. Eszerint a Ttv. hatálybalépése előtt keletkezett és már irattárba helyezett „Szigorúan titkos”, „Különösen fontos”, „Titkos”, „TÜK iratként kezelendő”, „Szigorúan bizalmas”, „Bizalmas”, „Szolgálati használatra” jelöléssel ellátott iratokat az irattárat működtető köteles 1999. december 31-ig számba venni, jegyzékbe foglalni és felülvizsgálni.

A vizsgált esetben a szabályok tartalmazzák ugyan korlátozást, ami azonban viszonylag rövid, átmeneti időre szól, nem érinti ezért a kutatás és információs önrendelkezés alapjoga „lényeges tartalmát”. Utal az Alkotmánybíróság a 7/1991. (II. 28.) AB határozatban foglalt érvekre (ABH 1991. 22., 26—27.).

5. Az Etv. a titkos információgyűjtő eszközök, illetve módszerek felhasználásával rögzített (vagyis az érintett tudta és beleegyezése nélkül, és nem jogállami célból kifürkészett) személyes adatról tiltja a tudományos kutatást, kivéve, ha az érintett, illetőleg annak halálát követően bármely örököse vagy hozzátartozója, a kutatáshoz hozzájárult.

Az indítvány szerint ez (ti. a kutatási tilalom feloldhatósága) a magántitkokhoz és a személyes adatok védelméhez való jogot sérti.

Ezzel szemben ez a szabály éppen abban tér el az Ltv.-től, hogy határidő (védelmi idő) nélkül védi a megfigyelt személynek a (kifürkészett) személyes adatait.

A védelmi idő letelte előtti kutatás az Ltv.-ben engedélyhez kötött, ennek egyik esete [Ltv. 24. § (2) bekezdés b) pont] pedig szó szerint megegyezik a támadott feloldó szabállyal.

Az Ltv.-t viszont maguk az indítványozók sem támadták.

A halott személy nem lehet alanya sem a magántitkokhoz való jognak, sem a személyes-adat védelemnek. Mindkettő személyhez fűződő jog, azaz forgalomképtelenek, nem örökölhetők, csak személyesen érvényesíthetők, a személy halálával elenyésznek. A kegyeleti jog alapján pedig ugyanazok léphetnek fel, mint akiknek

joguk van a kutatási tilalmat feloldani [a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 85. § (3) bekezdés].

Téves az indítványnak az az állítása is, hogy a kutathatóvá váló magántitok nyilvánosságra hozható. Erről az Etv. nem szól, az Ltv. szerint pedig a kutatónak írásos nyilatkozatban vállalnia kell, hogy a megismert és kigyűjtött személyes adatokat az Avtv. 32. §-ában meghatározott módon kezeli és használja fel [24. § (4) bekezdés].

Az Avtv. 32. §-a szerint

„(1) Tudományos kutatás céljára felvett vagy tárolt személyes adat csak tudományos kutatás céljára használható fel.

(3) A tudományos kutatást végző szerv vagy személy személyes adatot csak akkor hozhat nyilvánosságra, ha

a) az érintett abba beleegyezett, vagy

b) az a történelmi eseményekről folytatott kutatások eredményeinek bemutatásához szükséges.”

Nem aggályos alkotmányjogi szempontból az sem, hogy az Etv. a hozzátartozó fogalmát nem határozza meg. A Ptk. szabályaiból következik, hogy ha törvény eltérően nem rendelkezik, a Ptk. az irányadó ebben a tekintetben [Ptk. 1. § (1) bekezdés].

6. A „nem kifürkészett” személyes adatoknál (a hivatásos és nem hivatásos ügynökök neve, természetes személyazonosító adatai) az Etv. 25/G. § (4) bekezdés c) pontja a nem publikus kutatásra részben az Ltv. általános szabályait kapcsolja be, azaz a védelmi idő után való kutathatóságot — azzal az eltéréssel azonban, hogy ebben a körben az Etv. egyáltalán nem tartalmaz rendelkezéseket a kutatási tilalom feloldhatóságára.

Az indítvány ezt a szigorúbb és nem feloldható kutatási tilalmat sérelmezi.

Az Etv. törvényjavaslathoz fűzött indokolás szerint: „... a kutathatóság korlátlan és azonnali hatállyal történő lehetővé tételét azonban akadályozza az a speciális körülmény, hogy ezek az iratok technikailag szétválaszthatatlan módon (esetenként egyazon oldalon vagy sorban) tartalmazzák az érdektelen adatok és a közelmúlt megismeréséhez szükséges információk mellett olyan, különösen védendő, esetenként maradandó értékkel nem rendelkező, de az érintett legbensőbb magánügyére vonatkozó személyes adatokat, amelyek gyűjtéséről és nyilvántartásáról maguk az érintettek sem tudnak. Indokolt ezért a tudományos kutatást bizonyos időhatárhoz kötni, másrészt pedig átvenni a levéltári törvénynek azt a szabályát, amely a kutatást csak a személyes adatok anonimizálása után teszi lehetővé”.

Szükségesnek mutatkozik továbbá felidézni az 1. Abh. indokolásának idevágó részleteit is.

Az 1. Abh. a kutatással kapcsolatban azt tartalmazta, hogy: „A múlt megismerése, valamint a rendszerváltás jelentőségének tárgyilagos értékelése is feltételezi a titkosszolgálatok tevékenységének napfényre kerülését. E

körben az adatvédelmi törvények is rendszerint — megfelelő garanciák között tartott — kivételt tesznek a személyes adatok védelme alól az általános megismerhetőség javára. Az Avtv. 32. § (3) bekezdés b) pontja is megengedi személyes adat nyilvánosságra hozását, ha az a történelmi eseményekről folytatott kutatások eredményeinek bemutatásához szükséges. Ahogy az (információs) önrendelkezéshez való jogon esett sérelem megköveteli, hogy a saját magáról gyűjtött titkosszolgálati adatokhoz ki-ki hozzáférjen, az elmúlt rendszer befolyását személyes sorsára tisztázhassa, s emberi méltóságán esett sérelmet legalább ezáltal enyhítse [lásd VI. rész]; hasonlóképpen szükséges a múlt feldolgozásához, hogy az egykori titkosszolgálatok titkossága ne maradjon fenn továbbra is” (ABH 1994. 342, 353.).

„Hasonlóképpen döntőnek tekintette az Alkotmánybíróság a volt MDP és MSZMP szerepét az államhatalom gyakorlásában, s ebből folyóan adataik nélkülözhetetlenségét a jelenkori történelmi folyamat bemutathatóságában akkor, amikor az irataik kutathatóságát és hozzáférhetőségét szabályozó jogszabályt vizsgálta (ABK 1994. június, 257.). A közelmúlt feltárásának ebben az esetben is az információszabadság élvezett elsőbbséget.” (ABH 1994. 342, 355.).

Az 1. Abh.-ban kifejtett álláspont valóban a kutatásnak adott elsőbbséget, ennek a mikéntjét azonban nem tartalmazta. Az elsőbbség már az 1. Abh. érvrendszerében sem volt feltétlen, hanem „megfelelő garanciák között tartott”. A nyilvántartások „feltétlen titkossága” az, ami az 1. Abh. szerint alkotmányértő lenne. Ettől az állásponttól az Alkotmánybíróság ezúttal sem kíván eltérni.

Az ügynökök nem veszítették el jogukat ahhoz, hogy személyes adataik védelmet élvezzenek — ugyanúgy, mint más személyeknek a személyes adatai. Az Etv.-ben ez a védelem azonban szigorúbb az általánosnál. Az igazságügy-miniszter észrevétele ezt önmagában a személyes adatok védelmével indokolja csak és azzal, hogy a titkosszolgálat jogellenes tevékenysége az Etv.-ben fokozottan védett adatok nélkül is nyilvánosságra hozható. Az Alkotmánybíróságnak, az indítvány alapján, ennek a fokozottabb védelemnek az alkotmányosságát kellett vizsgálnia.

Az Alkotmánybíróság már több határozatban értelmezte az Alkotmány 70/A. §-ában foglalt tilalom alkotmányos tartalmát, az emberi méltósághoz való joggal [Alkotmány 54. § (1) bekezdés] is összefüggésben.

Megállapította, hogy „a jognak mindenkit egyenlőként (egyenlő méltóságú személyként) kell kezelnie, azaz az emberi méltóság alapjogán nem eshet csorba, azonos tisztelettel és körültekintéssel, az egyéni szempontok azonos mértékű figyelembevételével kell a jogosultságok és a kedvezmények elosztásának szempontjait meghatározni.” [9/1990. (IV. 25.) AB határozat, ABH 1990, 46, 48.]

Rámutatott arra is, hogy „az alapjognak nem minősülő egyéb jogra vonatkozó, személyek közötti hátrányos megkülönböztetés vagy más korlátozás alkotmányellenessége

akkor állapítható meg, ha a sérelem összefüggésben áll valamely alapjoggal, végső soron az emberi méltóság általános személyiségi jogával, és a megkülönböztetésnek, illetve korlátozásnak nincs tárgyilagossá mérlegelés szerint ésszerű indoka, vagyis önkényes.” [35/1994. (VI.24.) AB határozat, ABH 1994, 197, 200.]

Az Etv. megkülönböztetést tesz a személyes adatok védelménél [Alkotmány 59. § (2) bekezdés]; ez a különbségtétel az ügynökök javára szól. Az Szt-tisztek és hálózati személyek megjelölt személyes adatait az Etv. nagyobb védelemben részesíti, mint mindenki másét, szigorúbb kutatási tilalmat alkalmaz. Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint az ilyen különbségtételnek, illetve korlátozásnak „a tárgyilagossá mérlegelés szerint ésszerű” volta (ABH 1994, 197., 200.) nem ismerhető fel. A vizsgált szabály korlátozza a tudományos élet szabadságát is (Alkotmány 70/G. §). Minderre figyelemmel az Alkotmánybíróság az Etv. 25/G. § (4) bekezdés c) pontját az idevonatkozó részében alkotmányellenesnek nyilvánította és megsemmisítette.

7. Az, hogy a Történeti Hivatalban őrzött iratokba betekintést csak súlyosabb — és nem valamennyi — el nem évült bűncselekménnyel kapcsolatban engedélyez az Etv. a bíróság számára, nem érinti a bírói függetlenséget [Alkotmány 50. § (3) bekezdés] és az Alkotmány 57. § (1) bekezdését sem. Ez utóbbi a bírói úthoz való jogot fogalmazza meg.

8. a) Az Etv. 8. §-a tartalmazza azokat a szabályokat, amelyek az ellenőrző bizottságot és az Országgyűlés Nemzetbiztonsági Bizottságát vizsgálatra, betekintésre és adatszolgáltatás kérésére hatalmazza fel.

Ezeknek lényege, hogy a Történeti Hivatalban kezelt iratokat és addig is a III/III. Csoportfőnökség irattárát mindenképpen — a titokvédelemre és a személyes adatok védelmére vonatkozó jogszabályok megtartásával — minden egyéb korlátozástól mentesen lehet vizsgálni.

Más iratokra az érvényes, hogy

— ha azt a BM, HM, vagy a nemzetbiztonsági szolgálatokat irányító tárca nélküli miniszter hatáskörébe, illetőleg felügyelete vagy irányítása alá tartozó szerv kezeli, akkor abból az ellenőrző bizottság és az Országgyűlés Nemzetbiztonsági Bizottsága csak adatszolgáltatást kérhet és betekinthez (az Etv. 1. §-ában meghatározottakra vonatkozó adatok tekintetében),

— minden egyéb más iratot pedig vizsgálhat.

Ez azt jelenti, hogy a „holt nyilvántartást” minden korlátozás nélkül vizsgálhatják, a működő nyilvántartásokat, az „élő anyagot” pedig a kezelő szerv közbejöttével. A működő nyilvántartásoknál a kezelő szerv az, amely eldönti: a működő nyilvántartásban van-e olyan adat, amely az ellenőrzött személy ellenőrzés alá eső tevékenységére vonatkozik.

Az 1. Abh. a bizottság „kutatási jogosítványai” tekintetében három megállapítást tett: az Etv. eredeti 8. §-ának egy szövegrészét és egy BM-utasítást semmisített meg, a 9. § tekintetében pedig mulasztást állapított meg.

A BM-utasítást — a határozat indokolása szerint — azért semmisítette meg, mert az a bizottságra vonatkozó és korlátozza a bizottságnak a 8. §-ban biztosított ellenőrzési jogát. Mulasztást pedig azért állapított meg, mert az Etv. a 9. §-ban „a nyilvántartások vizsgálatához szükséges feltételek biztosításának kötelezettségét nem terjesztette ki valamennyi nyilvántartást felügyelő főhatóságra”. Ugyanebből az okból törölte a 8. § korlátozó szövegrészét és megállapította, hogy „a megmaradó hatályos szöveg értelmében a bizottság bármely iratot, bármely nyilvántartásból megvizsgálhat, illetve bekérhet.”

Az Etv. a vizsgálatot, betekintést, adatszolgáltatásra kötelezést (azt, hogy a bizottság „bármely nyilvántartásból” hogyan vizsgálhat, illetve kérhet be iratot) differenciáltan szabályozza. Az Etv. „a szükséges jogosítványok igénybevétele”, „az általa létrehozott eljárás és közigazgatási szerv működésének hatékonyságához” a fentiek szerint, az „élő anyagok tekintetében” korlátozóan ugyan, de biztosítja.

Más államigazgatási vagy bírósági eljárásban sem követelmény az, hogy az ügyintéző vagy a bíró személyesen is irattárakat vizsgálhasson át, ha egyébként a megkeresett szerv adatszolgáltatásra köteles.

b) Téves az indítványozónak az az állítása, hogy a 8. § (1) bekezdésének az a szövegrésze, amely szerint „az ellenőrzést az 1. §-ban meghatározottakra vonatkozó adatokat tartalmazó iratok alapján kell lefolytatni”, a szabad bizonyítástól fosztja meg a bizottságot. Önmagában ebből a szabályból erre következtetni nem lehet.

A bizottság más bizonyítási eszközt is igénybe vehet — a 8. § (4) bekezdése kifejezetten is utal a tanú igénybevételenek lehetőségére —, és a bizonyítékokat a maguk összességében szabadon mérlegelheti.

Az igazságügy-miniszter észrevétele szerint is, „a bizottság bármilyen bizonyítási eszközt felhasználhat”. A tárca nélküli miniszter pedig „az IM által elkészített jogi álláspont minden elemével” egyetértett.

c) Egy átmeneti időben, addig, amíg nem valósul meg teljeskörűen a Történeti Hivatalnak való iratátadás, az egyébként átadandó, tehát korlátozás nélkül vizsgálható iratok tekintetében (amelyek elvben nem részei „az élő anyagnak”) csak adatszolgáltatás-kérelmi, betekintési joga van a bizottságnak. Önmagában ez, hasonlóan a 4.2. b)—d) pontban kifejtettekhez, nem vet fel alkotmányossági kérdést.

9. Az Etv. nem tartalmaz szabályt arra: ki és hogyan ellenőrzi, hogy állt-e a Történeti Hivatal elnöke a III. Főcsoportfőnökség alkalmazásában.

Az a tilalom, hogy a Hivatal elnöke nem lehet ilyen személy, nem az átvilágítás eredeti céljára van figyelemmel, hanem speciális összeférhetlenségi szabály, még ak-

kor is, ha a „múltra” vonatkozik. Ilyen összeférhetlenségi szabályt az állami szolgálat elnyerésénél az Etv. felállíthatott.

Összeférhetlenségi szabálynál nem szükséges hivatalból, külön eljárás keretében vizsgálni, hogy az összeférhetlenségi okok fennállnak-e. Összeférhetlenségi szabálynál az érintett személynek erről általában elég nyilatkoznia.

A jelölt személyeket meghallgatja az Országgyűlés Nemzetbiztonsági, az Emberi jogi, kisebbségi és vallásügyi, valamint a Kulturális és sajtó bizottsága. E bizottságoknak van (más törvényben rögzített) jogi eszközük arra, hogy a jelölést kizáró ok fennállásáról meggyőződjenek.

Az Etv. ezt az ellenőrzést megosztotta az ellenőrző bizottságok és az országgyűlési bizottságok között. Az ellenőrző bizottság a hatókörébe eső ellenőrzést végzi el. Nem követelmény, hogy a teljes III. Főcsoportfőnökség tekintetében is az ellenőrző bizottság folytassa le az ellenőrzést.

Mindezek alapján az elnök és helyettese tekintetében alaptalan az az indítvány is, amely — az Etv. 2. § (4) bekezdés első mondatát támadva — azt kifogásolja, hogy ezek a személyek nem tartoznak az Etv. eredeti céljával összhangban meghatározott személyi körbe.

Az Alkotmánybíróság minderre figyelemmel elutasította azt az indítványt is, amely szerint az Országgyűlés mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenességet idézett elő azzal, hogy nem szabályozta részletesen a Történeti Hivatal elnökére vonatkozó, a törvény 25/C. § (1) bekezdés második mondatában meghatározott követelmény tényleges érvényesülésének módját.

10. Az Alkotmánybíróság alaptalannak találta az Etv. és az NbH utasítás ellentétét állító indítványt is.

Az indítvány e körben is az 1. Abh.-ra hivatkozik: az ott kifejtett érvek alapján véli megállapíthatónak a kétféle szabályozás ütközését.

Az Etv. eredeti 8. §-át azonban az 1996. évi LXVII. törvény 8. §-a módosította. Ennek alkotmányellenessége, a határozat 8. pontjában kifejtettek szerint, az indítványok alapján nem volt megállapítható. Az NbH utasítás az Etv. módosított 8. §-ával összhangban van; az ellenőrző bizottságnak az Etv.-ben foglalt jogosítványait nem korlátozza.

Az NbH utasítás 3—8. pontjai vonatkoznak a bizottsági megkeresésekre. Az „élő” és a „holt” nyilvántartásokhoz való hozzáférés módját az Etv. szabályozása alapján rendezi az utasítás. Ez, a korábban kifejtettek szerint, azt jelenti, hogy a „holt nyilvántartást” minden korlátozás nélkül vizsgálhatják, a működő nyilvántartásokat pedig — ideértve a jogszerűen kezelhető, az Etv. 25/A. § (1) bekezdés a)—b) pontjai alapján a Történeti Hivatalnak nem átadandó, de irattározott anyagokat is —, az „élő anyagot”, a kezelő szerv közbejöttével [6. pont a)—b) alpontok]. Az utasítás az így értelmezett „élő” nyilvántartásra vonatkozik, hatálya az NbH-ra és ennek az „operatív nyilvántartási

rendszerébe tartozó nyilvántartásokban, adattárakban” végzett ellenőrzésre terjed ki [NbH utasítás 5. a) pont].

Az Alkotmánybíróság határozatának a Magyar Közlönyben való közzététele az Abtv. 41. §-án alapul.

Dr. Németh János s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

Dr. Bagi István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Czúcz Ottó s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Erdei Árpád s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Harmathy Attila s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Holló András s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Kiss László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Lábady Tamás s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Strausz János s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Tersztyánszky Ödön s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Vörös Imre s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: 1032/B/1996/17.

Az Alkotmánybíróság 24/1999. (VI. 30.) AB határozata

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN!

Az Alkotmánybíróság jogszabály alkotmányellenességének utólagos megállapítása és megsemmisítése iránti indítvány tárgyában — *dr. Bagi István, dr. Harmathy Attila, dr. Lábady Tamás, dr. Németh János* és *dr. Tersztyánszky Ödön* alkotmánybírók különvéleményével — meghozta a következő

határozatot:

1. Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a választási eljárásról szóló 1997. évi C. törvény 130. § (2) bekezdése alkotmányellenes, ezért azt 2000. március 31. napjával megsemmisíti.

2. Az Alkotmánybíróság — hivatalból eljárva — megállapítja: alkotmányellenes helyzet jött létre annak következtében, hogy az Országgyűlés nem az Alkotmány 2. § (1) bekezdésében meghatározott jogállamiságból fakadó jogbiztonsági követelményeknek megfelelően szabályozta a választási eljárásról szóló 1997. évi C. törvény 130. § (1) és (2) bekezdésében meghatározott kifogások benyújtásának eljárási szabályait. Az Alkotmánybíróság felhívja

az Országgyűlést, hogy a mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenességet 2000. március 31. napjáig szüntesse meg.

3. Az Alkotmánybíróság a választási eljárásról szóló 1997. évi C. törvény 130. § (1) bekezdésének megsemmisítésére irányuló indítványt elutasítja.

Az Alkotmánybíróság e határozatát a Magyar Közlönyben közzéteszi.

INDOKOLÁS

I.

Az indítványozó szerint alkotmányellenesek a választási eljárásról szóló 1997. évi C. törvény (a továbbiakban: Ve.) 130. § (1) és (2) bekezdései, és ezért kéri azok Alkotmánybíróság általi megsemmisítését, valamint az Országgyűlés kötelezését arra, hogy az alkotmányossági követelményeknek megfelelő törvényi szabályozást alkosson a megsemmisített jogszabályi rendelkezések helyett.

A kifogásolt törvényi rendelkezések teszik lehetővé, hogy egyrészt az Országos Választási Bizottságnak (a továbbiakban: OVB) az aláírásgyűjtő ív, illetőleg a konkrét kérdés hitelesítésével kapcsolatos döntése, másrészt az Országgyűlés népszavazást elrendelő, valamint kötelezően elrendelendő népszavazás elrendelését elutasító határozata ellen az Alkotmánybírósághoz kifogást lehessen benyújtani. Az indítványozó beadványát arra alapozza, hogy a jogorvoslatok törvényi szabályozása több ponton nem megfelelő, mert nem tartalmaz konkrét eljárási szabályokat. Így:

a) nem szabályozott, hogy az OVB milyen formában és módon köteles közzétenni határozatát, ebből következően a jogorvoslatra rendelkezésre álló három nap számításához a kezdő nap nem határozható meg egyértelműen;

b) mivel a kifogást a Ve. 130. § (1) és (2) bekezdése alapján közvetlenül az Alkotmánybírósághoz kell benyújtani, és nem a határozatot kibocsátó szervhez, ezáltal az OVB, illetve az Országgyűlés a kifogásról csak az Alkotmánybíróság közlése útján, késedelmesen értesül;

c) országos népszavazási ügyben nem alkalmazható teljeskörűen az OVB eljárására a Ve.-nek az országgyűlési és az önkormányzati képviselők választására vonatkozó szabályozása. Az országgyűlési és önkormányzati képviselők választása vasárnapi napokon zajlik, így a jogorvoslatra nyitva álló idő lejárt munkanapokra esik, amikor a választási szervek, illetve a bíróságok működnek. Országos népszavazás kezdeményezése esetén a választási szerv szerdán, csütörtökön vagy pénteken közzétett döntése ellen szombati és vasárnapi napokon nincs mód jogorvoslati kérelmet benyújtani.

Ezért az indítványozó álláspontja szerint a Ve. támadott rendelkezései nem megfelelően szabályozzák a jogorvoslati jogot, annak gyakorlási lehetőségét, a jogor-

voslati jog biztosítása csak látszólagos, ténylegesen nem gyakorolható. Véleménye szerint ez ellentétes a jobbiztonság követelményével is, tehát a szabályozás sérti az Alkotmány 2. § (1) bekezdését, 56. §-át és 57. § (5) bekezdését.

II.

Az Alkotmánybíróság a rendelkező részben foglalt döntését a következő törvényi előírások vizsgálatára alapozta:

1. Az országos népszavazásról és népi kezdeményezésről szóló 1998. évi III. törvény (a továbbiakban: Nt.) az országos népszavazás kezdeményezésére vonatkozóan az alábbi rendelkezéseket tartalmazza:

„2. § Az aláírásgyűjtő ívek mintapéldányát az aláírásgyűjtés megkezdése előtt — hitelesítés céljából — be kell nyújtani az Országos Választási Bizottsághoz.”

„9. § (2) Az Országos Választási Bizottság az Alkotmányban, valamint a 10. § a) — c) pontjaiban foglalt követelmények teljesítését megvizsgálja, és ennek alapján dönt a konkrét kérdés hitelesítéséről. Az Országos Választási Bizottság elnöke a hitelesítés eredményéről haladéktalanul tájékoztatja az Országgyűlés elnökét.”

„14. § (1) A népszavazás elrendelésére irányuló kezdeményezésről a 6. § szerinti bejelentést követően

- a) kötelező népszavazás esetén 15,
- b) fakultatív népszavazás esetén 30

napon belül kell döntenet.”

2. A Ve. az országos népszavazás kezdeményezésére vonatkozóan a következő rendelkezéseket tartalmazza:

„2. § E törvényt kell alkalmazni:

- a) az országgyűlési képviselők választására,
- b) a helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek, valamint a helyi kisebbségi önkormányzatok tagjainak a választására,
- c) az országos és a helyi népszavazásra,
- d) az országos és a helyi népi kezdeményezésre, továbbá

e) azokra a választási eljárásokra, amelyekre e törvény alkalmazását jogszabály elrendeli [az a) — e) pontban foglaltak együtt: választás].”

„4. § (3) Az e törvényben meghatározott határidők jogvesztők, azok — ha a törvény másképpen nem rendelkezik — a határidő utolsó napján 16 órakor járnak le.

(4) A napokban megállapított határidőket a naptári napok szerint kell számítani.”

„34. § (2) (Az Országos Választási Bizottság)

n) eljár mindazokban az ügyekben, melyeket törvény a hatáskörébe utal.”

„77. § (1) A választási törvények megsértésére hivatkozva a jelölt, a jelölő szervezet és az érintett választópolgár, illetőleg jogi személy panaszt nyújthat be.”

„77. § (3) A panaszt és a szavazatszámoló bizottság döntése elleni kifogást az annak elbírálására jogosult vá-

lasztási bizottsághoz kell benyújtani. Az egyéb kifogást a sérelmezett döntést hozó választási bizottsághoz kell benyújtani, amely azt az iratokkal együtt legkésőbb a beérkezését követő napon felterjeszti az elbírálására jogosult választási bizottsághoz, illetőleg bírósághoz.”

„78. § (1) A panaszt és a kifogást (a továbbiakban együtt: kifogás) úgy kell benyújtani, hogy az legkésőbb a sérelmezett tevékenységtől, illetőleg döntés meghozatalától számított három napon belül megérkezzen. A kifogást elbíráló választási bizottság, illetve bíróság a benyújtott kifogásról a beérkezésétől számított három napon belül dönt.

(2) A kifogásnak tartalmaznia kell a törvénysértés bizonyítékainak megjelölését és a kifogás benyújtójának értesítési címét. A hiányosan benyújtott kifogást érdemi vizsgálat nélkül el kell utasítani.

(3) A választási bizottság a kifogás előterjesztőjét meghallgathatja. Ebben az esetben az ellenérdekű fél számára is lehetővé kell tenni a személyes nyilatkozattételt.

(4) A bíróság a kifogásról nemperes eljárásban, három hivatásos bíróból álló tanácsban határoz. A bírósági eljárásban a jogi képviselőt kötelező. A bíróság a kifogással megtámadott határozatot hozó választási bizottság képviselőjét, illetőleg a kifogás előterjesztőjét meghallgathatja.”

„116. § Az I—X. fejezet, valamint a 89. § rendelkezéseit az országos népszavazáson a jelen fejezetben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni.”

„117. § Az Országos Választási Bizottság a jogszabályi feltételeknek megfelelő aláírásgyűjtő ívet, illetőleg kérdést a benyújtástól számított harminc napon belül hitelesíti.”

„130. § (1) Az Országos Választási Bizottságnak az aláírásgyűjtő ív, illetőleg a konkrét kérdés hitelesítésével kapcsolatos döntése ellen az Alkotmánybírósághoz lehet kifogást benyújtani.

(2) Az Országgyűlés népszavazást elrendelő, valamint kötelezően elrendelendő népszavazás elrendelését elutasító határozata elleni kifogást a határozat közzétételét követő három napon belül az Alkotmánybírósághoz lehet benyújtani.

(3) Az Alkotmánybíróság a kifogást soron kívül bírálja el. Az Alkotmánybíróság az Országos Választási Bizottság, illetőleg az Országgyűlés határozatát helybenhagyja, vagy azt megsemmisíti, és az Országos Választási Bizottságot, illetőleg az Országgyűlést új eljárásra utasítja.”

3. Az Alkotmánynak az indítványozó által hivatkozott, illetve az Alkotmánybíróság által vizsgált rendelkezései:

„2. § (1) A Magyar Köztársaság független, demokratikus jogállam.”

„56. § A Magyar Köztársaságban minden ember jogképes.”

„57. § (5) A Magyar Köztársaságban a törvényben meghatározottak szerint mindenki jogorvoslattal élhet az olyan bírósági, közigazgatási és más hatósági döntés ellen, amely a jogát vagy jogos érdekét sérti. A jogorvoslati jogot — a jogviták ésszerű időn belüli elbírálásának érdekében,

azzal arányosan — a jelen lévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazatával elfogadott törvény korlátozhatja.”

4. Az Alkotmánybíróságról szóló 1989. évi XXXII. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 49. §-a szerint:

„49. § (1) Ha az Alkotmánybíróság hivatalból, illetőleg bárki indítványára azt állapítja meg, hogy a jogalkotó szerv a jogszabályi felhatalmazásból származó jogalkotói feladatot elmulasztotta és ezzel alkotmányellenességet idézett elő, a mulasztást elkövető szervet — határidő megjelölésével — felhívja feladatának teljesítésére.

(2) A mulasztást elkövető szerv a megjelölt határidőn belül köteles jogalkotói feladatának eleget tenni.”

III.

Az indítvány részben megalapozott.

1. Az Alkotmánybíróság az Abtv.-ben foglalt hatáskörén túlmenően több olyan ügyben eljár, amelyeket valamely külön törvény utal a hatáskörébe. Az egyik ilyen külön törvényi felhatalmazás a Ve. 130. §-ában foglalt rendelkezés, amely egy speciális, kifogást elbíráló, tehát jogorvoslati jogkört biztosít az Alkotmánybíróság számára. Ebben a jogkörében eljárva a testület eddig három döntést hozott, amelyek közül az első kettőben azt állapította meg, hogy a kifogások elkéstek, ezért azokat visszautasította, míg a harmadikban a kifogást érdemben elbírálva az OVB határozatát helybenhagyta. [28/1998. (VI. 16.) AB végzés (a továbbiakban: 1. AB végzés), ABH 1998, 523; 2/1999. (III. 3.) AB végzés (a továbbiakban: 2. AB végzés), ABK 1999. március, 78; 11/1999. (V. 7.) AB határozat, ABK 1999. május, 162]

Az Alkotmánybíróság az érdemi vizsgálat nélküli visszautasítást mind az 1. AB és 2. AB végzésben arra alapította, hogy a kifogások a Ve.-ben meghatározott határidő lejárta után érkeztek meg. A határidő-számítás tekintetében már az 1. AB végzés utal arra, hogy „a Ve. tárgyi hatálya egymástól elég nagy mértékben különböző eljárásfajtákra terjed ki, úgyszólván elkerülhetetlen volt, hogy a jogi szabályozás helyenként nehezen áttekinthető, illetőleg nem jutnak benne kellően érvényre az egyes eljárásfajták sajátosságai.” (ABH 1998, 523, 524) A konkrét, jogorvoslati természetű ügyben az Alkotmánybíróság mindazonáltal arra az álláspontra helyezkedett, hogy a Ve. 116. §-ában foglalt visszautaló rendelkezés folytán a Ve. 78. § (1) bekezdése szerinti általános szabály, azaz a háromnapos határidő az irányadó. Az Alkotmánybíróság tehát a jogorvoslati jogköre gyakorlása során azt a következetes álláspontot érvényesítette, hogy nemcsak egyszerűen eleget kívánt tenni a soron kívüli döntési kötelezettségének, hanem a jogbiztonság érvényesítése kötelezettségéből adódóan elvi megfontolásból is tartotta magát a hatályos pozitív jog előírásaihoz. Ezzel összefüggésben megállapítható, hogy a testület ebben a helyzetben nem kívánt élni az

Abtv. által biztosított azon jogával, hogy a mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenességet hivatalból vizsgálja.

Az Alkotmánybíróság ugyanakkor általánosságban nem tekintette kizárhatónak a mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenesség jövőbeni vizsgálatát. Az 1. AB végzésben erre a következőképpen utalt: „A testület egyfelől az alkotmányossági vizsgálatot igénylő kérdések nagy számára, másfelől az ügy soron kívüli elbírálására irányuló kötelességére tekintettel nem élt az Alkotmánybíróságról szóló 1989. évi XXXII. törvény 40. §-ában foglalt felhatalmazásával és nem indított hivatalból eljárást annak megállapítására, vajon az Országgyűlés a Ve. megalkotásakor bizonyos — a népszavazással kapcsolatos politikai alapjog gyakorlása szempontjából fontos — kérdések szabályozásának elmulasztásával nem idézett-e elő mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenességet.” (ABH 1998, 523, 525) (Az idézett szövegben a 40. §-ra történő utalás feltehetően elírás, és az valójában az Abtv. 49. §-ára vonatkozik.)

2. A jelen eljárásban — idevonatkozó indítvány elbírálása kapcsán — az Alkotmánybíróságnak az Abtv. 1. § b) és e) pontjaiban meghatározott hatásköreit gyakorolva éppen erre a kérdésre kellett választ adnia. Ennek során meg kellett vizsgálnia, hogy a Ve. hatályos szabályozása tartalmazza-e mindazokat a rendelkezéseket, amelyek a népszavazás kezdeményezésével kapcsolatos döntések ellen a jogorvoslati jog gyakorlását biztosítják, illetőleg a már meglévő ilyen tartalmú rendelkezések kielégítik-e a jogorvoslati jog biztosításával összefüggő alkotmányos igényeket.

Az Alkotmánybíróság eljárása során a hatályos rendelkezések figyelembevételével abból indult ki, hogy a Ve. 2. § c) pontja értelmében a törvényt alkalmazni kell az országos népszavazásra is. Mivel a Ve. 130. § (1) bekezdése, mint speciális rendelkezés, konkrét jogorvoslati időt nem határoz meg, a 116. § visszautaló rendelkezésének megfelelően arra a 78. §-ban foglaltak az irányadók. A 78. § (1) bekezdése alapján pedig a kifogást úgy kell benyújtani, hogy az legkésőbb a döntés meghozatalától számított 3 napon belül megérkezzen. A Ve. 4. §-a szerint a határidőket a naptári napok szerint kell számítani, a határidők jogvesztők, és a határidő utolsó napján 16 órakor járnak le. A Ve. 130. § (1) és (2) bekezdései arra vonatkozóan sem tartalmaznak külön rendelkezést, hogy a kifogás benyújtása pontosan miként történjék. A Ve. 116. §-ának rendelkezése alapján e tekintetben a Ve. 77. § (3) bekezdése az irányadó. E szerint a kifogást a sérelmezett döntést hozó választási bizottsághoz kell benyújtani, amely azt az iratokkal együtt felterjeszti az elbírálásra jogosult választási bizottsághoz, illetőleg bírósághoz.

3. Az Alkotmány 57. § (5) bekezdése rögzíti, hogy a Magyar Köztársaságban a törvényekben meghatározottak szerint mindenki jogorvoslattal élhet az olyan bírói, államigazgatási vagy más hatósági döntés ellen, amely jogát vagy jogos érdekét sérti.

Az Alkotmánybíróság az 52/1997. (X. 14.) AB határozata rendelkező részének 3. pontjában kimondta: „A válasz-

tópolgároknak a népszavazással kapcsolatos joga az Alkotmányban biztosított politikai alapjog, ezért a népszavazás tárgyában hozott döntés ellen biztosítani kell az Alkotmánybírósághoz irányuló alkotmányossági panasz lehetőségét.” (ABH 1997, 331, 332) A 64/1997. (XII. 17.) AB határozat (ABH 1997, 380) ismételtlen kifejezésre juttatta az alkotmányossági panasz szükségességét. Az ezen két határozat által hiányolt jogorvoslatot az Országgyűlés „kifogás” néven szabályozta. A jogorvoslati jogot pedig csak „— a jogviták ésszerű időn belüli elbírálásának érdekében, azzal arányosan —, a jelen levő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazatával elfogadott törvény korlátozhatja”. [Alkotmány 57. § (5) bekezdése] Az Alkotmánybíróságnak azt kellett vizsgálnia, hogy a választási eljárás jogorvoslati szabályait a népszavazási eljárás során is alkalmazandónak rendelő előírás nem jár-e olyan következménnyel, hogy a jogorvoslati jog gyakorlása az alkotmányos határokat túllépő korlátozást szenved. A népszavazási eljárásban igénybe vehető kifogásra — mint jogorvoslatra — vonatkozó előírások nyilvánvalóan csak akkor lehetnek alkotmányosak, ha e jogorvoslattal a benyújtásra jogosult egyértelműen megállapított olyan szabályok szerint élhet, amelyek jogorvoslati jogát legfeljebb „a jogviták ésszerű időn belüli elbírálásának érdekében, azzal arányosan” korlátozzák.

Az Alkotmánybíróságnak tehát azt kellett eldöntenie, hogy a Ve. 130. § (1) és (2) bekezdése — jelenlegi tartalmában — biztosítja-e az Alkotmánybíróság 52/1997. (X. 14.) AB határozatában alkotmányos követelményként meghatározott jogorvoslatihoz való jogot, és az Országgyűlés az Alkotmánybírósághoz fordulás lehetőségének kimondásával kielégítően gondoskodott-e a választópolgárok ezen jogának tényleges gyakorolhatóságáról, s nem csupán formailag tett e követelménynek eleget.

a) Az Alkotmánybíróság eljárása során elsőként azt állapította meg, hogy a Ve. 130. § (2) bekezdésében az Országgyűlés népszavazással kapcsolatos döntése elleni kifogás benyújtására a háromnapos határidő megállapítása — indokolatlanul rövid tartamánál fogva — szükségtelesen korlátozza a jogorvoslati jogot. A törvényalkotó figyelmen kívül hagyta a választási és népszavazási eljárás közötti azon alapvető különbséget, hogy míg az előbbiben a rendszer lényegéből fakadóan szükségesek és ezáltal indokoltak is a rövid (1, 3, 5, 7 napos) határidők, addig a népszavazási eljárás vizsgált rendelkezése esetén ez nem áll. Az a követelmény ugyanis, miszerint a jogalkotónak a választási eljárásban olyan ésszerű határidőket kellett megállapítania, amelyek biztosítják egyrészt a jogorvoslatihoz való jogot, másfelől pedig azt, hogy a választás eredményének megállapítását a jogorvoslat minél kevésbé késleltesse, s ezáltal a választási eljárás szabályaiból következő egyéb határidők betartását meg ne akadályozza, a népszavazási eljárásnak az indítvány által érintett intézményére nem vonatkoztatható. Indokolatlan tehát a teljesen más tartalmú, csak nevében azonos választási jogintézményhez (kifogáshoz) rendelt határidő automatikus átvétele.

A népszavazás és a választás, illetőleg az ezekre vonatkozó eljárások eltérő jellegét bizonyos eljárási cselekményekhez szükséges időtartam meghatározásakor a törvényalkotó figyelembe vette, ami egyes eljárási határidők tartamának megállapításából ki is tűnik. Így a Ve. 117. §-a szerint az OVB a jogszabályi feltételeknek megfelelő aláírásgyűjtő ívet, illetőleg kérdést a benyújtástól számított harminc napon belül hitelesíti. Az Nt. 14. § (1) bekezdése pedig 15, illetőleg 30 napos határidőt állapít meg a népszavazás elrendelésére irányuló kezdeményezésről döntést hozó Országgyűlés számára. Ezen határidők azért kerülhettek a választási eljárás határidőihöz képest lényegesen hosszabb időtartamban meghatározásra, mert a népszavazás jellegénél fogva az elrendelésével kapcsolatos kérdések eldöntése nem követeli meg — a választási eljáráséhoz hasonló — szoros határidők megállapítását. A döntés meghozatalára nyitva álló, valamint a jogorvoslati jog gyakorlására rendelkezésre álló határidők összevetéséből az a következtetés vonható le, hogy az utóbbi indokolatlanul és aránytalanul szoros.

A jogorvoslati jog tényleges gyakorlásának egyik elengedhetetlen feltétele, hogy a jogorvoslat benyújtására megfelelő idő álljon rendelkezésre. A népszavazási eljárásban a háromnapos időtartam kevés arra, hogy a kellően megalapozott, érvekkel, okfejtéssel alátámasztott kifogást bizonyosan vagy ahhoz közelálló valószínűséggel határidőben elő lehessen terjeszteni.

A háromnapos jogorvoslati határidő megállapításának alkotmányossága önmagában, csak az időtartam nagysága alapján nem ítéltető meg, e tényező mellett más elemeket is figyelembe kell venni, mindenképp a jogorvoslattal megtámadható döntésről való tudomásszerzés garantáltságát. Az indítvánnyal érintett rendelkezésekkel összefüggésben ez az elem hiányzik.

Háromnapos jogorvoslati határidő más eljárásokban is ismert. Így pl. a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény 234. § (1) bekezdése szerint: „A fellebbezés határideje a határozat közlésétől (219. §) számított tizenöt nap, váltóperekben három nap.” A büntetőeljárásról szóló 1973. évi I. törvény 243. § (1) bekezdése értelmében a kihirdetés útján közölt ítélet ellen a fellebbezést nyomban be lehet jelenteni vagy arra háromnapos határidőt lehet fenntartani. A határidő elmulasztása miatt nincs helye igazolásnak. Ugyanezen törvény 379/F. § (2) bekezdése szerint „A meghallgatáson kívül hozott határozat ellen a kézbesítéstől számított három napon belül lehet fellebbezni.” Ezen eljárásokban azonban mindig biztosított, hogy a határozat a jogorvoslatra jogosult tudomására jusson és a határidő a tudomás szerzéstől kezdődik.

Nem ez a helyzet a népszavazási eljárásban sem az OVB, sem pedig az Országgyűlés döntése esetében.

A jogorvoslat előterjesztésére jogosultak nem tudhatják, hogy az OVB mikor tárgyal egy meghatározott kérdést, és azt sem, hogy az adott ülésen hoz-e döntést. Az OVB határozatának közzétételét és annak módját a törvényalkotó nem szabályozta, ezáltal teljesen esetleges, hogy a jogorvoslatra jogosult mikor szerez erről tudomást. Az Országgyűlés határozatait a hivatalos lapban közzéteszik

ugyan, de a közzététel dátuma (a jogorvoslati határidő megnyílt) nem szükségképpen azonos a hivatalos laphoz való hozzáférés időpontjával. A rövid fellebbezési határidő esetében ez az esetleges eltérés végeredményben a jogorvoslati jog gyakorlását lehetetlenné teheti. Az egyedi, s jogorvoslattal megtámadható országgyűlési határozat esetében — éppen ezen volta miatt — fokozottan áll a 25/1992. (IV. 30.) AB határozatban kifejtett tétel: a Magyar Közlönyben közzétett jogszabály akkor válik törvényesen kihirdetetté, ha bármely állampolgárnak módjában áll a Magyar Közlöny szóban forgó számát megvásárolni és a reá irányadó jogszabály rendelkezéseit megismerni (ABH 1992, 131, 132). Nem lehet azonban azt a megállapítást sem érvénytelennek tekinteni, hogy miután elviselhetetlen terhet hárítana a jogalkalmazó szervekre és teljes jogbizonytalanságot teremtene, ha az egyes ügyekben külön-külön kellene vizsgálni: az adott megyébe vagy az érintett előfizetőkhez mikor jutott el a Magyar Közlöny, vélelem szól amellett, hogy a tényleges kihirdetés időpontja megegyezik a Magyar Közlöny megjelenési dátumával (ABH 1992, 131, 132). A jogorvoslati jog gyakorlása biztosításának módja erre tekintettel csak az lehet, hogy a határidő tartamának megállapítása a Magyar Közlönhöz való hozzáférés vélelmezett és tényleges időpontja közötti eltérés lehetőségének ésszerű figyelembevételével kerül sorra.

A rendelkezésre álló időtartamot tovább szűkíti a népszavazási eljárásban is alkalmazandó, a Ve. 78. § (1) bekezdésében előírt szabály, miszerint a kifogásnak ezen időtartam alatt meg is kell érkeznie a döntést hozó szervhez. A választási eljárásban tudható, így előre kiszámítható, hogy mikor kerülhetnek sorra olyan döntések, amelyekkel kapcsolatban a jogorvoslat esetlegesen felmerülhet. A választási szervek elérhetősége biztosított, folyamatosan üléseznek, illetve készenléti helyzetben vannak. A népszavazási eljárás vizsgált szakaszában ezzel szemben sem a döntést hozó szerv, sem pedig a kifogást elbíráló Alkotmánybíróság nem ülésezik, illetve működik folyamatosan, tehát például hétfőig egyáltalán nem biztosított az elérhetőségük. Emiatt nem minden esetben nyílik arra mód, hogy az érdekelt a kifogást személyesen nyújtsa be, a postai úton való továbbítással pedig szinte biztosan nem tartható a törvényi határidő. Az Alkotmánybíróság határozata meghozatalakor azt is figyelembe vette, hogy valamely politikai alapjog esetében ésszerűtlen és indokolatlan az a rendelkezés, amellyel a jogalkotó a jogorvoslati joggal való élés határidejének nem megfelelő szabályozásával személyes kézbesítésre kényszeríti a kifogás előterjesztőjét.

Mindezekre tekintettel az Alkotmánybíróság a Ve. 130. § (2) bekezdése részbeni alkotmányellenességét állapította meg. Az Alkotmánybíróság hangsúlyozni kívánja: A Ve. 130. § (2) bekezdése nem teljes egészében, hanem csupán a jogorvoslati határidőt három napban megállapító rendelkezésében alkotmányellenes. Minthogy azonban ezen rendelkezést önmagában a szövegből úgy kiemelni nem lehetséges, hogy a mondat nyelvtani helyessége ne változzék, az Alkotmánybíróság a teljes bekezdést megsemmisítette. A megsem-

misítés időpontját azonban az Abtv. 43. § (4) bekezdése alapján pro futuro határozta meg, mert megfelelő időt kívánt a jogalkotó számára biztosítani az alkotmányellenesség orvoslására.

b) Az Alkotmánybíróság jelen vizsgálata során megállapította, hogy a választási eljárás szabályainak, így különösen a határidőknek és azok számításának mechanikus, kritikátlan kiterjesztése a népszavazási eljárásra, illetőleg a választási eljárástól jelentősen eltérő jellegű eljárás igényeihez igazodó szabályozás elmulasztása alkotmányellenes helyzetet idézett elő. A Ve. 130. § (1) és (2) bekezdésének normatartalma és az annak gyakorlati alkalmazásához rendelt visszautaló szabályozás ugyanis elnevezésükben (kifogás) azonos, de meghatározó tartalmi elemeikben lényegesen eltérő funkciójú és rendeltetésű intézményeket köt össze olyképpen, hogy a választási eljárás sajátosságaira tekintettel létrehozott szabályok uralják a népszavazási eljárásban igénybe vehető jogorvoslatot is. Ebben az összefüggésben az Alkotmánybíróság az Abtv. 21. § (7) bekezdése alapján hivatalból eljárva azt vizsgálta, hogy a népszavazási eljárásban a kifogás közvetlen és részletes szabályozásának elmulasztása nem eredményezett-e alkotmányellenes helyzetet.

Jogbizonytalanságot eredményező hiányosságként állapította meg az Alkotmánybíróság azt, hogy a jogalkotó a Ve. 130. § (1) bekezdése vonatkozásában elmulasztotta a jogorvoslati határidő kezdő időpontjának egyértelmű és a népszavazási eljárás sajátosságát figyelembe vevő meghatározását. Az országos népszavazás a közvetlen hatalomgyakorlás kiemelkedően fontos jogintézménye, amelynek alkotmányos jelentősége megköveteli, hogy az eljárásra vonatkozóan teljes egészében pontosan kerüljenek meghatározásra egyes, csak a népszavazást érintő eljárási cselekmények, különösen az ezekhez kapcsolódó határidők. A határidő kezdő időpontja meghatározása követelményének a törvényalkotó a Ve. 130. § (2) bekezdésében az Országgyűlés döntése tekintetében eleget tett azáltal, hogy kimondta: a kifogást a határozat közzétételét követő három napon belül lehet benyújtani. Ugyanezen követelmény érvényesítését a Ve. 130. § (1) bekezdése vonatkozásában elmulasztotta. Az országos népszavazás alkotmányos súlyának megfelelően az OVB döntése ellen benyújtható kifogás határideje kezdő időpontjának egyértelműen megállapíthatónak kell lennie, méghozzá úgy, hogy a jogorvoslat benyújtására jogosultak az esetleges jogorvoslat tárgyát képező döntésről értesülhessenek. Mindez pedig nem történhet másként, mint az OVB döntésének megfelelő módon való közzétételével. Ennek hiányában ugyanis nem biztosítható megnyugtatóan magának a jogorvoslatnak a lehetősége, illetve kétséges az arra nyitva álló időtartam kiszámíthatósága.

Mulasztás terheli továbbá a jogalkotót abban is, hogy a hatályos szabályozást nem tette egyértelművé a tekintetben, hogy a kifogást a Ve. 130. § (1) és (2) alapján közvetlenül az Alkotmánybírósághoz vagy a Ve. 77. § (3) bekezdésében foglaltak alkalmazásával a döntést hozó szervhez

(OVB, Országgyűlés) kell-e benyújtani. Amennyiben a jogorvoslati szervhez (Alkotmánybírósághoz) történő közvetlen benyújtás szabálya érvényesül a gyakorlatban, úgy bizonytalanná, vagy legalábbis késedelmessé válhat a megtámadott döntést hozó szerv értesülése a jogorvoslati eljárás megindulásáról. Ezzel összefüggésben bizonytalan az is, hogy a jogorvoslatra nyitva álló idő lejártát követően a döntések végrehajtása megkezdődhet-e, s ha igen, mikor. Így például a kifogás Alkotmánybírósághoz történő érkezése és annak elbírálása közötti időben már akár a kezdeményező általi aláírásgyűjtés is megindulhat, mint ahogyan az, az OVB 21/1998. (IV. 1.) számú, az 1. AB végzéssel érintett határozata alapján az Együtt Magyarorszáért Unió által kezdeményezett véleménynyilvánító országos népszavazás kiírására folytatott aláírásgyűjtés esetében történt, s utóbb az Alkotmánybíróság döntése alapján az OVB új, ellenkező tartalmú döntésre kényszerülhet. Ez a jogbiztonság sérelmét jelentheti. Az Alkotmánybíróság az 52/1997. (X. 14.) AB határozatában már rámutatott: „Az állampolgároknak a népszavazással kapcsolatos jogai védelme érdekében a jogbiztonság megköveteli: már az aláírásgyűjtés megkezdése előtt fel kell tártani és el kell dönteni azokat a jogvitákat, amelyek a szóban forgó tárgykör népszavazásra bocsáthatósága, illetőleg a kérdés megfogalmazása kapcsán felmerülhetnek. Nem szabad ugyanis — sem helyi, sem országos népszavazás keretében — kitenni a választópolgárokat annak, hogy csak utólag az aláírásgyűjtés befejezése után derüljön ki: azt a kérdést, amelynek népszavazásra bocsátását támogatták, nem a törvény által megkövetelt módon fogalmazták meg, illetőleg a tárgykör valamely okból nem képezheti népszavazás tárgyát.” (ABH 1997, 331, 343) Mindez érvényes arra az esetre is, ha az aláírásgyűjtés csupán megkezdődött.

Ha pedig a kifogást a Ve. korántsem egyértelmű 77. § (3) bekezdésének megfelelően a sérelmezett döntés meghozójánál nyújtják be, az előzőekben már kifejtetteknek fogva indokolatlanul rövid háromnapos határidő csak kivételesen bizonyul betarthatónak. Mindezek alapján megállapítható, hogy a garanciális szabályok meghatározásának elmulasztása miatt e tekintetben is alkotmányellenes helyzet keletkezett.

A kialakult alkotmányellenes helyzet fő oka tehát a megfelelően kimunkált jogszabály hiánya, amely csak a jogalkotó által pótolható. Az Alkotmánybíróság állandó gyakorlata szerint „mulasztásban megnyilvánuló alkotmányvétséget nemcsak akkor állapít meg, ha az adott tárgykörre vonatkozóan semmilyen szabály nincs [35/1992. (VI. 10.) AB határozat, ABH 1992, 204.], hanem akkor is, ha az adott szabályozási koncepció belül az Alkotmányból levezethető tartalmú alkotmányi rendelkezés hiányzik [22/1995. (III. 31.) AB határozat ABH 1995, 108, 113.; 29/1997. (IV. 29.) AB határozat ABH 1997, 122, 128.; 15/1998. (V. 8.) AB határozat ABK 1998. május 222, 225].” [4/1999. (III. 31.) AB határozat, ABK 1999. március, 59, 61]. Így a vizsgált esetben is a mulasztásban megnyilvánuló alkotmányvétség kiküszöbölését a törvényhozó teremtheti

meg azzal, hogy a jogállami követelményeknek megfelelő, egyértelmű, s a jogorvoslati jogot ténylegesen biztosító rendelkezéseket léptet a jelenlegi, alkotmányellenes helyzet kialakulását eredményező szabályozás helyébe. Mindez akkor valósul meg, ha a jogorvoslati határidő kezdő időpontja egyértelműen megállapítható, és a kifogás benyújtásának módja világosan szabályozott.

Az Alkotmánybíróság a fentiekben foglaltakra tekintettel a mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenességet megállapította, és az Abtv. 49. § (1) bekezdése szerint határidő tűzésével felhívta a jogalkotót, hogy szabályozási kötelezettségének tegyen eleget. Az Abtv. 49. § (2) bekezdése szerint a mulasztást elkövető szerv a megjelölt határidőn belül köteles jogalkotói feladatának eleget tenni.

c) Az Alkotmánybíróság a Ve. 130. § (1) bekezdésével kapcsolatban megállapította, hogy alkotmányellenes rendelkezést nem tartalmaz. Az ezzel kapcsolatos alkotmányellenesség abban áll, hogy a jogalkotó a fentiekben kifejtettek szerint nem szabályozta megfelelő egyértelműséggel a kifogás benyújtásának eljárási rendjét. Emiatt az Alkotmánybíróság a rendelkezés megsemmisítésére irányuló indítványt elutasította.

A határozat közzétételére vonatkozó rendelkezés az Abtv. 41. §-án alapul.

Dr. Németh János s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

Dr. Bagi István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Czúcz Ottó s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Erdei Árpád s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Harmathy Attila s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Holló András s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Kiss László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Lábady Tamás s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Strausz János s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Tersztyánszky Ödön s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Vörös Imre s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: 1011/B/1998/5.

Dr. Tersztyánszky Ödön alkotmánybíró különvéleménye

Nem értek egyet a mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenesség megállapításával és azzal sem, hogy a Ve. 130. § (2) bekezdése alkotmányellenes. Álláspontom szerint ezért az indítvány teljes elutasítása az indokolt.

A Ve. 2. §-a a törvény hatályát az országos népszavazásra kiterjeszti. A Ve. 116. §-a a törvény I—IX. fejezete és 89. §-a alkalmazását kötelezővé teszi az országos népszavazáson is. A Ve. XIII. fejezete 116—130. §-ai külön az országos népszavazásról szólnak. Mivel a törvény az orszá-

gos népszavazásra — bizonyos kifejezett eltérésekkel — a választási eljárás általános szabályait rendelte alkalmazni, jogalkotói mulasztás — kivált alkotmánysértő mulasztás — nem állapítható meg.

A Ve. általános szabályait — a választási eljárás tekintetében — sem az indítványozó, sem a többségi határozat nem tekinti alkotmányellenesnek, de alkalmazhatatlannak sem. Az indítványozó egyedül a Ve. 130. § (1)—(2) bekezdését támadja. E szabályok az Alkotmánybíróság hatáskörébe utalják az OVB meghatározott döntései ellen benyújtható kifogás elbírálását, azzal a kifejezett eltéréssel, hogy a kifogást az „Alkotmánybírósághoz lehet benyújtani.”

A kifogás benyújtására vonatkozó határidőt, illetve annak kezdő időpontját, valamint azt, hogy a kifogás benyújtása miként történik, az Alkotmánybíróság értelmezhetőnek és ezáltal a kérdést elbírálhatónak találta több ügyben is a Ve. általános és különös szabályai alapján. Két ügyben a kifogásokat éppen elkészttségük miatt utasította el — ezekre a többségi határozat indokolása is utal —, egy harmadik kifogást viszont érdemben bírált el, újabb kifogások érdemi elbírálása pedig folyamatban van. Mindez azt igazolja, hogy a szabályozás nem alkalmazhatatlan és alkotmányossági szempontból nem hiányos.

A Ve. szabályai értelmében:

— a kifogás benyújtására jogosult személy országos népszavazásnál „az érintett választópolgár, illetőleg jogi személy” [77. § (1) bekezdés];

— a kifogás benyújtásra vonatkozó határidő kezdő időpontja „a döntés meghozatala” [78. § (1) bekezdés];

— tartama „három nap”;

— a határidő „jogvesztő” [4. § (3) bekezdés];

— a kifogás „megérkezése” számít a benyújtás időpontjának [78. § (1) bekezdés]; a postára adás igazolásával — eltérően más eljárásokra vonatkozó törvények (pl. Pp., Be., Áe.) kifejezett rendelkezéseitől — a mulasztás nem menthető ki;

— a határidő „a határidő utolsó napján, 16 órakor” jár le [4. § (3) bekezdés];

— „a napokban megállapított határidőket a naptári napok szerint kell számítani” [4. § (4) bekezdés].

A Ve. nem tartalmaz különleges rendelkezést arra nézve, ha a határidő utolsó napja munkaszüneti napra esik.

Olyan szabály sincs azonban, amely a kifogás benyújtásának lehetőségét kizárná, vagy egyébként akadályozná.

A jogorvoslat elbírálására hivatott állami szervnek törvényből fakadó kötelessége a kifogást tartalmazó beadványnak az átvétele és az irat tényleges benyújtása időpontjának hiteles rögzítése, az illető szerv munkarendjétől függetlenül.

Noha az OVB azt a gyakorlatot követi, hogy a félnek olyan tájékoztatást ad, miszerint a kifogást az OVB-hez kell benyújtani, a Ve. 130. § (1)—(2) bekezdése szerint a kifogást az „Alkotmánybírósághoz lehet benyújtani”. A Ve. 77. § (3) bekezdésének és 130. § (1)—(2) bekezdésének egymásra vonatkoztatott értelmezéséből adódóan ez az ellentmondás — a fentebb kifejtettek figyelembevételével

— jogalkalmazás útján feloldható úgy, hogy a jogorvoslat keresőjét hátrány nem érheti.

Az Alkotmánybíróság a jogszabályok célszerűségének, hatékonyságának és igazságosságának kérdéseit nem vizsgálja (772/B/1990/5. AB határozat, ABH 1991, 519, 522). Az Alkotmánybíróság — megalkotott jogszabályhiányosságát állító hasonló indítvány elbírálásakor — kimondotta: „az a célszerűségi szempont, hogy további részletesebb jogalkotással a hatályos rendelkezések gyakorlati alkalmazása esetleg megkönnyebbedne, sem alkotmányossági, hanem a jogalkotó belátására tartozó kérdés.” (ABH 1998, 806, 811)

Annak vizsgálata és eldöntése tehát, hogy a Ve. hatályának és általános szabályai alkalmazásának kiterjesztése az országos népszavazásra — a választási eljárás és az országos népszavazás eltérő sajátosságaira figyelemmel — célszerű-e, nem tartozik az Alkotmánybíróság hatáskörébe.

Dr. Tersztyánszky Ödön s. k.,
alkotmánybíró

A különvéleményhez csatlakozom:

Dr. Bagi István s. k., *Dr. Harmathy Attila* s. k.,
alkotmánybíró alkotmánybíró

Dr. Lábady Tamás s. k., *Dr. Németh János* s. k.,
alkotmánybíró alkotmánybíró

A Köztársasági Elnök határozatai

A Köztársaság Elnökének 120/1999. (VI. 30.) KE határozata

politikai államtitkár kinevezéséről

A Kormány tagjai és az államtitkárok jogállásáról és felelősségéről szóló 1997. évi LXXIX. törvény 19. §-a alapján, a miniszterelnök javaslatára

dr. Mikes Évát

a Miniszterelnöki Hivatal politikai államtitkárává
— 1999. július 1-jei hatállyal —

kinevezem.

Budapest, 1999. június 30.

Göncz Árpád s. k.,
a Köztársaság elnöke

Ellenjegyzem:

Orbán Viktor s. k.,
miniszterelnök

A Köztársaság Elnökének 121/1999. (VI. 30.) KE határozata

egyetemi tanári felmentésről

Az oktatási miniszter előterjesztésére
a Szegedi Felsőoktatási Szövetség, József Attila Tudományegyetemen

dr. Penke Botond további jogviszonyban alkalmazott egyetemi tanárt — saját kérésére, közalkalmazotti jogviszonya megszűnésére való tekintettel — 1999. július hó 1. napjával, e tisztsége alól

felmentem.

Budapest, 1999. június 28.

Göncz Árpád s. k.,
a Köztársaság elnöke

Ellenjegyzem:

Pokorni Zoltán s. k.,
oktatási miniszter

A Köztársaság Elnökének 122/1999. (VI. 30.) KE határozata

rektori megbízásról

Az oktatási miniszter előterjesztésére, megbízom a rektori teendők ellátásával

a Gödöllői Agrártudományi Egyetemen

dr. Szendrő Péter egyetemi tanárt 1999. július 1-jétől 1999. december 31-ig terjedő időtartamra.

Budapest, 1999. június 28.

Göncz Árpád s. k.,
a Köztársaság elnöke

Ellenjegyzem:

Pokorni Zoltán s. k.,
oktatási miniszter

IRÁNYMUTATÁSOK, IV. rész JOGEGYSÉGI HATÁROZATOK

A Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bírósága jogegységi határozatai

A Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bírósága jogegységi határozata

3/1999. PJE szám

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN!

A Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bíróságának jogegységi tanácsa a Polgári Kollégiuma Gazdasági Szakágának vezetője indítványa folytán meghozta a következő jogegységi határozatot:

A föld fekvése szerinti önkormányzatot az időlegesen állami tulajdonban levő vagyon értékesítéséről, hasznosításáról és védelméről szóló 1992. évi LIV. törvény 42. §-a alapján megillető pénzbeli részesedés mértékét az átalakuló vállalat vagyonmérleg-tervezetének adatai határozzák meg.

Az így meghatározott részesedés (pénzellenérték) kiadása csak annak értékesítését követően esedékes, forrása azonban az állami vagyon értékesítéséből származó összes privatizációs bevétel.

INDOKOLÁS

I.

A Legfelsőbb Bíróság Polgári Kollégiuma Gazdasági Szakágának vezetője a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 1997. évi LXVI. törvény (Bsz.) 31. §-a (1) bekezdésének *a*) pontjában írt jogkörében jogegységi eljárás lefolytatására és annak eredményeként jogegységi határozat hozatalára tett indítványt az 1992. évi LIV. törvény 42. §-ában foglalt rendelkezések alkalmazásával kapcsolatban felmerült következő kérdésekben:

1. „A pénzellenértéket (az önkormányzat részesedését) az átalakulásra vonatkozó döntés alapján a törvény 37. §-a folytán a Céglőnyben közzétételre kerülő vagyonmérleg-tervezet vagy a törvény 48. §-ának (5) bekezdése értelmében a cégbejegyzést követő kilencven napon belül készülő végleges vagyonmérleg alapján kell-e meghatározni.”

2. „A pénzellenérték (az önkormányzatot megillető részesedés) meghatározása során mennyiben lehet figyelembe venni az állami vagyon értékesítéséből befolyt összeg nagyságát.”

Indítványát az egységes ítélkezési gyakorlat biztosításához fűződő fokozott érdekekkel indokolta.

II.

A jogegységi tanács nem nyilvános ülésén az indítványozó fenntartotta az indítványát. A legfőbb ügyész képviselője az indítvánnyal kapcsolatos felszólalásában kifejtette, hogy álláspontja szerint az önkormányzat részesedésének számítási alapját a vagyonmérleg-tervezet képezi és nincs jelentősége a végleges vagyonmérlegnek. A legfőbb ügyész képviselőjének álláspontja szerint az állami vagyon értékesítéséből befolyt összeg nagyságát nem lehet figyelembe venni az önkormányzatot megillető részesedés meghatározása során, hanem annak csak a kielégítés esedékességére és ütemére lehet befolyása.

III.

Megállapítható, hogy az indítványban felvetett jogértelmezési kérdésekkel kapcsolatban — a Bsz. 29. §-a (1) bekezdésének *a*) pontja alapján — a jogegységi eljárás lefolytatása indokolt.

Az 1992. évi LIV. törvényt (a továbbiakban: Iát.) már hatályon kívül helyezte ugyan az állam tulajdonában levő vállalkozói vagyon értékesítéséről szóló 1995. évi XXXIX. törvény, ez utóbbi törvény 71. §-a azonban úgy rendelkezett, hogy az Iát. alapján átalakult vállalatok esetében az önkormányzatokat a belterületi föld után megillető részesedést továbbra is az Iát. 42. §-a rendelkezéseinek az alkalmazásával kell kiadni. Az Iát. vitás 42. §-a tehát továbbra is „élő” és rendszeresen alkalmazásra kerülő jogszabályhely.

Az ÁPV Rt. (mint az ÁVÜ jogutódja) és az önkormányzatok között az Iát. 42. §-a szerinti pénzellenérték kiadásával kapcsolatban számos per indult. Ezekben a perekben az ÁPV Rt. következetesen azt az álláspontot képviselte, hogy az önkormányzati részesedés számítása kizárólag az átalakulás időpontjára elkészített végleges vagyonmérleg adatainak megfelelően történhet. Az önkormányzatot megillető pénzellenérték forrása pedig a tárgyi értékesítésből realizált privatizációs bevétel, vagyis az önkormányzat részesedését az ÁPV Rt. csak az adott társaság privatizációjából befolyt bevétel erejéig köteles megfizetni.

Egyes önkormányzatok — elfogadva az ÁPV Rt. határozott álláspontját — leszállították a kereseteiket és így több olyan első fokon jogerőre emelkedett ítélet született, amely — a keresethez kötöttség folytán — az ÁPV Rt. álláspontjának megfelelő döntést tartalmaz, anélkül azonban, hogy a bíróságok érdemben állást foglaltak volna annak alaposága mellett. Más perekben az ÁPV Rt. álláspontjával ellentétes döntések születtek, egy ügyben pedig — felülvizsgálati kérelem folytán — már a Legfelsőbb Bíróság is állást foglalt. A Legfelsőbb Bíróság eseti döntése szerint: „az önkormányzati részesedés mértékét az átalakulási vagyonmérleg-tervezet adatai határozzák meg, esedékessége pedig annak függvénye, hogy milyen nagyságú értékesítések vételára, mely időpontban érkezik meg az ÁVÜ-höz.” (Gfv. II. 30 435/1998/3.)

Az indítványban felvetett vitás jogalkalmazási kérdések számos önkormányzatot és több folyamatban levő pert

érintenek, költségvetési kihatásuk jelentős, továbbá a jogegységi döntés meghozatala nemcsak az egységes ítélkezési gyakorlat biztosítását, hanem a folyamatban levő perek gyors befejezését is szolgálja.

IV.

Az Iát. 42. §-a a következőképpen rendelkezik:

„(1) A föld fekvése szerinti önkormányzat az átalakuló vállalat vagyonszerzésében szereplő belterületi föld után a föld értékének a vállalati vagyonszerzés főösszegéhez viszonyított arányában részesedik a saját tőkéből. A részesedést, ennek értékesítését követően — a (2) bekezdésben foglaltak szerint — pénzben kell kiadni, azonban a Vagyonügynökség és az önkormányzat megállapodása alapján üzletrész (részvény) vagy a vállalat más vagyontárgya is kiadható. Ha az önkormányzat és a Vagyonügynökség megállapodása alapján a belterületi föld után üzletrész (részvény) kiadására kerül sor, a társasági szerződést (alapító okiratot) az önkormányzat is mint alapító írja alá.

(2) Az (1) bekezdés szerinti pénzellenérték forrása a Vagyonügynökségnek a 15. § (1) bekezdés *a*) pontjában meghatározott bevétele. A Vagyonügynökség az ellenértéket az állami vagyon értékesítéséből befolyt összeg arányában és ütemében, a pénzüsszeg beérkezését követő 15 napon belül fizeti meg.”

Az idézett rendelkezésekkel kapcsolatban az indítványban felvetett első értelmezési kérdés az, hogy mit kell érteni az Iát. 42. §-ának (1) bekezdésében említett „az átalakuló vállalat vagyonszerzésben”: azt a 180 napnál nem régebbi vagyonszerzés-tervezetet, amely az átalakulási tervvel együtt az átalakulási döntés alapját képezi, és amelynek legfontosabb adatait a vállalat köteles a Cégek Közlönyben megjelenő átalakulási hirdetményében közzétenni, avagy azt a végleges vagyonszerzést, amelyet már a jogutód gazdasági társaság készített az átalakulás cégbejegyzését követő 90 napon belül. A jogegységi tanács megítélése szerint az Iát. 42. §-ának (1) bekezdése az átalakuló vállalat vagyonszerzés-tervezetére utal, ennek adatai határozzák meg az önkormányzati részesedés mértékét. Vagyis a föld fekvése szerinti önkormányzat a vagyonszerzés-tervezetben szereplő belterületi föld után a föld ott megjelölt értékének a vagyonszerzés-tervezet főösszegéhez viszonyított arányában részesedik a vagyonszerzés-tervezet szerinti saját tőkéből. Ezt az álláspontot az alábbi érvek támasztják alá.

Az Iát. 35—48. §-ai lényegében időrendben szabályozzák az átalakulás menetét, amelynek során két mérleg készül: az egyik az átalakuló vállalat vagyonszerzés-tervezete, amelyre az Iát. 35. §-a (1) bekezdésének *b*) pontja, 35. §-ának (3) és (6) bekezdése, 37. §-a, 41. §-a utalnak, a másik pedig a cégbejegyzést követően, már a jogutód gazdasági társaság által készítendő végleges vagyonszerzés, amire a 48. § (5) bekezdése vonatkozik. A 42. §-nak a szabályozás sorrendjében való elhelyezkedéséből következik, hogy itt még csak az átalakuló vállalat által készített vagyonszerzés-tervezetről van szó. Erre utal a jogszabályhely szóhasználatának a „vállalat”-ra való többszöri utalása, és ezt támasztja alá a 41. §-sal való egybevetés is. A 41. §

értelmében ugyanis a vagyonszerzés-tervezetben szereplő belterületi föld értékéről kell kikérni az önkormányzat véleményét, amiből következik, hogy az önkormányzati részesedés meghatározása szempontjából is e vagyonszerzés-tervezet adatainak van jelentősége. Az önkormányzati részesedés arányát a vagyonszerzés-tervezetben szereplő belterületi föld ott megjelölt értékének és a vagyonszerzés-tervezet főösszegének a hányadosa adja.

További kérdés, hogy mi jelenti az így meghatározott arányszám vetítési alapját: a vállalat vagyonszerzés-tervezet szerinti saját tőkéje, vagy az adott állami vagyon értékesítéséből befolyt privatizációs bevétel. A jogegységi tanács álláspontja szerint az arányszám vetítési alapját is a vállalat vagyonszerzés-tervezet szerinti saját tőkéje jelenti, hiszen az önkormányzati részesedés mértékét meghatározó képlet valamennyi elemének ugyanazon mérlegre, ugyanazon időpont szerinti vagyoni állapotra kell vonatkoznia. Az önkormányzati részesedés mértéke tehát mind annak arányszámát, mind pedig vetítési alapját tekintve a vagyonszerzés-tervezet elkészítésnek az időpontjában rögzül, és az így meghatározott konkrét összeget nem befolyásolja a saját tőke későbbi változása.

A következő eldöntendő kérdés, hogy az önkormányzat igényének kielégítése szempontjából mennyiben van jelentősége az állami vagyon értékesítéséből befolyó összeg nagyságának. Az Iát. 42. §-ának (1) bekezdése úgy rendelkezik, hogy az önkormányzat a „saját tőkéből” részesedik, és nem úgy, hogy a saját tőke értékesítéséből származó bevételből. A jogegységi tanács álláspontja ezért az, hogy az adott részesedés értékesítéséből befolyt összeg nagysága nem befolyásolhatja az önkormányzatot megillető részesedés mértékét. Az önkormányzatnak mindenképpen meg kell kapnia az Iát. 42. § (1) bekezdés előzőekben kifejtett értelmezése szerint neki járó pénzüsszeg ellenértéket és igényének kielégítése nem függhet a társaság gazdálkodásának eredményességétől, illetve a privatizációs bevétel nagyságától, vagyattól a körülménytől, hogy az értékesítés az adott esetben milyen mértékben történt készpénz ellenében, illetve más módon (pl. E hitel, kárptólási jegy, MRP stb.). Nem fogadható el tehát egy olyan értelmezés, amely szerint, ha az adott részesedés értékesítése történetesen csak a vagyonszerzés-tervezetben szereplő összegnél alacsonyabb értéken sikerült, akkor az önkormányzat nem jut teljes mértékben hozzá az őt a 42. § (1) bekezdés alapján megillető pénzüsszeghez. Természetesen fordított esetben az önkormányzat sem tarthat igényt nagyobb pénzüsszegre akkor sem, ha a részesedés értékesítése esetleg jóval kedvezőbb értéken történt.

Az Iát. 42. §-ának (1) bekezdése az önkormányzat részesedésének kétféle módját szabályozza. Az alapeset az, ha az önkormányzat a részesedését pénzüsszeg formájában kapja meg, amikor is ennek mértéke — a már kifejtettek szerint — a vagyonszerzés-tervezet adatainak megfelelően rögzül. A másik — kivételes — eset pedig az, amikor az önkormányzat és a Vagyonügynökség (ÁPV Rt.) abban állapodnak meg, hogy az önkormányzat üzletrészt, illetve részvényt kap. Az önkormányzat csak ez utóbbi esetben „kockázatot”, csak ilyenkor fogja őt érinteni a gazdálkodás későbbi eredményessége, illetve az értékesítés sikeressége. Egyébként az önkormányzatot megállapodás esetén megillető üz-

letrész, illetve részvény mértékének meghatározása is értelemszerűen a vagyonmérleg-tervezet adatai alapján történik, ami szintén az eddigiekben kifejtett álláspontot támasztja alá, hiszen nyilvánvaló, hogy az önkormányzati részesedés mértékének a meghatározása ugyanazon elvek és számítás (képlet) alapján kell hogy történjen akkor is, ha pénzellenérték, és akkor is, ha társasági részesedés kiadására kerül sor.

Az Iát. 42. §-ának (2) bekezdésével kapcsolatos — és az előzőekben tárgyaltakkal szorosan összefüggő — jogértelmezési kérdésként merül fel, hogy az önkormányzatot megillető pénzellenérték kifizetése mikor válik esedékessé, és mi annak a forrása. A jogegységi tanács álláspontja szerint az Iát. 42. §-ának (2) bekezdése kizárólag technikai szabályokat tartalmaz: az (1) bekezdés szerint meghatározott pénzellenérték kifizetésének esedékességét, ütemezését, módját rendezi, de nem tartalmaz olyan előírást, amely az önkormányzat igényének teljes kielégíthetőségét az adott részesedés értékesítésének eredményességétől tenné függővé. Az adott részesedés értékesítésének egyedül az igény esedékességének szempontjából van jelentősége, mert az önkormányzat az (1) bekezdés alapján neki járó pénzellenérték kifizetését csak a részesedés értékesítését követően, és csak az értékesítés „arányában és ütemében” igényelheti. A jogszabályhely ez utóbbi fordulata arra az esetre utal, ha az értékesítés nem egyszerre, hanem több részletben történik.

Ami a pénzellenérték forrását illeti, az az előzőekben már kifejtettek szerint nem a konkrét értékesítésből származó tényleges bevétel, hanem az ÁPV Rt.-nél az állami vagyon értékesítéséből képződő teljes privatizációs bevétel. Ez egyértelműen következik mind a törvény szövegéből, mind az ahhoz fűzött miniszteri indokolásból. A 42. § (2) bekezdés a 15. § (1) bekezdés a) pontjában meghatározott bevételre utal, amely a Vagyonügynökségnél (ÁPV Rt.-nél) nyilvántartott összes állami vagyon értékesítési bevételét jelenti. A miniszteri indokolás szerint pedig: „Az önkormányzatot megillető részesedés forrása a privatizációs bevétel, a Vagyonügynökség a befolyt összegből arányosan elégíti ki az érintett önkormányzatokat.” Az „arányosság” azonban — helyes értelmezés szerint — csak az igény kielégítésének esedékességére és nem annak mértékére vonatkozik. Az értékesítések függvényében tehát az ÁPV Rt.-nek az összes privatizációs bevételből valamennyi, 42. § (1) bekezdés szerinti önkormányzati igényt teljes mértékben ki kell elégítenie.

A kifejtettekre figyelemmel a jogegységi tanács — a Bs. 27. §-ában, 29. §-a (1) bekezdésének a) pontjában és 32. §-ának (4) bekezdésében foglaltak alapján — a rendelkező rész szerint határozott.

Budapest, 1999. június 14.

Dr. Horeczky Károly s. k.,
a tanács elnöke

Dr. Wellmann György s. k.,
előadó bíró

Dr. Bodor Mária s. k.,
bíró

Dr. Gabányi Józsefné s. k.,
bíró

Dr. Haitsch Gyula s. k.,
bíró

A Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bírósága jogegységi határozata

5/1999. BJE szám

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN!

A Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bíróságának büntető jogegységi tanácsa az 1999. április 19. és június 28. napján megtartott nem nyilvános ülésen a Legfelsőbb Bíróság Bf. III. számú ítélkező tanácsának kezdeményezése alapján meghozta a következő

jogegységi határozatot:

1. A törvény külön rendelkezése szerint büntetendő előkészületi cselekmények [Btk. 18. § (1) bek.] általában attól függően minősülnek egy- vagy többrendbeli előkészületnek, hogy az előkészületi cselekmények alanyának célja egy vagy több bűncselekmény elkövetésére irányul.

2. Az emberölés előkészületének büntette [Btk. 166. § (3) bek.] többrendbelinek minősül, ha az alanyának célja több ember megölésére irányul.

INDOKOLÁS

I.

1. A Legfelsőbb Bíróság Bf. III. számú ítélkező tanácsa az 1997. évi LXVI. törvény (Bszi.) 29. §-a (1) bekezdésének b) pontjában írt okból jogegységi eljárás lefolytatását és jogegységi határozat meghozatalát kezdeményezte a több ember megölését célzó előkészületi cselekmény helyes jogi minősítése tárgyában. Ezzel egyidejűleg a Bszi. 29. §-ának (2) bekezdése alapján a jogegységi határozat meghozataláig a Bf. III. 249/1999/2. szám alatt folyamatban levő ügyben a másodfokon folyó büntetőeljárást felfüggesztette.

Az ügyben a Fővárosi Bíróság mint elsőfokú bíróság a 4.B.114/1997/23. számú, 1997. november 27-én kihirdetett ítéletével S. V. vádlottat emberölés előkészületének büntette és magánlaksértés vétsége miatt 3 évi börtönre és 5 évi közügyektől eltiltásra ítélte. Egyidejűleg a Pesti Központi Kerületi Bíróság 13.B.XIII.21.771/1993. számú ügyében a vádlottal szemben alkalmazott próbára bocsátást megszüntette.

Az ítélet ellen a vádlott és a védő felmentésért fellebbezett.

Az elsőfokú ítélet az emberölés előkészületének büntetést a következő tényállás alapján állapította meg:

A vádlott elhatározta, hogy R. I. MOL-részvényeinek a megszerzése érdekében bérnyilkost fogad R. I.-nek, a feleségének és a kiskorú gyermekének a megölésére. Ezért kapcsolatba lépett Z. I.-vel, és közölte vele, hogy R. I.-t és családját meg kellene ölni. Z. I. látszólag hajlandónak mutatkozott a megbízást elvállalni, és P. A.-hoz fordult, aki a terhelten folytatott további megbeszélések során külföldi bérnyilkosnak adta ki magát. 1996. október 31-én P. A. — megegyezés szerint — a vádlott által az ezért felajánlott hatmillió forint ellenében vállalkozott a három személy megölésére.

Z. I. és P. A. azonban csak látszólag vállalkoztak a megbízás teljesítésére, arról a nyomozó hatóságnak beszámoltak, így az ölés végrehajtására nem került sor.

2. A jogegységi eljárás lefolytatására irányuló kezdeményezés hivatkozik arra, hogy a Legfelsőbb Bíróság Bf. IV. számú ítélező tanácsa, hasonló tényállás alapján, a Bf. IV. 1254/1998. számú határozatában a következő álláspontra helyezkedett:

A Bf. IV. számú tanács nem értett egyet a legfőbb ügyész képviselőjének — az emberölés előkészületének sui generis bűncselekmény jellegére hivatkozó és abból levezetett — azzal az álláspontjával, amely szerint az emberölés előkészülete büntetendő a rendbelisége a sértettek számához igazodik, és a több sértettel szemben kifejtett előkészületi magatartás, különös törvényi rendelkezés hiányában, nem foglalható egységbe.

A Bf. IV. 1254/1998/3. számú határozatban kifejtettek szerint:

„A bűncselekmény megvalósulási folyamatának szakaszokra bontása a felelősség előrehozásánál, szakaszokhoz igazított súlyozásánál, azok elhatárolásánál bír jelentőséggel, azoknál a bűncselekményeknél, ahol büntetőjogi szempontból értékelt stádiumok különíthetők el.

A szándékos bűncselekmény kifejlődésének három értékelhető szakasza a törvényi tényálláshoz való viszonyukban különbözik egymástól. Ehhez képest az előkészület az első stádium, amellyel az elkövetőnek a bűncselekményre irányuló szándéka és magatartása tetten érhető. Az előkészületet a törvény általános jelleggel nem rendeli büntetni, hanem csak akkor, ha a Btk. Különös Része erre kifejezetten ural”. „...A büntetendő előkészületet, mint amilyen az emberölés előkészületének a büntette is, az jellemzi, hogy a jogi tárgyat veszélyeztető volta kizárólag a befejezett bűncselekményhez való viszonyából fakad.

A törvényi tényállások a törvény Különös Részében meghatározott befejezett tettesi cselekményt határozzák meg. Minthogy a kísérlet a bűncselekmény szándékos végrehajtásának megkezdése, az előkészület kívül esik a tényállás keretein, ezáltal a konkrét bűncselekmény tárgyi oldalának egyetlen elemét sem valósíthatja meg, merítheti ki az előkészületi magatartás. Ezért hangsúlyozni kell, hogy a törvényi tényálláshoz az előkészületi cselekmény még nem tartozik hozzá, vagyis az előkészülettel nem a bűncselekmény tényállásában, fogalmi meghatározásában szereplő tényállási elemek valamelyikét valósítja meg az elkövető. Így cselekményét nem a tényállásszerűség, hanem csupán a diszpozíció, illetve annak elemei jellemzik.

Az emberölés előkészületének büntetett a törvény az emberölésre vonatkozó törvényhely keretén belül helyezi el, külön megnevezéssel nem illeti. A Btk. 166. §-ának (3) bekezdésében meghatározott ezen büntetendő előkészületi cselekmény tartalmában a Btk. 18. §-ának (1) bekezdésében foglalt rendelkezésre épül, semmilyen korlátozást nem tartalmaz.

A legfőbb ügyész képviselőjének érvelésével ellentétben, az emberölés előkészületének büntette nem értékelhető sui generis, önálló befejezett bűncselekményként, s erre tekintettel a sértettek száma sem létesít valóságos alaki halmazatot.”

II.

A Legfelsőbb Bíróság Bf. III. számú ítélező tanácsa azért függesztett fel az I/1. ügyben a büntetőeljárást, mert a Bf. IV. számú tanács jogkérdésben kifejtett — idézett — álláspontjától el kíván térni.

A Bf. III. számú tanács álláspontjának lényege a következő:

A Btk. 17. §-ának és 18. §-ának az egybevetéséből következik: az előkészület és a kísérlet lehetséges és egymásra következő megelőző stádiuma valamely szándékos befejezett bűncselekménynek. Az előkészület ugyan nem feltétlenül szükséges valamely bűncselekmény kísérleti szakaszba lépéséhez, viszont — elvben — olyan bűncselekménynek is lehet előkészülete, amelynek kísérlete nincs (pl. egymozzanatos immateriális bűncselekmény). Az előkészület büntethetőségéhez azonban — szemben a kísérlettel — az szükséges, hogy a büntetőtörvény Különös Része büntetni rendelje. Az előkészület esetében arról van szó, hogy bizonyos jogtárgyak tekintetében — a védelemhez fűződő társadalmi érdek rendkívüli fontosságát felismerve — a jogalkotó a tényállásszerű kísérletet megelőző, de a jogtárgy veszélyeztetését már magában hordozó magatartást is a büntetőjogi üldözés alá vonja.

Az előkészület és a kísérlet között a lényegbe vágó különbséget az jelenti, hogy míg valamely bűncselekmény kísérlete a különös részbeli törvényi tényállásban meghatározott elkövetési magatartás kifejtésének a megkezdésével valósul meg, addig az előkészületet kimerítő elkövetési magatartás kívül esik a törvény különös részében meghatározott törvényi tényálláson, mert az előkészület megállapítását lehetővé tevő elkövetési magatartások körét a Btk. Általános Része [18. § (1) bek.] határozza meg. (Nem valamely Különös Részben meghatározott bűncselekmény előkészületéről, hanem sui generis bűncselekményről van szó akkor, ha a Különös Részben megállapított törvényi tényállás elkövetési magatartásként valamely, egyébként az előkészület körébe illeszkedő magatartást határoz meg. Ebben a tekintetben a Bf. IV. számú tanács álláspontjával egyet kell érteni, ám ebből az álláspontból nem következik, hogy az előkészület mindig egységként lenne értékelendő.)

A büntetendő előkészület — az előzőekben kifejtett, az elkövetési magatartásban megnyilvánuló különbözőség dacára — mindig valamely a Különös Részben meghatározott bűncselekménynek az előkészülete; az előkészület nem általában létezik. Ez a megállapítás abból vonható le, hogy az egyébként büntetőjogilag rendszerint közömbös előkészületi magatartás kifejtése csak akkor tekinthető előkészületnek, ha az valamely bűncselekmény elkövetése céljából valósul meg [Btk. 18. § (1) bek.].

Valamely bűncselekmény előkészületét ugyanannak a bűncselekménynek kísérletével, illetőleg befejezett alakzatával (az elkövetési magatartás eltérő volta ellenére) az elkövető szándéka, mégpedig az egyenes szándéka köti össze: előkészülete csak szándékos bűncselekménynek lehet, a Különös Részben tételezett bűncselekmény elkövetése céljából kell az előkészület elkövetési magatartását kifejtetni, az előkészület megvalósulása a cselekménynek

kísérleti szakba fejlődése esetén egyenes szándékkal való elkövetést involvál.

Mindebből következik: a Különös Részben meghatározott bűncselekménynek a büntetni rendelt előkészülete elválaszthatatlanul kapcsolódik ahhoz a bűncselekményhez, amelynek a megvalósítását célozza, és — az elkövetési magatartás különbözőségétől eltekintve — magában rejt mindazokat az ismérveket, amelyek a célba vett befejezett bűncselekményt jellemzik.

A büntetőtörvény által büntetni rendelt előkészület is megfelel a bűncselekmény általános fogalmának. Nevezetesen: tényállásszerű (diszpozíciószerű) — a diszpozíciót a Btk. 18. §-ának (1) bekezdése írja le —, jogellenes (társadalomra veszélyes) és bűnös cselekmény. Nincs indok arra, hogy azok az általános elvek, amelyek minden bűncselekményre vonatkoznak, a büntetendő előkészület esetében ne érvényesüljenek.

Ilyen általános elv az, mely szerint ahol a sértettek számának jelentősége van — a sértettek számának megfelelően — többrendbeli bűncselekmény valósul meg, kivéve azokat az eseteket, amikor ezt a törvényi (különös részi) megfogalmazás kizárja [pl. a foglalkozás körében elkövetett veszélyeztetésnek (Btk. 171. §) „más vagy mások” lehetnek a sértettjei, tehát adott esetben akár több személy, de az utóbbi esetben is egyrendbeli bűncselekményt kell megállapítani].

A szóban levő esetben ilyen kivételre utaló megfogalmazást a törvény nem tartalmaz, tehát több sértett életét célba vevő előkészület többrendbeli emberölés előkészülete.

Ha tehát az előkészületi magatartás arra irányul, hogy a befejezett bűncselekmény több sértett sérelmére valósuljon meg, előkészületi szakaszban maradása esetén is, a halmazati szabályoknak megfelelően, többrendbeli bűncselekményt kell megállapítani.

Ezek az általános érvek irányadók az emberölés előkészülete és a befejezett emberölés viszonyában is. Több ember megöléséhez igen gyakran az előkészületi magatartásnak a többszörös kifejtése szükséges (pl. több sértett megöléséhez sértettenként külön-külön kell az elkövetésre felhívni, sértettenként kell az elkövetésben megállapodni; több ember megöléséhez több lőszert kell beszerezni stb.). Azokban az esetekben viszont, amelyekben az előkészületi magatartás egyszeri kifejtésével is lehetőség van több ember életének a kioltására (pl. egyetlen kést beszerezve több embert is meg lehet ölni): a több ember életének a kioltását célzó szándék eredményezi azt, hogy az egyszeri, azonos előkészületi magatartás valamennyi sértett sérelmére megvalósuló emberölés előkészületének legyen tekintendő. Míg az utóbbi esetben az előkészületi magatartással a több sértett életének a célzatos veszélyeztetése önmagában, addig az előző esetben a Btk. 18. §-ának (1) bekezdésébe illeszkedő elkövetési magatartás többszörös megvalósulása is az emberölés előkészületének a célba vett sértettek számához igazodó többrendbeli emberölés előkészületeként való értékelését igényli.

Felvethető, hogy a több ember megölését célzó, egyébként tényállásszerű emberölés előkészülete nem tekinthető-e egyrendbeli bűncselekménynek azon az alapon, hogy

maga a befejezett bűncselekmény mint több emberen elkövetett emberölés is egyrendbeli.

A több emberen elkövetett emberölés — a kellő súlyú büntetés kiszabhatósága érdekében — törvényi egység; a megállapítása legalább két, önmagában is emberölésnek értékelendő bűncselekménynek a megvalósulását feltételezi. Az emberölés előkészületét büntetni rendelve viszont a törvény nem teremt törvényi egységet több tényállásszerű előkészületi cselekmény között. Ennek egyenes következménye az, hogy a több ember életének a kioltását célzó előkészület annak ellenére többrendbeli bűncselekmény, hogy a befejezett emberölés (a törvényi egység folytán) egyrendbeli minősített emberölés lenne. Az egyrendbeliként való értékelése elenyésztené az ilyen cselekmény társadalomra veszélyességében megnyilvánuló azt a többletet, amelyet több ember életének a veszélyeztetettsége jelent.

A fentiekben túl további érvek is mellett szólnak, hogy a több ember életének a kioltását célzó előkészületi cselekmény a sértettek számának megfelelő rendbeli emberölés előkészülete:

Az ítélezési gyakorlat egységes abban, hogy a kísérletbe, illetőleg a befejezett bűncselekménybe ugyanennek a bűncselekménynek az előkészülete beolvad. Ha egyrendbelinek értékelnék a több ember megölését célzó előkészületet, az előkészület továbbfejlődése folytán egy sértett megölése (annak kísérlete) esetén is megtörténne a beolvadás, nem nyílna lehetőség a további sértett(ek) tekintetében az emberölés előkészületének a halmazatban történő megállapítására, így ez az előkészületi magatartás értékelés nélkül maradna.

*

A nem nyilvános ülésen a legfőbb ügyész képviselője azzal az állásponttal értett egyet, amely szerint az emberölés előkészületének büntetetté többrendbelinek kell minősíteni, ha az előkészület több ember megölésére irányul.

III.

A jogegységi tanács a Btk. rendelkezéseit és a bűncselekmény tanácsának tételeit alapul véve alakította ki álláspontját az I. és a II. pontban ismertetett jogkérdésben, amelyet a Legfelsőbb Bíróság tanácsai eltérően ítétek meg. Nem szorítkozott azonban az emberölés előkészületének problémakörére, hanem általánosságban elemezte a bűncselekmény előkészületével kapcsolatos bűnhalmazati kérdéseket.

1. A bűncselekmény [Btk. 10. § (1) bek.] törvényi ismérveit a Btk. Általános és Különös Részének rendelkezései együttesen határozzák meg. Egy konkrét cselekmény tényállásszerű, ha a Különös Részben meghatározott egyes rendelkezéseknek megfelel (ezek általában a befejezett tettesi magatartást írják le), továbbá akkor is, ha az Által-

lános Rész rendelkezéseiben a bűncselekmény kísérletére és előkészületére, valamint a részesekre vonatkozó ismérveket (Btk. II. Fejezet II. és III. Cím) valósítja meg.

A jogegységi tanács a semleges „törvényi ismérvek” kifejezést használja, mivel a jogirodalom többféle szakki-fejezéssel él, és ezeknek többé-kevésbé eltérő jelentéstartalmat tulajdonít: (törvényi) tényállás — diszpozíció; tényállásszerűség — diszpozíciószerűség stb. A jogegységi tanács azonban pusztán jogtechnikai kérdésnek tekinti, hogy ezeket a törvényi ismérveket a Btk. Általános vagy Különös Része tartalmazza-e: ha megvalósulnak (és a büntetőjogi felelősség más feltételei is megvannak), a cselekmény bűncselekmény.

Ez természetesen nem jelenti azt, hogy ne lennének lényeges különbségek a büntetőjogi felelősségnek a Btk. Általános Részében, illetve a Különös Részében meghatározott feltételei között. Ilyen különbség az, hogy a Btk. rendelkezései a Különös Részben az egyes bűncselekmények elkövetési magatartását írják le, az Általános Részben pedig a Btk. 18. §-ának (1) bekezdése semleges (önmagukban büntetőjogilag közömbös) magatartásokat nyilvánít előkészületi cselekményeknek, ha azokat „bűncselekmény elkövetése céljából” fejtik ki.

2. Az eddigiekből következik, hogy a Btk. Általános Részének rendelkezéseit és általában a bűncselekmény tanának (ezen belül az egység-többség tanának) tételeit az előkészületre is alkalmazni kell, de „értelemszerű” eltérésekkel. Így például, mivel az előkészület alanya még részben sem valósítja meg annak a bűncselekménynek az elkövetési magatartását, amelyre az előkészület irányul, a bűncselekmény elkövetésének előkészületi szakaszában nem lehet tettesek és részesek között különböztetni, s egy előkészületi cselekménynek nincs kísérlete.

Ellenben az előkészület szakaszban maradó bűncselekménynek is van passzív alanya (sértettje). Az önmagukban büntetőjogilag közömbös előkészületi cselekmények, amelyeket azonban bűncselekmény elkövetése céljából valósítanak meg, veszélyeztetik a sértett jogait és érdekeit, bár távolabbról, mint a kísérlet szakaszába jutott vagy a befejezett bűncselekmény.

3. Az előkészület csak a törvény külön rendelkezése szerint büntetendő, mégpedig egy-egy különös részi rendelkezésben meghatározott bűncselekmény előkészülete, illetve kivételesen — a Btk. 18. §-ának (1) bekezdésében felsoroltak közül — csak egyes előkészületi cselekmények. Lehetséges továbbá az is, hogy a törvény Különös Részének rendelkezése olyan cselekményeket nyilvánít önálló, ún. sui generis bűncselekménynek, amelyek fogalmilag előkészületi jellegűek [szerepelnek a Btk. 18. §-a (1) bekezdésének felsorolásában; lásd pl. a hamis tanúzásra felhívást (Btk. 242. §)]. Az ilyen sui generis bűncselekményekre nem az előkészületre irányadó, hanem ugyanazok a szabályok vonatkoznak, mint más, a Különös Részben meghatározott befejezett bűncselekményekre.

A jogegységi tanács tehát nem ért egyet azzal a felfogással, amely a bűncselekmény előkészületét általában tekinti sui generis bűncselekményi alakzatnak.

4. Az egység-többség tanának elvei és az azokon alapuló bírói gyakorlat általában akkor is irányadó, ha a bűncselekmény csak a (büntetendő) előkészület szakaszáig jut el, azonban „értelemszerű” eltérésekkel.

a) A Btk. 18. §-ának (1) bekezdésében meghatározott előkészületi cselekmények egyszeri megvalósítása rendszerint a természetes egység keretében marad akkor is, ha térben és időben elkülönülő részecselekményekből tevődik össze (pl. valaki a bűncselekmény elkövetésére mást felhív, majd a bűncselekmény elkövetéséhez szükséges eszközöket megszerzi stb.). A részecselekményeket egységbe forrasztja, hogy „ugyanannak a bűncselekménynek az elkövetése céljából” történnek.

b) A folytatólagosság megállapítása akkor sem indokolt, ha az előkészületi részecselekmények között a Btk. 12. §-ának (2) bekezdésében leírtakhoz hasonló kapcsolat ismerhető fel.

c) Kivételesen többrendbeli előkészület megállapítására kerülhet sor, ha az előkészületi cselekmények között eltelt hosszabb időből és más körülményekből megállapíthatóan az előkészület alanya a bűncselekmény elkövetésének céljával felhagyott [bár a büntethetősége a Btk. 18. §-ának (2) bekezdése alapján nem szűnt meg], majd ezt a célt újból kitűzte.

5. Az előkészületi cselekmény — a 4/c) pont szerinti kivételt nem tekintve — a jogegységi tanács álláspontja szerint ahhoz képest minősül egy- vagy többrendbeli előkészületnek, hogy az előkészületi magatartás alanyának célja egy vagy több bűncselekmény véghezvitelére irányul-e.

a) A minősítés szempontjából nincs jelentősége annak, hogy a célul tűzött több bűncselekményt egy vagy több elkövetési magatartással tervezi-e megvalósítani, illetve a célba vett bűncselekmények alaki vagy anyagi halmazatban állnának-e egymással.

b) Ebből következik: ha a sértettek számának jelentősége van abból a szempontból, hogy a célba vett bűncselekmény egy- vagy többrendbelinek minősülne-e, ennek megfelelően minősül egy- vagy többrendbelinek a bűncselekmény előkészülete is. Tehát például az emberölés előkészületének büntette [Btk. 166. § (3) bek.] többrendbeli, ha az előkészület több ember megölésére irányul. Nincs jelentősége viszont annak, hogy a több emberen elkövetett (befejezett, illetve megkísérelt) emberölés — a Btk. 166. §-a (2) bekezdésének f) pontja szerint — egyrendbeli bűncselekmény lenne (törvényi egység).

6. Az általánosan elfogadott halmazati szabályok szerint, ha a bűncselekmény (legalább) kísérleti szakba jut, emellett ugyanannak a bűncselekménynek az előkészületét nem lehet bűnhalmazatban megállapítani (az előkészületi cselekmény önálló részecselekménynek tekintendő, az anyagi halmazat látszólagos). Más a helyzet azonban, ha az előkészület több bűncselekmény elkövetésére irányul, s ezek közül nem mindegyik jut el (legalább) a kísérlet szakaszáig (pl. az előkészület célja több ember megölése,

de közülük csak egyet ölnek meg). Ilyenkor a befejezett emberölésnek (az emberölés kísérletének) és az emberölés előkészületének halmazata létesül.

A kifejtettekre figyelemmel a jogegységi tanács — a bírósági jogalkalmazás egységének biztosítása érdekében (Bsz. 27. §) — a rendelkező részben foglaltak szerint határozott, és döntését a Bsz. 32. §-ának (4) bekezdése alapján a Magyar Közlönyben közzéteszi.

Budapest, 1999. június 28.

Dr. Berkes György s. k.,
a tanács elnöke

Dr. Kónya István s. k.,
előadó bíró

Dr. Belegi József s. k.,
bíró

Dr. Révész Tamásné s. k.,
bíró

Dr. Vereczkei Géza s. k.,
bíró

V. rész KÖZLEMÉNYEK, HIRDETMÉNYEK

Az Országos Rádió és Televízió Testület

k ö z l e m é n y e

**a Magyar Rádió Közalapítvány, a Magyar Televízió
Közalapítvány és a Hungária Televízió Közalapítvány
Kuratóriumába 1999. évben delegált tagok
névjegyzékéről**

**A Magyar Rádió Közalapítvány Kuratóriumába
1999. évben delegált tagok névjegyzéke**

*[A 17/1996. (III. 8.) OGY határozat
2/A. számú melléklete]*

Badaljan Edvard
Dr. Beöthy-Molnár András
Hanula András
Ruva Farkas Pál
Debreczeni Dóra
Sára Ernő
Dr. Murányi László
Borza Teréz
Marcsó József
Endrődi Orsolya
Dr. Ackermann Aladár
Erős János
Dr. Jósfay György
Dr. Tóth József
Kovács Péter
Gyorgyovich Miklós

Vezér Ágnes
Gyene Piroska
Szlátényi György
Rác András
Jakab Gábor

**A Magyar Televízió Közalapítvány Kuratóriumába
1999. évben delegált tagok névjegyzéke**

*[A 18/1996. (III. 8.) OGY határozat
2/A. számú melléklete]*

Fuzik János
Szeghalmi Elemér
Pataky Albert
Dr. Zimányi Tibor
Vajda Márta
Petőcz András
Vámosi András
Dr. Nagy László
Dr. Tóth Albert
Füszfás László
Bácskai Sándor
Kassai Róbert
Kozma Gábor
Garancsy Mihály
Prevozné Balogh Irén
Cséri Péter
Miklós László
Túróczy Zsuzsa
Pősze Lajos
Szárász József
Üszögh Lajos

**A Hungária Televízió Közalapítvány Kuratóriumába
1999. évben delegált tagok névjegyzéke**

*[A 19/1996. (III. 8.) OGY határozat
2/A. számú melléklete]*

Dr. Pavlov Milica
Tőkéczi László
Durkó Sándor László
Ruva Farkas Pál
Soós Károly
Orosz Péter
Dr. Hegedűs Judit
Dr. Harsányiné dr. Körmendi Mária
Dr. Karasszon Dénes
Dr. Lepies György
Kovács János

Talpassy Zsombor
 Dr. Suha György
 Kiszely Imréné
 Hárshegyi János
 Benkó Samu
 Gálfalvy György
 Vetési László
 Dr. Józsa László
 Kolár Péter
 Dr. B. Kovács István
 Halász Albert
 Dr. Könczöl Antal

**Felhívás
 köztisztviselői továbbképzési és vezetőképzési
 programok készítésére**

A Közigazgatási Továbbképzési Kollégium a 199/1998. (XII. 4.) Korm. rendelet 11. §-a (3) bekezdésének *b*) pontjában kapott felhatalmazás alapján

f e l h í v á s t a d k i

köztisztviselői továbbképzési és vezetőképzési programok készítésére.

A felhívás célja, hogy a köztisztviselők továbbképzéséhez és a közigazgatási vezetőképzéshez a magyar közigazgatási szervezetrendszerben ellátott különböző feladatkörökre kiterjedő széles továbbképzési programválaszték álljon 1999 októberétől először a 2000., majd az azt követő évekre összeállítandó éves továbbképzési tervek készítői (pl. minisztériumok, megyei közigazgatási hivatalok) rendelkezésére. A továbbképzési programokkal szembeni minimumkövetelményeket a fenti kormányrendelet a következőképpen fogalmazza meg:

„12. § (1) A továbbképzési, vezetőképzési programnak tartalmaznia kell:

- a) a továbbképzés megnevezését, célját, követelményeit, a továbbképzendő köztisztviselői célcsoport megjelölését;
- b) a célcsoport tervezett minimum-maximum létszámát;
- c) a program keretében átadni kívánt ismeretek körét, az elhangzó előadások, gyakorlati foglalkozások stb. vázlatos ismertetését;
- d) a program keretében alkalmazni kívánt módszerek ismertetését;
- e) a program időtartamát, ütemtervét;
- f) a program lebonyolításában közreműködők képesítését, szakképesítését tartalmazó jegyzéket;
- g) az ismeret-ellenőrzés módját;
- h) a program költségkalkulációját.”

E minimumkövetelmények kibővítése alapján elkészített pályázati űrlapot kell a pályázó programkészítőknek kitölteniük.

A pályázati űrlapból, kitöltési útmutatóból és a programok elbírálásához, jóváhagyásához (akkreditációjához) használt kritériumrendszerből álló pályázati dokumentáció a Magyar Közigazgatási Intézet Oktatási és Módszertani Igazgatóságán (MKI OMI) (1124 Budapest XII., Németszőlgyi út 41.) szerezhető be, munkanapokon 9—14 óra között.

A dokumentáció egységára 10 000 Ft, amelyet az átvételkor kell megfizetni.

(Postai megrendelés esetén az egységárat a M.Á.K. 10032000-01451461-00000000 számú számlára történő megfizetéssel/átutalással lehet megfizetni. A megrendeléshez kérjük csatolni a befizetés/átutalás bizonylatát.)

Az elkészített programokat a pályázóknak az MKI OMI-nak kell megküldeniük.

A programok akkreditációját a Kollégium szakértők bevonásával végzi el.

A programok értékelési díja minden megkezdett 30 óra képzési összórászám után 20 000 Ft, amely összeget a program benyújtásakor kell megfizetni a pályázati dokumentációnál jelzett módon. (Amennyiben a pályázó a díjat nem fizeti meg, a pályázati anyagot az Intézet — érdemi vizsgálat és a Kollégium elé terjesztés nélkül — a pályázónak visszaküldi.)

A minőségileg alkalmasnak ítélt és 3 évre akkreditált programok jegyzékét (a felhasználók kellő tájékoztatását biztosító programadatokkal) a Kollégium a Belügyminisztérium hivatalos lapjában közzéteszi.

Az elutasított programpályázatokat a Kollégium az elutasítás indokolásával együtt visszaküldi a pályázóknak.

A 2000. évre — majd a további évekre — szóló köztisztviselői továbbképzési és vezetőképzési tervbe csak a nyilvánosságra hozott listában szereplő programok vehetők fel.

A továbbképzési programokat a pályázóknak — a Kollégiumnak címezve — az MKI OMI címére kell megküldeniük a felhívás megjelenését követő 60 napon belül.

(A Kollégium a határidőre beérkezett pályázatokat 40 napon belül értékeli, s azok elfogadásáról vagy elutasításáról — a felhasználók számára nyilvánosságra hozott programjegyzéktől függetlenül — közvetlenül is értesíti a pályázókat. A határidőn túl érkezett programjavaslatokat a Kollégium a következő felhívási időszakban értékeli.)

Az akkreditált programok felhasználásáról a sikeresen pályázó (a programtulajdonos) és az éves továbbképzési tervek készítésére kötelezett szervezetek külön megállapodást kötnek. A program akkreditációja és nyilvánosságra hozatala arra hatalmazza fel a programtulajdonost és a továbbképzés szervezőjét, hogy az akkreditált programot

köztisztviselői továbbképzéshez használják fel. A programok részleges vagy teljes finanszírozása a Kollégium javaslata alapján a központi költségvetés célleírányzatából biztosítható.

A felhívásra pályázatot nyújthat be, s akkreditáció esetén az éves terv készítésére kötelezettel kötött megállapodás alapján továbbképzést szervezhet (illetve szervezésében közreműködhet) minden természetes és jogi személy, valamint ezek jogi személyiséggel nem rendelkező társulása, ha tevékenységi köre erre feljogosítja.

A Kollégium felhívja a pályázni kívánók figyelmét: a pályázatok elbírálását követően — szükség esetén — újabb felhívást tesz közzé.

A felhívással kapcsolatos további információkkal *dr. Andriiska Szilvia*, az MKI OMI osztályvezetője áll a pályázók rendelkezésére a (06-1) 266-2645 számú telefonon.

Közigazgatási Továbbképzési Kollégium

Pályázati felhívás

a köztisztviselők továbbképzésében, vezetőképzésében közreműködő oktatói névjegyzékre való felvételre

A Magyar Közigazgatási Intézet Oktatási és Módszertani Igazgatósága (MKI OMI) a 199/1998. (XII. 4.) Korm. rendelet 11. §-ának (3) bekezdésében kapott felhatalmazás alapján pályázatot hirdet a köztisztviselők — központi költségvetésből támogatott — továbbképzésében, vezetőképzésében oktatóként közreműködők névjegyzékére való felvételre.

Csak a névjegyzékre felvett személyek működhetnek közre oktatóként a központi költségvetésből támogatott köztisztviselői továbbképzési, vezetőképzési programokban a programlembonyolító megbízása alapján.

Az oktatói névjegyzéket a Belügyminisztérium hivatalos lapjában tesszük közzé.

A pályázaton való részvétel feltételei:

- felsőfokú iskolai végzettség;
- legalább öt éves közigazgatásban vagy az iskolarendszerű, illetve felnőttoktatásban szerzett oktatói vagy tudományos kutatóként szerzett gyakorlat;
- a pályázó munkáltatójának hozzájárulása a pályázaton való részvételhez;
- nyelvoktatás esetében nyelvoktatói képesítés és 5 év nyelvoktatási gyakorlat.

A pályázati anyagnak tartalmaznia kell:

- a pályázati felhíváshoz *mellékel*t, hiánytalanul kitöltött „Adatlap”-ot, az abban foglalt nyilatkozattal együtt;
- felsőfokú iskolai végzettséget igazoló oklevél másolatát;
- legalább öt éves közigazgatási vagy oktatási, kutatói gyakorlat munkáltatói igazolását.

A pályázat mérlegelés nélkül elutasítható, ha a pályázó

- nem felel meg a pályázati kiírásban szereplő feltételeknek;
- a pályázati kiíráshoz mellékelte „Adatlap”-ot hiányosan töltötte ki;
- nem csatolta az előírt dokumentumokat.

A pályázat elutasítható a bírálóbizottság mérlegelése alapján, ha

- a pályázati anyag áttanulmányozása alapján a bírálóbizottság a pályázóval szemben szakmai kifogás(oka)t emelt;
- a pályázó nem rendelkezik oktatói gyakorlattal.

A pályázó tudomásul veszi, hogy törölhető az oktatói névjegyzékből, ha

- nem vesz részt az MKI OMI által szervezett oktatói felkészítőkön,
- 5 alkalommal önhibájából nem tesz eleget az oktatói felkérésnek,
- a tanfolyami értékelés többszöri negatív minősítése alapján.

A közigazgatási szakvizsgázatok névjegyzékén szereplők automatikusan felkerülnek az oktatói névjegyzékre a pályázati felhívás „Adatlap”-jának kitöltése, valamint az előírt nyilatkozatok megtétele esetén.

A pályázatokat a Magyar Közigazgatási Intézet Oktatási és Módszertani Igazgatóságához kell benyújtani (1124 Budapest XII., Németvölgyi út 41., postacím: 1525 Budapest, 114 Pf. 91). A borítékra rá kell írni: „Oktatói pályázat”.

A pályázatok benyújtása folyamatosan történik.

A pályázatok elbírálására első alkalommal 1999. augusztus 31-ig kerül sor, azt követően negyedévenként. A döntésről (a pályázat elutasítása esetén a pályázati anyag egyidejű visszaküldésével) az elbíráló bizottság a pályázókat közvetlenül írásban értesíti.

A pályázatokat az eljárás során az adatvédelmi szabályoknak megfelelően kezeljük.

*Magyar Közoktatási Intézet
Oktatási és Módszertani Igazgatósága*

Melléklet

Adatlap
a köztisztviselők továbbképzésében, vezetőképzésében közreműködő oktatói névjegyzékre való felvételhez

Név (leánykori név is):

Lakcím:

Lakástelefon, fax:

Jelenlegi munkahely (azon belül szervezeti egység) neve, címe:

Munkahelyi telefon, fax:

Munkahelyi beosztás, vezetői megbízás:

Iskolai végzettség, szak megnevezése (több oklevél esetén mindegyik):

Felsőfokú szakképzettség(ek):

Rendelkezik-e pedagógiai végzettséggel:

igen

nem

— mégpedig:

— ha nem, részt vett-e oktatásmódszertani tárgyú továbbképzésben hallgatóként;

igen

nem

— rendelkezik-e iskolarendszerű oktatásban szerzett oktatói gyakorlattal;

igen

nem

— rendelkezik-e iskolarendszeren kívüli továbbképzésben szerzett oktatói gyakorlattal

igen

nem

— mégpedig:

Rendelkezik-e legalább 5 éves közigazgatási, oktatói vagy kutatási gyakorlattal?

igen

nem

Ha pályázatában idegen nyelvi továbbképzést jelölt meg, rendelkezik-e nyelvtanítói képesítéssel és legalább 5 év nyelvtanítói gyakorlattal?

igen

nem

Közigazgatásban hasznosítható tudományos fokozattal rendelkezik-e?

igen

nem

Szakmai gyakorlat hossza (év):

közigazgatási

oktatói

tudományos kutatói

Aláhúzással jelölje meg azokat a témaköröket, amelyekből oktatói közreműködést vállal:

- A helyi önkormányzati igazgatási rendszer
- Államháztartás (kölségvetés, adó, közvagyon igazgatása)
- Általános alkotmánytani ismeretek
- Az államigazgatás szervezetrendszere (közigazgatás központi szervei, a központi alárendeltségű területi és helyi közigazgatási szervek)
- Az államigazgatási eljárás általános szabályai, jogintézményei
- Belügyi igazgatás
- Egészségügyi igazgatás
- EU integrációs ismeretek
- Földművelésügyi igazgatás
- Gazdasági igazgatás, Kereskedelmi, Ipari, Munkaügyi igazgatás, Idegenforgalom
- Honvédelmi igazgatás
- Igazságügyi igazgatás
- Környezetvédelmi igazgatás
- Közigazgatási informatika
- Közigazgatási jog — jogalkotás — jogalkalmazás
- Közigazgatási szervezési-vezetési ismeretek (hierarchia, irányítás, vezetés, felügyelet, ellenőrzés)
- Közlekedési, hírközlési, vízügyi igazgatás
- Közszolgálati etika
- Közszolgálati jog — a közigazgatás személyzete
- Közszolgáltatások joga és intézményrendszere
- Kulturális igazgatás
- Külügyi igazgatás
- Oktatási igazgatás
- Sportigazgatás
- Szabálysértési jog
- Szociális igazgatás
- Területfejlesztés és -rendezés, területi tervezés
- Idegen nyelv(ek), mépedig:
- Egyéb, mégpedig:
-

Részt vett-e oktatóként a pályázatban megjelölt témakör(ök) szerinti továbbképzésben?

igen

nem

Nyilatkozat:

Vállalom, hogy

- felkérés esetén oktatóként részt veszek a központi költségvetésből támogatott köztisztviselői továbbképzési, vezetőképzési programokban;
- az adataimban történő változást haladéktalanul közlöm az MKI OMI-val;
- rendszeresen részt veszek az MKI OMI által szervezett oktatói, oktatás-módszertani továbbképzéseken.

A munkáltató hozzájárulása és a legalább 5 éves közigazgatási, oktatási, kutatói gyakorlat igazolása:

.....
aláírás, pecsét

Kelt:.....

.....
pályázó aláírása

A Központi Kárrendezési Iroda**k ö z l e m é n y e****az 1999. augusztus 16—28-ig terjedő időszak****— I., II/1. és II/2. földalpra vonatkozó — termőföld árveréseiről****Az 1999. augusztus 16—28-ig terjedő időszak****— I. földalpra vonatkozó — termőföld árveréseiről**

A megyei (fővárosi) kárrendezési irodák 1999. augusztus 16—28-ig terjedő időszakra eső termőföld árverési hirdeteményeit az 1991. évi XXV. törvény 20. §-ának (1) bekezdése alapján az alábbiakban tesszük közzé:

*Tájékoztató**az árverések fontosabb szabályairól*

1. Az ingatlanok tehermentesen kerülnek árverésre, kivéve az 1991. évi XXV. törvény 25. §-ának (1) bekezdésében meghatározott AK értékben ki nem fejezett értéknövekedésének állami támogatással csökkentett összegű megtérítésének kötelezettségét.

2. Az ingatlanok adatai és térképe az ingatlan fekvése szerinti önkormányzat hirdetőtábláján és a gazdálkodó szervezetnél, valamint az árverés helyszínén megtekinthetők.

3. Az ingatlanok AK értékben kerülnek árverezésre. Amennyiben az igénybejelentés alapján egyezség jön létre, úgy az 1000 Ft/AK értékben kerül átszámításra. Az egyezség tényét az árverésen be kell jelenteni; ha egyezség nem jön létre, egy AK érték az 1991. évi XXV. törvény 22. §-ának (1) bekezdése alapján 3000 Ft/AK kikiáltási áron indul.

4. Az árverésen a vételre szánt kárpótlási jegyet és/vagy mezőgazdasági vállalkozást támogató utalványt (banki letéti igazolást) letétbe kell helyezni, amelynek 20%-a az árverési előleg, amely a vételárba beszámít, vagy visszadásra kerül.

5. Az árverésen az 1991. évi XXV. törvény 21. §-a alapján az öt megillető kárpótlási jegyekkel (utalvánnyal) és banki letéti igazolással az a kárpótlásra jogosult vehet részt,

a) akinek az elvett termőföldje a gazdálkodó szervezet tulajdonában vagy használatában van;

b) aki a termőföldet árverező szövetkezetnek 1991. január 1-jén és az árverés időpontjában is tagja, illetőleg az árverés időpontjában azért nem tagja, mert tagsági viszonya az Ámt. (1992. évi II. törvény) hatálybalépését köve-

tően kiválással, a szövetkezet gazdasági társasággá történő átalakulása vagy a szövetkezet megszűnése folytán szűnt meg. (Ez a módosítás 1993. január 23-án lépett hatályba);

c) akinek 1991. június 1-jén abban a községben, városban volt állandó lakóhelye, ahol az árverező gazdasági szervezet termőföldterülete van.

Az árverésen való részvétel jogosultságát igazolni kell. A jogosultságot igazolni nem tudó személyt az árverésen való részvételből ki kell zárni.

Figyelmeztetés

Árverezni a 104/1991. (VIII. 3.) Korm. rendelet 28., 29. és 30. §-ai alapján személyesen, vagy meghatalmazott útján, vagy — több kárpótlásra jogosult esetén — együttesen lehet. A meghatalmazást közokiratba vagy teljes bizonyító erejű magánokiratba kell foglalni.

A 104/1991. (VIII. 3.) Korm. rendelet 33. §-ának (5) bekezdése alapján az árverés vezetője kizárja a további árverésből azt az árverezőt, aki az ajánlat lezárását követően nem él vételi jogával. A kizárt személy az árverési előlegét elveszti. Az elvesztett árverési előleg az államot illeti meg.

A vételi jogot csak az a jogosult gyakorolhatja, aki kötelezettséget vállal a termőföld mezőgazdasági hasznosítására (fertőzésmentes és gyommentes állapotban tartására), és arra, hogy a termőföldet a mezőgazdasági termelésből öt éven belül nem vonja ki. Amennyiben vállalt kötelezettségét a tulajdonszerzéstől számított öt éven belül megszegi, a termőföld kártalanítás nélkül állami tulajdonba kerül, és árverés útján lesz értékesítve.

A kárpótlásra jogosult tanyatulajdonost, a tanyája körüli termőföldre az árverés során elővásárlási jog illeti meg.

A vételi jog alapján szerzett termőföldnek a tulajdonszerzéstől számított három éven belül történő elidegenítéséből származó bevételnek termőföldre fordított értéknövelő beruházási kiadásokkal csökkentett részét teljes egészében az elidegenítés évében kell a tulajdonosnak a személyi jövedelemadó alapjául szolgáló összjövedelméhez hozzászámítani. Bevételek az illetékkiszabás alapjául szolgáló forgalmi értéket kell tekinteni.

Az árverésen bármely okból meg nem jelenő kárpótlásra jogosult később, a mulasztásra hivatkozva semmiféle jogot nem érvényesíthet; ebből az okból az árverés eredménye nem változtatható meg.

Árverési kifogást nyújthat be az árverésen részt vevő árverező, továbbá az árverésből kizárt személy az árverés lezárását követő három napon belül a Központi Kárrendezési Irodához.

A kárpótlásra jogosult az általa megvásárolt termőföld AK értékben ki nem fejezett értéknövekedésének állami támogatással csökkentett összegű megtérítésére köteles a földet az árverésen eladó részére.

A termőföld hasznosítását és védelmét szolgáló és/vagy a termőföld értékét növelő meliorációs, öntözési és útépitési beruházások esetében a beruházási költségeknek az állami támogatással és az amortizálódott hányaddal csökkentett értékét kell a földet kiadó részére megtéríteni. A gazdálkodó szervezet által elvégzett számítás helyességét a kárrendezési iroda ellenőrzi.

A vételi jog gyakorlásával tulajdonba kerülő termőföld új tulajdonosa a földet átadó gazdálkodó szervezet részére köteles megtéríteni az új gazdasági évet előkészítő, szükséges fő gazdasági munkáknak (szántás, talajerő-visszapótlás), zöldeltári értékeknek (pl. 3 évnél nem idősebb takarmányvetés)

a gazdálkodó szervezet táblatorzskönyve alapján számított ellenértékét. A térítés mértékében és módjában az új tulajdonos és a gazdálkodó szervezet állapodik meg.

A vételi jog gyakorlásával tulajdonba kerülő földeket az annak fekvése szerint illetékes körzeti földhivatal adja birtokba.

A gazdálkodó szervezet hozzájárulásával a földhivatal birtokba adja a termőföldet akkor is, ha a birtokbaadás egyéb feltételei fennállanak, de a jogosult az elismert tartozását nem fizette meg, vagy részletfizetésben állapodott meg.

Felhívjuk a tisztelt árvezetni szándékozók figyelmét, hogy a *Tájékoztató az árverés fontosabb szabályairól*, valamint, hogy e *Figyelmeztetés* az összes termőföld árverési hirdeteménnyel kapcsolatban figyelembe veendő.

Központi Kárrendezési Iroda

Pest megye

A Központi Kárrendezési Iroda FÓT községben, a Vörösmarty Mgtsz, Fót által kijelölt földrészletre az
árverést kitűzi.

1. Az árverés helye: Budapest, XVII. RTK (Rákosmenti Testedző Kör) Sportcsarnok, Péceli út 144.
2. Az árverést a Bács-Kiskun és Pest Megyei Kárrendezési Iroda közreműködésével tartjuk meg.
3. Az árverés ideje: 1999. augusztus 24., 10 óra.
4. Az árverésre kerülő földrészletek:

Település: Fót

Helyrajzi szám	Terület	Művelési ág	Aranykorona érték	Korlátozó intézkedés	
				megnevezése	értéke
2027	2 ha 9310 m ²	szántó	40,74		
05/2	36 ha 3464 m ²	szántó	395,92	GOV, TIGÁZ	gázvezeték szolgalmi jog
05/7	8269 m ²	szántó	8,02		A természetben út!
015/2	7 ha 799 m ²	szántó	80,41		
015/3	9 ha 8444 m ²	erdő	29,53	Közös művelési kötelezettség	
020/1	16 ha 3724 m ²	szántó	342,18		
020/3	6 ha 2698 m ²	erdő	32,60	Közös művelési kötelezettség	
020/4	10 ha 6200 m ²	szántó	221,96		
025/26	4 ha	szántó	38,80		
029/1	1 ha 7873 m ²	gyep (L)	10,01		
029/2	6 ha 5585 m ²	erdő	34,10	Közös művelési kötelezettség	
031/1	22 ha 7732 m ²	szántó	220,90	TIGÁZ	gázvezeték szolgalmi jog
031/2	1 ha 1389 m ²	erdő	3,42	Közös művelési kötelezettség, TIGÁZ	gázvezeték szolgalmi jog
034/1	2860 m ²	gyep (L)	1,60		
034/2	9295 m ²	erdő	2,79	Közös művelési kötelezettség	
036/1	3 ha 9643 m ²	erdő	11,89	Közös művelési kötelezettség	
036/2	2 ha 4016 m ²	szántó	50,19		
036/3	9367 m ²	erdő	2,81	Közös művelési kötelezettség	

Helyrajzi szám	Terület	Művelési ág	Aranykorona érték	Korlátozó intézkedés	
				megnevezése	értéke
038	3 ha 4262 m ²	szántó	71,61	TIGÁZ gázvezeték szolgálmi jog	
040	15 ha 7460 m ²	szántó	329,09	TIGÁZ gázvezeték szolgálmi jog	
042	33 ha 8373 m ²	szántó	803,34	TIGÁZ gázvezeték szolgálmi jog	
044/1	33 ha 8865 m ²	szántó	425,55		
044/2	11 ha 6379 m ²	erdő	60,52	Közös művelési kötelezettség	
044/3	1 ha 9543 m ²	szántó	40,84		
047	9513 m ²	erdő	4,95	Közös művelési kötelezettség	
074/8	11 ha 1 m ²	gyep (L)	61,60		
083/1 a	11 ha 8382 m ²	szántó	247,42		
083/1 b	1 ha 6853 m ²	gyep (L)	9,44		
085/3	9 ha 7111 m ²	szántó	202,96		
085/4	1670 m ²	szántó	3,49	A helyszínen lekerítve	
085/5	1509 m ²	szántó	3,15	A helyszínen lekerítve	
0101/1 a	37 ha 2 m ²	gyümölcsös	1994,41	GOV gázvezeték szolgálmi jog	
0101/1 b	1 ha 1731 m ²	gyep (L)	2,82	GOV gázvezeték szolgálmi jog	
0110/1	17 ha 1567 m ²	szántó	166,42	DMRV vízvezeték szolgálmi jog	
0110/2	8834 m ²	erdő	1,68	Közös művelési kötelezettség, DMRV vízvezeték szolgálmi jog	
0112/1 a	16 ha 7317 m ²	gyümölcsös	609,90		
0112/1 b	1 ha 729 m ²	gyep (L)	2,57		
0112/2	6 ha 7867 m ²	szántó	141,84		
0112/3	3 ha 4841 m ²	erdő	6,62	Közös művelési kötelezettség	
0114/1	8231 m ²	gyep (l)	1,98	DMRV vízvezeték szolgálmi jog	
0114/4	14 ha 2429 m ²	szántó	138,16		
0114/5	2007 m ²	erdő	0,60	Közös művelési kötelezettség	
0114/6	2889 m ²	erdő	0,87	Közös művelési kötelezettség	
0119	8 ha 93 m ²	szántó	111,33	DMRV víz, jk. szolgálmi jog	
0121	10 ha 6007 m ²	szántó	147,35	DMRV vízvezeték szolgálmi jog	
0127 a	24 ha 5001 m ²	gyümölcsös	1039,97		
0127 b	1 ha 6007 m ²	gyep (L)	3,84		
0133/1	2 ha 6360 m ²	erdő	7,91	Közös művelési kötelezettség	
0133/2	41 ha 764 m ²	szántó	391,70		
0145/1	4 ha 6750 m ²	erdő	24,31	Közös művelési kötelezettség, DMRV vízvezeték szolgálmi jog	
0145/2 a	3 ha 2229 m ²	szántó	84,12	DMRV vízvezeték szolgálmi jog	
0145/2 b	5726 m ²	gyep (L)	2,27	DMRV vízvezeték szolgálmi jog	
0150/1	20 ha 2 m ²	szántó	626,01		
0189/1 a	18 ha 8376 m ²	gyümölcsös	638,59		
0189/1 b	6340 m ²	gyep (L)	0,89		
0189/1 c	2 ha 3849 m ²	szántó	49,84		
0189/2	5203 m ²	erdő	1,56	Közös művelési kötelezettség	
0246/1	4 ha 1145 m ²	gyep (L)	135,37		
0246/3	4 ha 6783 m ²	gyep (L)	75,86		
0250/12	20 ha 4998 m ²	gyep (L)	28,70		

**Az 1999. augusztus 16—28-ig terjedő időszak
— II/1. földalapról vonatkozó —
termőföld árveréseiről**

A megyei (fővárosi) kárrendezési irodák 1999. augusztus 16—28-ig terjedő időszakra eső termőföld árverési hirdetményeit az 1995. évi LXIII. törvény 1. §-ával módosított 1991. évi XXV. törvény 27. §-ának (2) bekezdése alapján (II/1. földalapról) az alábbiak szerint tesszük közzé:

Tájékoztató az árverések fontosabb szabályairól

Az 1—3. pontok szövege megegyezik az I. földalapról írottakkal.

4. Az árverésen a vételre szánt kárpótlási jegyet (banki letéti igazolást) letétbe kell helyezni, amelynek 20%-a az árverési előleg, amely a vételárba beszámít, vagy visszaadásra kerül.

5. Az árverésen az 1994. évi XXXII. törvény 1. §-ának — a II/1. földalapról vonatkozó — (2) bekezdése alapján az őt megillető kárpótlási jegyekkel és/vagy banki letéti igazolással az a kárpótlásra jogosult vehet részt:

a) akinek az állandó lakóhelye 1991. június 1-jén az érintett településen volt, és jelenleg is ott rendelkezik állandó bejelentett lakhellyel, vagy

b) a kárpótlás alapjául szolgáló termőföld tulajdona a település közigazgatási határán belül volt.

Az árverésen részt venni kívánó jogosultak egyrészt személyi igazolványukkal vagy önkormányzati igazolással bizonyíthatják a lakhely szerinti illetékességüket, másrészt a megyei kárrendezési hivatal által hozott határozattal igazolhatják, hogy a kárpótlás alapjául szolgáló termőföld az adott település közigazgatási határán belül volt. A kárpótlás alapjául szolgáló termőföld fekvését a földhivatal, illetve a megyei kárrendezési iroda is igazolhatja, amennyiben ez a határozatból nem derül ki.

Meghatalmazással árvetelő személy esetében a fenti igazolásokat — a meghatalmazó nevére kiállítva — az adatfelvételnél szintén be kell mutatni.

Az árverésen mezőgazdasági vállalkozást támogató utalvánnyal tulajdont szerezni nem lehet.

Az árverésen való részvétel jogosultságát igazolni kell; a jogosultságot igazolni nem tudó személyt az árverésen való részvételből ki kell zárni.

Figyelmeztetés

A *Figyelmeztetés* szövege megegyezik az I. földalapról írottakkal.

Központi Kárrendezési Iroda

Baranya megye

A Központi Kárrendezési Iroda KOVÁCSSZÉNÁJA községben, a Sásdi Mgtsz, Sásd használatában (kezelésében) lévő termőföldterületből a Magyar Állam által kijelölt földrészt az

á r v e r é s t k i t ű z i .

1. Az árverés helye: Kovácsszénája, Fő u. 28.
2. Az árverést a Baranya és Somogy Megyei Kárrendezési Iroda közreműködésével tartjuk meg.
3. Az árverés ideje: 1999. augusztus 16., 10 óra.
4. Az árverésre kerülő földrésztetek:

Település: Kovácsszénája

Helyrajzi szám	Terület	Művelési ág	Aranykorona érték	Korlátozó intézkedés	
				megnevezése	értéke
080	12 ha 442 m ²	gyep	10,84		
077/4	7500 m ²	gyep	5,25		
0114	4 ha 4575 m ²	szántó	15,60		
0110	4 ha 6191 m ²	gyep	4,16		
0109	2 ha 8234 m ²	gyep	2,54		
0107	4 ha 8206 m ²	szántó	16,87		
0104	7 ha 7437 m ²	gyep	6,97		

Helyrajzi szám	Terület	Művelési ág	Aranykorona érték	Korlátozó intézkedés	
				megnevezése	értéke
048/2 a	6 ha 5680 m ²	szántó	27,19		
048/2 b	2 ha 8856 m ²	gyep	2,60		
048/2 c	4 ha 4437 m ²	szántó	15,55		
040/2	6 ha 9129 m ²	szántó	43,60		
033/14	1 ha 8788 m ²	gyep	6,00		
026/22	1852 m ²	szántó	1,04		
026/21	2223 m ²	gyep	0,67		
026/35	7373 m ²	gyep	0,66		
026/33 a	3569 m ²	gyep	1,07		
026/33 b	2442 m ²	szántó	1,37		
071/5 a	14 ha 3114 m ²	szántó	188,91	Meliorációs költség 6000 Ft/ha	
071/5 b	1 ha 200 m ²	gyep	3,06		
071/5 c	7613 m ²	gyep és árok	2,28		
071/5 d	2 ha 9267 m ²	gyep	8,78		
030	7949 m ²	gyep	2,39		

Novák Sándorné s. k.,
mb. irodaigazgató

Csongrád megye

A Központi Kárrendezési Iroda ÜLLÉS községben, az Üllési Haladás Mgsz, Üllés használatában (kezelésében) lévő termőföldterületből a Magyar Állam által kijelölt földrészt az

árverést kitűzi.

1. Az árverés helye: Üllés, Művelődési Ház
2. Az árverést a Csongrád Megyei Kárrendezési Iroda közreműködésével tartjuk meg.
3. Az árverés ideje: 1999. augusztus 24., 10 óra.
4. Az árverésre kerülő földrészek:

Település: Üllés

Helyrajzi szám	Terület	Művelési ág	Aranykorona érték	Korlátozó intézkedés	
				megnevezése	értéke
031/66	2 ha 6397 m ²	gyep, nádas	18,18	Bányászolgalmi jog	
031/75	6 ha 8023 m ²	gyep, nádas	34,74	Bányászolgalmi jog	
031/76	2490 m ²	gyep	0,77	Bányászolgalmi jog	
031/78	283 m ²	gyep	0,09	Bányászolgalmi jog	
031/79	330 m ²	gyep	0,10	Bányászolgalmi jog	
031/80	609 m ²	gyep	0,19		
056/13	12 ha 997 m ²	szántó	29,04		
073/109	2 ha 3362 m ²	gyep	53,63	Bányászolgalmi jog	
074/110	159 m ²	gyep	0,25		
079/59	333 m ²	gyep	0,25		
079/60	107 m ²	gyep	0,08		
081/122	7475 m ²	szántó	3,14		
082/48-ból	7823 m ²	szőlő	32,62		

Helyrajzi szám	Terület	Művelési ág	Aranykorona érték	Korlátozó intézkedés	
				megnevezése	értéke
082/59	4 ha 6285 m ²	szőlő	193,01		
085/10	3884 m ²	szántó	0,93		
0110/29	3596 m ²	szántó	1,51		

Juhász J. Pál s. k.,
irodaigazgató

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye

A Központi Kárrendezési Iroda TYUKOD községben, a Kossuth Mgtsz, Mérk használatában (kezelésében) lévő termőföldterületből a Magyar Állam által kijelölt földrészletre az

árverést kitűzi.

1. Az árverés helye: Tyukod, Művelődési Ház
2. Az árverést a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Kárrendezési Iroda közreműködésével tartjuk meg.
3. Az árverés ideje: 1999. augusztus 24., 10 óra.
4. Az árverésre kerülő földrészletek:

Település: Tyukod

Helyrajzi szám	Terület	Művelési ág	Aranykorona érték	Korlátozó intézkedés	
				megnevezése	értéke
0290/1	8 ha 8357 m ²	szántó	82,54		
0292/1-ből	2 ha 6382 m ²	szántó	27,19		

A Központi Kárrendezési Iroda NYÍRGELSE községben, a Rákóczi Mgtsz, Nyírbogát használatában (kezelésében) lévő termőföldterületből a Magyar Állam által kijelölt földrészletre az

árverést kitűzi.

1. Az árverés helye: Nyírgelse, Művelődési Ház
2. Az árverést a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Kárrendezési Iroda közreműködésével tartjuk meg.
3. Az árverés ideje: 1999. augusztus 26., 10 óra.
4. Az árverésre kerülő földrészletek:

Település: Nyírgelse

Helyrajzi szám	Terület	Művelési ág	Aranykorona érték	Korlátozó intézkedés	
				megnevezése	értéke
0122/1	7 ha 5744 m ²	szántó	86,49		
0126/2-ből	6 ha 8937 m ²	szántó	75,14		
0245/1 a	9 ha 6856 m ²	gyep	23,25		
0245/1 b	4883 m ²	nádas	0,58		
0245/1 c	1 ha 9304 m ²	gyep	6,76		

Szilágyi János s. k.,
mb. irodaigazgató

**Az 1999. augusztus 16—28-ig terjedő időszak
— II/2. földalapról vonatkozó —
termőföld árveréseiről**

A megyei (fővárosi) kárrendezési irodák 1999. augusztus 16—28-ig terjedő időszakra eső termőföld árverési hirdetményeit az 1994. évi XXXII. törvény 1. §-ával kiegészített 1991. évi XXV. törvény 27. §-ának (3) bekezdése alapján (II/2. földalapról) az alábbiak szerint tesszük közzé:

Tájékoztató az árverések fontosabb szabályairól

Az 1—4. pontok szövege megegyezik a II/1. földalapról írottakkal.

5. Az árverésen az 1994. évi XXXII. törvény 1. §-ával kiegészített 1991. évi XXV. törvény 27. §-ának — a II/2. földalapról vonatkozó — (3) bekezdése alapján, az

őt megillető kárpótlási jegyekkel és/vagy banki letéti igazolással minden kárpótlásra jogosult részt vehet.

Meghatalmazással árverező személy esetében a fenti igazolásokat — a meghatalmazó nevére kiállítva — az adatfelvételnél be kell mutatni.

Az árverésen mezőgazdasági vállalkozást támogató utalvánnyal tulajdont szerezni nem lehet.

Az árverésen való részvétel jogosultságát igazolni kell. A jogosultságot igazolni nem tudó személyt az árverésen való részvételből ki kell zárni.

Figyelmeztetés

A *Figyelmeztetés* szövege megegyezik az I. földalapról írottakkal.

Központi Kárrendezési Iroda

Bács-Kiskun megye

A Központi Kárrendezési Iroda FÜLÖPJAKAB községben, az Alkotmány Mezőgazdasági Szövetkezet, Fülöpkab használatában (kezelésében) lévő termőföldterületből a Magyar Állam által kijelölt földrészletre az

á r v e r é s t k i t ű z i .

1. Az árverés helye: Fülöpkab, Felszabadulás u. 4., Előjáróság épülete
2. Az árverést a Békés Megyei Kárrendezési Iroda közreműködésével tartjuk meg.
3. Az árverés ideje: 1999. augusztus 16., 10 óra.
4. Az árverésre kerülő földrészletek:

Település: Fülöpkab

Helyrajzi szám	Terület	Művelési ág	Aranykorona érték	Korlátozó intézkedés	
				megnevezése	értéke
076/1 a-ból	6 ha 2947 m ²	szántó	49,37		
076/1 b	2202 m ²	gyep (L)	0,76		
076/1 c	8466 m ²	gyep (L)	3,22		
076/1 f	2 ha 1100 m ²	szántó	7,08		
076/1 a-1	10 ha 3379 m ²	szántó	70,36		
076/1aa	8 ha 8941 m ²	szántó	74,20		
0133/19	1 ha 755 m ²	szántó	6,36		

*Dr. Izsák Dezsőné s. k.,
irodaigazgató*

Borsod-Abaúj-Zemplén megye

A Központi Kárrendezési Iroda GÖMÖRSZŐLŐS községben, a Borsodi Erdő és Fafeldolgozó Gazdaság, Miskolc használatában (kezelésében) lévő termőföldterületből a Magyar Állam által kijelölt földrészletre az

á r v e r é s t k i t ű z i .

1. Az árverés helye: GömörSZŐLŐS, Polgármesteri Hivatal
2. Az árverést a Fővárosi Kárrendezési Iroda közreműködésével tartjuk meg.
3. Az árverés ideje: 1999. augusztus 24., 10 óra.
4. Az árverésre kerülő földrészletek:

Település: GömörSZŐLŐS

Helyrajzi szám	Terület	Művelési ág	Aranykorona érték	Korlátozó intézkedés	
				megnevezése	értéke
015/1	8 ha 5574 m ²	gyep	20,54		
032/1/2	4 ha 5961 m ²	gyep	87,79		
045/1	4 ha 6525 m ²	szántó	48,39		

Lévai Sándor s. k.,
irodaigazgató

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye

A Központi Kárrendezési Iroda FÁBIÁNHÁZA községben, a Szamosmenti Állami Tangazdaság, Mátészalka használatában (kezelésében) lévő termőföldterületből a Magyar Állam által kijelölt földrészletre az

á r v e r é s t k i t ű z i .

1. Az árverés helye: Fábíánháza, Művelődési Ház
2. Az árverést a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Kárrendezési Iroda közreműködésével tartjuk meg.
3. Az árverés ideje: 1999. augusztus 16., 10 óra.
4. Az árverésre kerülő földrészletek:

Település: Fábíánháza

Helyrajzi szám	Terület	Művelési ág	Aranykorona érték	Korlátozó intézkedés	
				megnevezése	értéke
0153/5-ből	30 ha 9258 m ²	erdő	117,54	Közös művelési kötelezettség	

Szilágyi János s. k.,
mb. irodaigazgató

Tolna megye

A Központi Kárrendezési Iroda SIMONTORNYA községben, az Egyesült Mgtsz, Igar (Simontornya) használatában (kezelésében) lévő termőföldterületből a Magyar Állam által kijelölt földrészletre az

árverést kitűzi.

1. Az árverés helye: Simontornya, Művelődési Ház
2. Az árverést a Fővárosi Kárrendezési Iroda közreműködésével tartjuk meg.
3. Az árverés ideje: 1999. augusztus 16., 10 óra.
4. Az árverésre kerülő földrészletek:

Település: Simontornya

Helyrajzi szám	Terület	Művelési ág	Aranykorona érték	Korlátozó intézkedés	
				megnevezése	értéke
043/19 a	8 ha 4387 m ²	gyep (rét)	183,12		
043/19 c	6142 m ²	gyep (rét)	13,33		
043/19 d	1 ha 3053 m ²	szántó	45,52		

Dr. Györe Attila s. k.,
irodaigazgató

Zala megye

A Központi Kárrendezési Iroda ZALATÁRNOK községben, a Zalatárnok-Tófej Mgtsz, Zalatárnok használatában (kezelésében) lévő termőföldterületből a Magyar Állam által kijelölt földrészletre az

árverést kitűzi.

1. Az árverés helye: Zalatárnok, Kultúrház
2. Az árverést a Zala és Vas Megyei Kárrendezési Iroda közreműködésével tartjuk meg.
3. Az árverés ideje: 1999. augusztus 17., 10 óra.
4. Az árverésre kerülő földrészletek:

Település: Zalatárnok

Helyrajzi szám	Terület	Művelési ág	Aranykorona érték	Korlátozó intézkedés	
				megnevezése	értéke
0207/1-ből	1 ha 6796 m ²	szántó	8,23	VezetékJog jogosult: MATÁV Rt.	

Márkus Lőrincné s. k.,
mb. irodaigazgató

KÖZLEMÉNY

A Magyar Közlöny különszámaként megjelent a

HATÁLYOS VÁMJOGSZABÁLYOK I. és II.

című, A/4 formátumú kiadvány.

A kiadvány első kötete 200 oldal terjedelmű, a vámjogról, a vámeljárásról, valamint a vámigazgatásról szóló 1995. évi C. törvényt tartalmazza a végrehajtásáról szóló 45/1996. (III. 25.) Korm. rendelettel egységes szerkezetben.

A második kötet terjedelme 160 oldal, a vámtörvény végrehajtásának részletes szabályairól szóló 10/1996. (III. 25.) PM rendeletet tartalmazza.

A kézirat lezárva: 1999. május 25-én.

Kötetenként megvásárolható, ára: 1456 Ft áfával/kötet.

A megrendeléseket a Magyar Hivatalos Közlönykiadó címére (1085 Budapest, Somogyi Béla u. 6.) lehet feladni. Fax: 266-5099 vagy 267-2780.

MEGRENDELŐLAP

Megrendeljük a

HATÁLYOS VÁMJOGSZABÁLYOK I. és II.

című kiadványt példányban.

A megrendelő (cég) neve:

Címe (város, irányítószám):

Utca, házszám:

Az ügyintéző neve, telefonszáma:

A megrendelő (cég) bankszámlaszáma:

A megrendelt példányok ellenértékét postaköltséggel együtt, a szállítást követő számla kézhezvétele után, 8 napon belül a Magyar Hivatalos Közlönykiadónak a számlán feltüntetett pénzforgalmi jelzőszámára átutaljuk.

Keltezés:

.....
cégszerű aláírás

K Ö Z L E M É N Y

A Magyar Közlöny különszámaként megjelent

A MUNKA TÖRVÉNYKÖNYVE, A KÖZTISZTVISELŐI TÖRVÉNY ÉSA KÖZALKALMAZOTTAK JOGÁLLÁSÁRÓL SZÓLÓ TÖRVÉNY

I. A MUNKA TÖRVÉNYKÖNYVE ÉSVÉGREHAJTÁSI JOGSZABÁLYAI

című, A/4 formátumú, 160 oldal terjedelmű kiadvány.

A kézirat lezárva: 1999. június 24-én.

Ára: 1736 Ft áfával.

Megrendeléseket a Magyar Hivatalos Közlönykiadó címére (1085 Budapest, Somogyi Béla u. 6.) lehet feladni. Fax: 266-5099 vagy 267-2780.

A fenti I. kötetet a napokban követik a „II. A köztisztviselői törvény” és a „III. A közalkalmazottak jogállásáról szóló törvény” című kiadványok.

M E G R E N D E L Ő L A P

Megrendeljük

A MUNKA TÖRVÉNYKÖNYVE, A KÖZTISZTVISELŐI TÖRVÉNY ÉSA KÖZALKALMAZOTTAK JOGÁLLÁSÁRÓL SZÓLÓ TÖRVÉNY

I. A MUNKA TÖRVÉNYKÖNYVE ÉSVÉGREHAJTÁSI JOGSZABÁLYAI

című kiadványt példányban.

A megrendelő (cég) neve:

Címe (város, irányítószám):

Utca, házsám:

Az ügyintéző neve, telefonszáma:

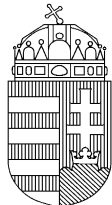
A megrendelő (cég) bankszámlaszáma:

A megrendelt példányok ellenértékét a postaköltséggel együtt a szállítást követő számla kézhezvétele után, 8 napon belül a Magyar Hivatalos Közlönykiadónak a számlán feltüntetett pénzforgalmi jelzőszámára átutaljuk.

Keltezés:

.....
cégszerű aláírás

A MAGYAR HIVATALOS KÖZLÖNYKIADÓ megjelentette a

TÖRVÉNYEK ÉS RENDELETEK HIVATALOS GYŰJTEMÉNYE 1998

című hatkötetes jogszabálygyűjteményt.

A kiadványt az Igazságügyi Minisztérium és a Miniszterelnöki Hivatal a korábbi évek gyakorlatához hasonlóan név- és tárgymutatóval, kiegészítő jegyzetekkel, függelékkel, valamint változásmutatóval látta el.

A jogszabálygyűjtemény I., II., III., IV., V. és VI. kötetének ára: **51 520 Ft áfával.**

A kötetekre szóló megrendelést a Magyar Hivatalos Közlönykiadó címére (1085 Budapest, Somogyi Béla u. 6.) kérjük eljuttatni.

Fax: 266-5099 vagy 267-2780.

MEGRENDELŐLAP

Megrendeljük a

TÖRVÉNYEK ÉS RENDELETEK HIVATALOS GYŰJTEMÉNYE 1998

című hatkötetes kiadványt példányban.

A megrendelő (cég) neve:

Címe (város, irányítószám):

Utca, házsám:

Az ügyintéző neve, telefonszáma:

A megrendelő (cég) bankszámlaszáma:

A megrendelt példányok ellenértékét a postaköltséggel együtt, a szállítást követő számla kézhezvétele után, 8 napon belül átutaljuk a Magyar Hivatalos Közlönykiadónak a számlán feltüntetett pénzforgalmi jelzőszámára.

Keltezés:.....

.....
cégszerű aláírás

Ne feledje!

Rendszerünk megvásárlásával és használatával
a hivatalos jogszabályszovegek kezelését tanulja meg.

CD-JOGÁSZ[®] **a magyar jogszabályok hivatalos hatályos szövege**

A CD-JOGÁSZ szolgáltatásként valósul meg. A CD-lemezek rendszeres küldésén kívül ügyfelünk részletes kézikönyvet és „forródrót” szolgáltatást kap. Az újabb programváltozatok legalább egy évig ingyenesek.

A CD-JOGÁSZ előfizetője automatikusan lehetőséget kap arra, hogy a Magyar Hivatalos Közlönykiadó online szolgáltatásait kedvezményesen vegye igénybe.

Éves előfizetési díjak

Egyszeri belépési díj	12 000 Ft + áfa
Önálló változat	36 000 Ft + áfa
5 munkahelyes hálózati változat	48 000 Ft + áfa
10 munkahelyes hálózati változat	60 000 Ft + áfa
25 munkahelyes hálózati változat	72 000 Ft + áfa
50 munkahelyes hálózati változat	84 000 Ft + áfa
100 munkahelyes hálózati változat	96 000 Ft + áfa

A hálózati besorolás az egyidejűleg kiszolgálható felhasználók száma alapján készült.

Az alapszolgáltatás mellett vállaljuk a program installációját, betanítását, illetve a hálózati használatl kapcsolatos szaktanácsadást egységesen 4000 Ft + áfa díjért, ügyfelünk telephelyén.

A megrendeléseket a Magyar Hivatalos Közlönykiadó címére (1085 Budapest, Somogyi Béla u. 6., tel.: 06-80-200-723, 266-5095; fax: 266-8906) kérjük eljuttatni.

M E G R E N D E L Ő L A P

Megrendeljük a **CD-JOGÁSZ[®]**változatát.....példányban,
1999. hónaptól.

A megrendelő (cég) neve:
címe:

Az ügyintéző neve, telefonszáma:

A megrendelő (cég) bankszámlaszáma:

Küldési cím és név:

A megrendelés ellenértékét a számla kézhezvételétől számított 8 napon belül, a számlán feltüntetett pénzforgalmi jelzőszámra átutaljuk.

Kelt:

.....

cégszerű aláírás

Tisztelt Előfizetők!

Tájékoztatjuk Önöket, hogy a kiadónk terjesztésében levő lapok raszóló előfizetésüket folyamatosnak tekintjük. Csak akkor kell változást bejelenteniük az 1999. évre vonatkozó előfizetésre, ha a példányszámot, esetleg a címlistát módosítják, vagy új lapraszeretnének előfizetni (pontos szállítási, név- és utcacím-megjelöléssel).

Azesetleges módosítás szíveskedjenek levélben vagy faxon megküldeni.

Felhívjuk szíves figyelmüket, hogy a lapszállításról kizárólag az előfizetési díj beérkezésétkövetően intézkedünk. Fontos, hogy az előfizetési díjakat a megadott 10300002-20377199-70213285 sz. számlára utalják, illetve a kiadó által kiküldött készpénz-átutalási megbízáson fizessék be.

Készpénzes befizetés kizárólag a Közlönyboltban (1085 Budapest, Somogyi B. u. 6.) lehetséges. (Levélcím: Magyar Hivatalos Közlönykiadó, 1085 Budapest, Somogyi B. u. 6. Fax: 318-6668.)

Az 1999. évi lapárak

Magyar Közlöny	38 304 Ft/év	Nemzeti Kulturális Alaprogram Hírlevele	2 016 Ft/év
Az Alkotmánybíróság Határozatai	8 064 Ft/év	Önkormányzatok Közlönye	2 688 Ft/év
Belügyi Közlöny	10 080 Ft/év	Pénzügyi Közlöny	12 432 Ft/év
Cégek Közlöny	40 656 Ft/év	Pénzügyi Szemle	9 072 Ft/év
Egészségügyi Közlöny	9 744 Ft/év	Sport Értesítő	2 016 Ft/év
Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Értesítő	7 056 Ft/év	Statisztikai Közlöny	5 712 Ft/év
Határozatok Tára	9 744 Ft/év	Turisztikai Értesítő	5 040 Ft/év
Hivatalos Értesítő	6 384 Ft/év	Ügyeségi Közlöny	2 688 Ft/év
Igazságügyi Közlöny	6 384 Ft/év	Vízügyi Értesítő	5 376 Ft/év
Ipari és Kereskedelmi Közlöny	10 416 Ft/év	Bányászati Közlöny	2 016 Ft/év
Környezetvédelmi Értesítő	6 048 Ft/év	Légügyi Közlemények	672 Ft/év
Közlekedési, Hírközlési és Vízügyi Értesítő	9 408 Ft/év	Élet és Tudomány	4 368 Ft/év
Kulturális Közlöny (a Művelődési Közlöny jogutódja)	7 728 Ft/év	Ludové Noviny	896 Ft/év
Külgazdasági Értesítő	8 736 Ft/év	Neue Zeitung	1 848 Ft/év
Magyar Közigazgatás	3 696 Ft/év	Természet Világa	2 352 Ft/év
Szociális és Munkügyi Közlöny	7 056 Ft/év	Valóság	2 688 Ft/év
Oktatási Közlöny (a Művelődési Közlöny jogutódja)	9 408 Ft/év		

Az árak a 12%-os áfát is tartalmazzák.

CD-JOGÁSZ számítógépes jogszabálygyűjtemény, a Magyar Hivatalos Közlönykiadó hivatalos kiadványa

1999. évi éves hatályosítási díjak

Önálló változat	36 000 Ft + 12% áfa	25 munkahelyes hálózati változat	72 000 Ft + 12% áfa
5 munkahelyes hálózati változat	48 000 Ft + 12% áfa	50 munkahelyes hálózati változat	84 000 Ft + 12% áfa
10 munkahelyes hálózati változat	60 000 Ft + 12% áfa	100 munkahelyes hálózati változat	96 000 Ft + 12% áfa

Egyszeri belépési díj: 12 000 Ft + áfa.

Az előfizetők a kiadó online szolgáltatásait kedvezményesen vehetik igénybe.

A **Házi Jogtanácsadó** című lapot kiadja a Házi Jogtanácsadó Könyv- és Lapkiadó Kft. (1085 Budapest, Somogyi Béla u. 6.). Éves előfizetési díja 2016 Ft áfával. Előfizetésben megrendelhető: a szerkesztőségben (1101 Budapest, Salgótarjáni út 20.), a Magyar Hivatalos Közlönykiadó címén, a hírlapkézbesítőknél, vidéken a postahivatalokban, Budapesten a Magyar Posta Rt. HÍ kerületi ügyfélszolgálati irodáiban, valamint a Hírlapelőfizetési Irodában (1089 Budapest, Orczy tér 1., tel.: 303-3441). A kiadó az előfizetési díj év közbeni emelésének jogát fenntartja.

Szerkeszti a Miniszterelnöki Hivatal, a szerkesztőbizottság közreműködésével.

A szerkesztőbizottság elnöke: dr. Bártfai Béla, társelnöke: Nyéki József. A szerkesztésért felelős: dr. Müller György. Budapest V., Kossuth tér 1–3.

Kiadja a Magyar Hivatalos Közlönykiadó. Felelős kiadó: dr. Korda Judit vezérigazgató.

Szerkesztőségi iroda: Budapest VIII., Somogyi Béla u. 6. Telefon/Fax: 266-5096.

Előfizetésben megrendelhető a Magyar Hivatalos Közlönykiadónál, Budapest VIII., Somogyi Béla u. 6., 1394 Budapest 62. Pf. 357, vagy faxon 318-6668.

Előfizetésben terjeszti a Magyar Hivatalos Közlönykiadó a FÁMA Rt. közreműködésével. Telefon/fax: 266-6567.

Információ: Tel./fax: 317-9999, 266-9290/245, 246 mellék.

Példányonként megvásárolható a kiadó Budapest VIII., Somogyi B. u. 6. (tel./fax: 267-2780) szám alatti közlönyboltjában.

Éves előfizetési díj: 38 304 Ft. Egy példány ára: 90 Ft 16 oldal terjedelmig, utána + 8 oldalanként + 45 Ft.

A kiadó az előfizetési díj év közbeni emelésének jogát fenntartja.

HU ISSN 0076—2407